

C. H. P.
1965 M lletvekkii
Genel Begimlari
Segin Bildirgesi

16

K t pl kane Müd.

T.B.M.M

DDC:
YER: 76-216
YIL:
CLT:
KSM:
KOP:
DEM: 76-442

KÜTÜPHANESİ

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

1965 Milletvekili Genel Seçimleri

SEÇİM BİLDİRGESİ

**RÜZGARLI MATBAA
ANKARA — 1965**

G İ R İ Ő

10 Ekim 1965 günü yapılacak olan Milletvekili Genel Seçimlerine, Türk Milleti, yepyeni bir ortam içinde girmektedir.

Artık memleketimizde, siyasal rejim konusunun tartışıldığı dönem çok geride kalmıştır. 9 Temmuz 1961 Anayasası, 27 Mayıs 1960 devriminin amacı olan teminatlđ demokratik rejimin temel ilke ve kurumlarını eksiksiz olarak getirmiş ve bu temel ilke ve kurumlar, 15 Ekim 1961 seçimlerinden sonra C.H.P. nin iktidarda bulunduğu dönemde tam olarak yerleşmiş, kurulmuş ve işlemeye başlamıştır.

Türkiye'de artık kanunların Anayasaya uygunluğu dâvası, siyasal kavgaların konusu olmaktan çıkmıştır. Anayasa Mahkemesi, 1962 Nisanında kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır.

Türkiyede artık yargı organlarının bağımsızlığı dâvası, tam olarak çözülmüştür. Yüksek Hâkimler Kurulu, yine 1962 Nisanında kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır.

Türk niversiteleri bilimsel ve idarî özerkliğe tam olarak kavuşmuşlardır.

Türkiye'de artık sadece iktidardaki partinin sesini aksettiren, sadece onun propagandasını yapan ve vatan-

daşları ikiye bölen bir partizan Devlet Radyosu kalmamıştır. Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Kanunu Ocak 1963 sonunda çıkarılmış ve bugün bu kurum her türlü dış etkilerden kurtulmuş bir halde, özerk bir Anayasa Kurumu olarak, çalışmaya başlamıştır.

Türkiyede artık toplantı ve gösteri yürüyüşü hürriyetinin ayaklar altına alınmış olduğu dönem unutulmak üzere. 1963 Şubatı ortalarında yeni Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Kanunu yürürlüğe girmiş ve Türkler bu temel hürriyeti tam olarak kullanmağa başlamışlardır.

Demokrasinin en önemli teminat kurumlarından biri olan basın, isbat hakkı da dahil olarak, kamu hizmetlerini denetleme ve halkoyuna ışık tutma görevini yerine getirmek bakımından bütün imkânlarla kavuşmuştur.

Bütün bunların yanında, Anayasanın düzenlenmesini emrettiği temel hak ve hürriyetlere dair yeni kanunların hepsi yürürlüğe girmiştir. Sendika hürriyeti, toplu sözleşme hakkı, grev hakkı, dernek hürriyeti ve özel öğretim hakkı bu aradadır. Bazı idarî tasarruflara karşı Danıştaya başvurma hakkını kaldıran kanunlar, ya Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş, ya da Türkiye Büyük Millet Meclisince kanunla kaldırılmıştır. Bu arada, kanun dışı yakalanan veya tutuklanan kimselere tazminat verilmesine ilişkin kanun da yürürlüğe girmiştir.

Nihayet, yine yeni Anayasamızın çıkarılmasını emrettiği kanunlardan, Siyasî Partiler Kanunu da yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla, Anayasanın dayandığı temel ilkeler olan Cumhuriyete, millî devletin bölünmezliğine, lâikliğe ve Atatürk Devrimlerine, demokratik düzene ve bu düzenin meşruluk esasını teşkil eden 27 Mayıs 1960 devrimi ilkelerine aykırı durumdaki siyasî partilerin kapatılması ve partilerin malî denetimi ile ilgili esaslar en teminatlı bir şekilde düzenlenmiştir. Böylelikle,

Anayasa düzenini korumak için Anayasa Mahkemesine verilen temel görevlerden ikincisi de işlemeğe başlamıştır.

Görülüyor ki, yeni Anayasamızın temellerini attığı demokratik toplum düzeninin bütün teminat kurumları, C.H.P. nin iktidar döneminde veya onun hazırladığı tasarıların kanunlaşması suretiyle gerçekleşmiştir.

C.H.P., Kurucu Meclis döneminde yeni Anayasanın hazırlanması sırasında başardığı büyük görevin yanı sıra, aynı Anayasanın temel kurumlarının yerleştirilmesinde başlıca görevin kendisine düşmüş olmasından sonsuz kıvanç duymakta ve bu rejimi ve onun teminat kurumlarını korumayı ve savunmayı en esaslı ödevlerinden saymaktadır.

C.H.P.,işte bu ruh ve anlayış içindedir ki, 1961 seçimlerinden hemen sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarına başlamasında ve onun ardından yeni Anayasa düzeninin ilk hükümetlerinin kurulmasında kendisine düşen tarihî görevi şerefle yerine getirmiştir. Anayasa düzenine karşı yöneltilmiş iki silâhlı ayaklanma, 21 Şubat 1962 de ve 21 Mayıs 1963 de, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine başkanlık eden Başbakan İnönü'nün tarihî şahsiyeti ve yüksek otoritesi altında, Anayasaya ve demokratik rejime sarsılmaz bir inançla bağlı olan kahraman Türk Silâhlı Kuvvetleri tarafından bastırılmıştır.

C.H.P. iktidarı döneminde, yeni Anayasamızın getirdiği demokratik düzenin teminat kurumlarının çalışmaya başlaması ve siyasal ortamın normal hale getirilmesidir ki, memlekette bu düzenin geleceğinden duyulan kaygıyı gidermiş, siyasî huzur ve güvenliğin yerleşmesini sağlamıştır.

Bununla beraber, şunu da belirtmek gerekir ki, C.H.P. nin karşısında olanlarda, siyasal iktidarın mutlak hâkimiyeti fikri, geçirilmiş bunca acı denemelere rağmen,

hâlâ yok edilebilmiş değildir. Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunu, yaratılan ortam gereği olarak bir siyasal komiserler kurulunun baskısı altında tutmak amacını güden bir Meclis Araştırma Komisyonunun kurulması, ancak C.H.P. muhalefetine başarılı direnişi karşısında hedefine ulaşamamış ve konu yetkili adli mercilere havale edilerek Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunun, başta tarafsızlık ilkesi olmak üzere, kanunla bağlı olduğu kuralları bozan yayınlarda bulunmadığı tesbit edilmiştir.

Bir yandan, tarafsız ve özerk Devlet Radyosunun bugünkü siyasal iktidar tarafından baskı altında tutulması teşebbüsleri; öte yandan, kendisinden farklı düşünce ve kanı besleyenlerin kanunî toplantı ve çalışmalarını, Anayasa teminatına rağmen, zorbalık yolu ile önlemeğe kalkışan bir derneğin desteklenmesi ve korunması, iktidar iddiasında bulunan eski devir özlemcilerinin, eski devirden kalma niyetlerinin hâlâ devam ettiğini göstermektedir.

C.H.P. bu niyetler karşısında, Anayasa Mahkemesi, Yüksek Hâkimler Kurulu, bağımsız yargı organları, özerk üniversite, özerk Devlet Radyosu ve hür basın gibi kurumların görevlerini tam olarak yerine getireceklerini bilmenin huzuru içinde ileriye güvenle bakmaktadır. Pek tabiidir ki, Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasından beri, onun bütün temel kurumlarına başlıca harcı koymak şerefini taşıyan Atatürk Partisi olarak C.H.P., Anayasa düzenini, temel hak ve hürriyetleri, Anayasanın teminat kurumlarını ve onun meşruluk dayanağı olan 27 Mayıs devrimini korumak görevini yerine getirmesini daima bilecektir.

İnsan hak ve hürriyetlerinin ve demokratik rejimin bütün kurumlarıyla teminata bağlanması, Türk halkoyunun yepyeni dâvalar üzerine eğilmesini mümkün kılmıştır. Bugün artık Türk halkoyunu en başta ilgilendiren konular,

yüzyıllardır ihmale uğramış Türk Milletinin iktisadî, sosyal ve kültürel her yönden kalkınması sorunlarıdır.

Bir yandan, Türk toplumunun yönetiminde söz sahibi olanlar, az gelişmişliğin bütün acılarına katlanan Türk halkının kısa zamanda nasıl kalkınacağını ve Batı'nın ileri memleketleriyle aramızdaki uçurumun nasıl kapanacağını düşünürken; öte yandan, büyük halk kitleleri, toplumun siyasal ve ekonomik kararlarına daha çok katılmak ve yaratılmasında en büyük emeği taşıdıkları millî servet ve gelirden daha adaletli bir pay almak hususlarında çok hızlı bir bilinçleşme içine girmişlerdir.

Aslında Türk halkoyunda görülen bu yeni eğilimler, 9 Temmuz 1961 Anayasası uygulamalarının her yönü ile tamamlanması yolundaki eğilimlerdir. 27 Mayıs devriminin getirdiği Anayasa, siyasal rejim dâvamızı çözerken kurduğu demokratik rejime, aynı zamanda, iktisadî, sosyal ve kültürel bir öz vermiştir. Gerçekten, yeni Anayasamız, Türk toplumunun - az gelişmişliğin yenilmesi ve dengeli hızlı kalkınmanın gerçekleştirilmesi için gerekli bir kamu kesimiyle-, bütün bireysel çabaların toplum yararına en iyi bir biçimde kullanılması ve insan hak ve hürriyetlerinin gerçek olarak yaşamaya devam edebilmesi için gerekli bir de özel kesimin yanyana ve uyumlu olarak çalışacağı bir karma ekonomi sistemi içerisinde ve iktisadî, sosyal ve kültürel hayatın bütününi kapsayan bir plân sayesinde, millî gelir ve servetin hızla artmasını öngörmüştür. Yeni Anayasamız, aynı zamanda, insanca yaşamının teminatı olan bütün sosyal hakların gerçekleştiği ve sosyal adalet ilkesinin her alanda uygulandığı bir düzen amacına ulaşmak için bütün imkânları kullanmak ve gerekli tedbirleri almakla devleti görevlendirmiştir.

Yeni Anayasanın iktisadî kalkınma ve sosyal adalet yolunda getirdiği bu temel anlayışa dayanan tedbirlerin

alınması ve imkânların kullanılması bu temel anlayışı inançla benimseyenlerin iktidarda olmalarına bağlıdır.

İşte, 1965 Milletvekili Genel Seçimleri, böyle bir ortamda yapılan bir büyük tartışmanın ilk safhası olacaktır.

Bu büyük tartışmada üç taraf vardır :

Taraflardan biri, yeni Anayasanın sosyal özünden habersiz veya onu inkâr yolunda olanlardır. Bunlar, büyük halk kitlelerinin yararlarını temsil etmek yerine, belirli zümrelerin yerleşmiş çıkarlarının devamını sağlamak isteyenlerdir. Bunlar, bu zümrelerin siyasî ve iktisadî hâkimiyetinin devamını, halkın gerçekleri anlamamasında ve onu aklın ve bilimin ışığından yoksun tutmakta görenlerdir. Bunlar, gerçek yararlarını halka unutturmak için, ötedenberi onun din duygularını sömürenler; ve din sömürücülüğünün gitgide etkisini kaybetmesi üzerine, bu defa da komünizm konusunu sömürmeğe başlayanlardır. Bunlar, Türkiyede komünist partisini yasaklamış ve 1945'lerde milletlerarası komünizmin saldırganlığı karşısında Türk Milletinin direnişini en açık ve en kudretli şekilde temsil ederek bütün Hür Dünyayı aşırı sol totaliterciliğine karşı uyandırmak görevini başarmış olan C.H.P. ne bu konuda dil uzatarak halkı aldatabileceklerini sananlardır. Bunlar, devlet imkânlarını kendi siyasal çıkarları için kullanma uğruna plân fikrine karşı koyduktan sonra, halkoyunun baskısı altında, plânlı kalkınmayı benimser görünmek zorunda kalan; fakat, gerçekte, plânlamanın gereklerini yerine getirmekten kaçınanlardır. Bunlar, "tarım reformu" istiyoruz derken, adaletsiz bir tarımsal düzeni ayakta tutma isteğini maskeleyenlerdir. Bunlar, az gelişmişliğin hem nedeni, hem de sonucu olan geri iktisadî ve sosyal düzenin sürüp gitmesini iste-

yenilerdir. Bunlar, memleketimizde komünizmin ve başka her türlü totaliterciliğin tohumunu atmak için fırsat kollarayanlara cesaret verenler, aşırı sol ya da aşırı sağ diktacılığına ortam hazırlayanlardır.

Öbür tarafta yer alanlar ise, memleketin ancak zor metotlariyle kalkındırılabilceğini sanan ve bu amaçla insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik rejimi kaldırmak isteyenlerdir. Bunların bir kısmı, gerici ve tutucu siyasal kuvvetlerin iktisadî ve sosyal reformlar karşısındaki akıl dışı direnişinden ötürü sabırsızlığa kapılanlardır. Bunların bir başka kısmı da, geri toplumsal yapıların yarattığı sosyal adaletsizlikten yararlanarak, bazı Batı ülkelerinin 19 uncu yüzyılda geçirdiklerine benzer, millî birliği zedeleyici bir sınıf kavgası yaratıp aşırı solda bir totaliter düzene ulaşmayı düşünenlerdir. Bunların bir diğer kısmı ise, sosyal adaltsizlikten doğan huzursuzluğun yanı sıra, mukaddesattan da yararlanarak, bu sefer aşırı sağda bir başka totaliter rejime erişmek amacını güdenlerdir.

Bu dikta heveslilerinin hepsi, kendi başarı imkânlarını, geri toplumsal yapılarda ve sosyal adaletsizlikte görmektedirler. Bu sebeptendir ki bunlar, hürriyet ve demokrasi içinde başarılabilecek reformlarla memlekette adaletli bir toplum düzenine ulaşmak isteyenleri, kendi emellerinin gerçekleştirilmesine başlıca engel saymaktadırlar.

Biri gerici veya tutucu, ötekisi diktacı bu iki eğilimin de karşısında, memleketin hürriyet içinde hızla kalkındırılabilceğine, sosyal adalete erişilebileceğine ve bu amaçla ,gerekli reformların gerçekleştirilebilceğine inanan sağduyu sahipleri yer almaktadır. İşte, C.H.P. bu inançta olanları temsil eden en güçlü siyasal kuvvettir. C.H.P., Türk Halkının insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik rejim içerisinde hızla kalkınabileceğine inanır.

C.H.P., bu rejim içinde, bütün güçlülere rağmen, plânlı kalkınmanın, bütün alanlarda halkın kalkınma çabasına gönül rızasıyla katılması ve plânı sevip benimsemesi sayesinde, başarı ile yürütülebileceğinden ve sosyal refah devletinin bütün gerçekleriyle kurulabileceğinden şüphe etmemektedir.

C.H.P., bunun için, toprak reformu, toplum kalkınması, çalışma ile ilgili reformlar, vergi adalti, nüfus plânlaması, konut sorunu, iktisadî örgütlenme, tarım ürünlerinin ve tarımla uğraşanların emeğini değerlendirme ve idarî reform gibi büyük dâvaların, demokratik rejimden ayrılmaksızın çözülebilmesi için, halka gerçekleri bıkma-dan anlatmağa çalışır ve Aklın ve Bilimin karanlığı yeneceğine inanır.

İşte, 10 Ekim 1965 günü yapılacak Milletvekili genel seçimlerine C.H.P., aklın üstünlüğüne, sağduyunun gücüne, Hür İnsanın Onur ve Kişiliğine ve Türk Milletinin yüksek niteliklerine inanmanın verdiği güven içinde girmektedir.

İKTİSADİ VE SOSYAL TEMEL GÖRÜŞLERİMİZ

C.H.P., Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Lâik, ve Devrimcidir. Bunlar, Partimizin Kurucusu Atatürk'ün gösterdiği "İleri Türkiye" ülküsüne yönelen "Altı Ok" tur. Bu ilkelerden Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Lâiklik ve Devrimcilik, Anayasamız esaslarının ve bu esaslara dayanan Siyasî Partiler Kanunundaki kuralların ışığında artık tartışılmaz nitelik kazanmışlardır.

İçinde bulunduğumuz ortam, C.H.P. nin ekonomik ve sosyal görüşlerinin temeli olan Devletçilik ve Halkçılık ilkelerinin bir defa daha açıklanmasını gerektirdiğinden aşağıda önce bu iki konuya yer verilmiştir :

DEVLETÇİLİK

1 — C.H.P. nin devletçiliği yurt gerçeklerine dayandır :

C.H.P. nin temel ilkelerinden biri devletçiliktir. Bizim devletçiliğimiz, herhangi bir doğmadan, donmuş ve kalıplaşmış nazariyelerden değil, yurdumuzun gerçeklerinden ilham alan canlı bir ilkedir.

Partimizin kurucusu Atatürk, 1936 yılındaki bir demecinde Türkiye'nin uyguladığı devletçilik sisteminin 19. yüzyıl nazariyelerinden alınarak tercüme edilmiş bir sistem olmadığını belirtmiş ve "bu, Türkiye'nin ihtiyaçlarından doğmuş, Türkiye'ye has bir sistemdir." demiştir.

İktisat ilminin son yıllardaki gelişmeleri, demokratik plânlama tekniğindeki ilerlemeler, gelişmeye muhtaç ülkelerin özellikleri konusundaki yeni incelemeler, her türlü dogmatizmden uzak, pratik ve pragmatik bir kalkınma usulü olarak benimsediğimiz Atatürk Devletçiliğinin doğruluğunu ve üstünlüğünü daha iyi ortaya koymuştur.

2 — C.H.P. nin devletçiliği hem iktisadi hem sosyal yönleri olan bir ilkedir.

C.H.P. Programının 5. maddesinde, devletçilik ilkesimizin açık bir tarifi verilmiş ve sınırları çizilmiştir. 5. maddedeki tarife göre, "devletçiliğimiz millî tarihimizin zaruretlerine, memleketi iktisaden süratle kalkındırmak

ihtiyacına ve milletimizin yaşama şartlarının sosyal adalet ve sosyal emniyet içinde yükseltilmesi lüzumuna dayanan içtimai ve iktisadi bir prensiptir."

Bu tarif, C.H.P. devletçiliğinin iki hedefini açıkça ortaya koymaktadır. Bu hedeflerden biri, Türkiye'yi iktisadi bakımdan en hızlı şekilde kalkındırmak; ikincisi de, kalkınmayı sosyal adalet ve sosyal güvenlikle birlikte gerçekleştirmektir.

3 — C.H.P. nin devletçiliği demokratik hürriyetler düzeni içinde uygulanan bir ilkedir.

C.H.P. Türkiye'de demokratik rejimi gerçekleştirmiş olan Partidir.

C.H.P. demokratik rejimi insan haysiyetiyle bağdaşabilen, insanların hürriyet ve mutluluk içinde yaşamasını mümkün kılan tek idare şekli sayar. Bu sebeple, demokratik rejimi, insan hak ve hürriyetlerini ve hukuk devletini reddeden, iktisadi kalkınmanın ancak diktacı ve ihtilâlcı usullerle gerçekleşebileceğini ileri süren bütün dogmatik görüşlerin karşısındadır.

Genel Başkanımız İnönü, 8. Ocak 1963 günü gençliğe hitaben yaptığı bir konuşmada, C.H.P. nin bu konudaki görüşlerini şöyle özetlemiştir :

"Devrimler ile hürriyetin, hürriyetle kalkınmanın, kalkınmayla sosyal adaletin birlikte sağlandığı bir düzen".

Biz inanıyoruz ki, hızla gelişmeye muhtaç bir ülkede, devletin iktisadi ve sosyal alanlarda geniş faaliyet göstermesi zaruridir. Bunu anlamamak ne kadar hatalı ise, bütün iktisadi faaliyetlerin ve bütün üretim araçlarının toptan devletleştirdiği bir ülkede hürriyetin ve demokrasinin barınabileceğini sanmak da o kadar hatalıdır.

Bu sebeple, C.H.P. nin devletçiliği, modası geçmiş li-

beralizmden olduğu kadar, hürriyeti yok edici kollektivizm heveslerinden de uzaktır.

4 — Türkiye, tok esirlerin veya aç hürlerin diyarı değil, hür ve tok insanların diyarı olmalıdır.

C.H.P. nin gerçekleştirmek azminde olduğu hür, ileri, siyasî bakımdan olduğu gibi iktisadî bakımdan da güçlü ve bağımsız Türkiye, üç büyük temele dayanacaktır :

a) İnsan haklarına ve hürriyetlere saygılı demokratik hukuk devleti;

b) Plânlı ekonomi düzeni içinde, mümkün olan en büyük hızla iktisadî kalkınmamızın gerçekleştirilmesi;

c) Nimet ve külfetlerin dağılışında adaletin sağlanması ve sosyal güvenlik tedbirleri sayesinde her yurttaşın geleceğe güvenle bakması.

C.H.P. nin devleçilik ilkesi de, halkçılık ilkesi de, bu üç büyük ülkünün ışığı altında değerlendirilmelidir.

Biz inanıyoruz ki, iktisadî kalkınma, çalışanların sömürülmesi ve büyük halk kütlelerinin sefaletle sürüklenmesi pahasına erişilecek bir hedef değildir. İktisadî kalkınma, şiddet ve baskı rejimi ile, diktacı usullerle gerçekleştirilcek bir ülkü de değildir. İnsanlara ekmek vermek için hürriyetlerini ellerinden alan rejimleri reddediyoruz. Aynı şekilde, ekmekten yoksun insanlara, biçimsel hürriyetler tanımanın yetersizliğine inanıyoruz. Türkiyeyi hür, tok ve yarınından emin insanların yaşadığı mutlu bir ülke haline getirmek değişmez amacımızdır.

Biz inanıyoruz ki, hürriyetten, sosyal adalet ve güvenlikden vaz geçmeksizin, hızlı iktisadî kalkınmayı başarmak mümkündür. Bunun yolu, Atatürk Devletçiliği, Atatürk Halkçılığı ve Atatürk Devrimciliğidir.

5 — C.H.P. nin devletçiliği, tarihi zaruretlere ve millî şartlara uygun olduğu için, canlı bir ilkedir. Devletçi

olmadıklarını iddia edenler bile bu ilkenin tesirinden kurtulamamışlardır.

Unutmamak lâzımdır ki, iğneden ipliğe, demirden çeliğe, kâğıttan cama, şekerden çaya, çimentodan lâstiğe, dokumadan her türlü makine ve kimya sanayii mamûllerine kadar her şeyi dışardan ithale mecbur olan bir Türkiye vardı.

Bu Türkiye’de, kömür madenlerimizden demiryollarımıza, elektrikten havagazına, büyük şehirlerimizin tramvayından suyuna kadar, herşey yabancılar elinde idi.

Bugünkü Türkiye de ise, millî enerji tesisleri, millî madencilik ve her alanda gitgide gelişen bir millî sanayi vardır. Karada, denizde ve havada millî ulaştırma şebekemiz işlemektedir.

Türkiye, yalnız tarım ürünleri ve ham madde ihraç eden bir ülke olmaktan kurtulup, sanayi mamûlleri de ihraç edebilen bir ülke olmak yolundadır.

Bu sonuçlara, “devletçilik” politikamız olmadan erişilmesi tamamen imkânsız idi.

C.H.P. nin devletçilik ilkesi o kadar canlı ve o derecede yurt gerçeklerinden doğmuş bir ilkedir ki, “devlet elindeki fabrikaları özel teşebbüse devredeceğiz” diye iş başına gelenler bile, devletin iktisadî faaliyetlerini kısamamışlar; yalnız sorumsuz tutumlarıyla, iktisadî devlet teşekküllerinin idarî ve ekonomik bünyelerini sarsmış ve devletçiliği, halkçılık özünden yoksun kılmışlardır.

6 — Devletçilik büyük teşebbüslerin kurulmasına imkân vermiştir. Devlet yatırımları Türkiye’nin kalkınmasında bundan sonra da çok önemli bir yer tutacaktır.

Türkiye’deki sanayi tesislerinin, sayı olarak yüzde 33 ü kamu iktisadî teşebbüslerine aittir. Ancak, kamu iktisadî teşebbüslerinin Türkiye’nin toplam sanaiî üretimin-

deki payı, bundan çok daha yüksektir. Sanayi alanındaki sabit sermaye yatırımlarının yüzde 48'i devlete aittir.

Bu rakamlar da gösteriyor ki, Türkiye'de geniş sermaye gerektiren büyük tesisler vücuda getirmekte başlıca rol devlete düşmüştür.

Türkiye'de özel teşebbüslerin yatırım imkânlarının yeterli olmadığı bir gerçektir. Finansman imkânları, organizasyon gücü, teknik bilgi ve teşebbüs kabiliyeti bakımlarından özel kesimin toplam yatırım gücünün bir sınırı vardır.

Kalkınma plânının hazırlanmasında özel kesime düşecek yatırım payı tesbit edilirken özel kesimin geçmiş yıllarda ulaşabildiği en yüksek yatırım seviyeleri gözönünde tutulmuş ve ancak plânın öngördüğü çeşitli tedbirlerin olumlu etkileriyle özel yatırımların her yıl bir önceki yıla göre % 11 oranında artabileceği hesaplanmıştır. Hattâ lüks mesken gibi alanlarda özel yatırımların kısılması düşünüldüğü için gerçekte mesken alanı dışındaki özel yatırımların yıllık artış oranı % 17 olarak tahmin edilmiştir. Bu yüksek bir artış oranıdır. Bu ölçüde bir yıllık artışa ulaşılabilmesi, hem devletin özel teşebbüsü geliştirmek bakımından tedbirler almasına hem de özel teşebbüsün büyük gayretine bağlıdır.

Bu tedbirlerin uygulanacağı ve özel kesimin kendisinden beklenen büyük gayreti göstereceği kabul edilerek, plân döneminde özel teşebbüsün bütün alanlarda yapabileceği toplam yatırım, 1961 fiyatlarıyla 24 milyar olarak hesaplanmıştır.

Kalkınmada gerekli hedeflere ulaşabilmek için aynı süre içinde plâna göre devletçe yapılması zarurî görülen yatırımların toplamı 36 milyara yakındır.

Türkiye'nin şartlarına göre özel teşebbüsün hızlı bir artış göstereceği öngörülen beş yıllık plân döneminde devlet toplam yatırımların % 60 ını bizzat yapmak zorunda bulunmaktadır. Şüphsüz bu yatırımların önemli bir kısmını enfastrüktür, eğitim ve sağlık yatırımları gibi yatırımlar, bir kısmını da doğrudan doğruya prodüktif olan yatırımlar teşkil etmektedir. Bu açıklama, Türkiye'de devletçiliğin ne kadar kuvvetli ekonomik ve sosyal zaruretlere dayandığını gösterir.

7 — C.H.P. nin Devletçiliği bölgelerarası adaletsizliği ve dengesizliği gidermek amacını da güder.

Devlet bizzat teşebbüslere girişmek, iktisadî faaliyetleri denetlemek, plân disiplini içinde teşebbüslere yön vererek teşvik etmek suretile müdahale etmediği takdirde, bölgeler arasında ekonomik gelişme derecesi ve sosyal şartlar bakımından mevcut olan geniş farklar artmağa devam eder. Yurdun nisbeten gelişmiş olan bölgeleri ötekilerden daha büyük bir hızla gelişir, gelişmemiş bölgelerdeki özel sermayeler ve imkânlar da, gelişmiş bölgelere doğru akar. Böylece yurt içinde bölgesel dengesizlikler daha da büyür.

İktisadî, sosyal ve kültürel bakımdan, Türkiye'nin bazı bölgelerinin ne büyük mahrumiyetler içinde bulundukları düşünülünce, Devletin bu duruma seyirci kalamıyacağı açıkça görülür.

Devletçilik ilkesi C.H.P. nin, bölgelerarası dengesizlikleri imkân nisbetinde ortadan kaldırma yolunda kullanmağa azimli ve kararlı olduğu bir ilkedir.

8 — Devletçilik ilkesi, yeter hızla iş alanları açabilmek ve tam çalışma düzenine geçmek bakımından zaruridir.

Türkiye'nin nüfusu büyük bir hızla artmaktadır.

Yapılan hesaplar, 1962 - 1977 yılları arasındaki 15 yılda, iş gücümüzde 5.700.000 civarında bir artış olacağını göstermektedir. Türkiye, yılda, yaklaşık olarak, 400.000 kişiye, tarım alanı dışında iş alanları açmadığı takdirde, esasen çok yüklü olan tarım nüfusunun daha da artması gibi bir tehlikeyle karşı karşıyadır.

Bu duruma göre iş bulma zarureti özel teşebbüsün imkânlarını aşmakta, Devlete iktisadî alanda vaz geçilmez görevler yüklemektedir.

9 — Devletçiliğin çeşitli uygulama alanlarının tahlili

Kamu iktisadî teşekküllerimizin başında, Devlet Demiryollar ve PTT gibi kamu hizmeti yapan kuruluşlar gelir. Tamamile liberal ve kapitalist ülkelerde bile, bu hizmetlerin devlet elinde olması tabii sayılır.

İkinci grup olarak, Ziraat Bankası, İller Bankası, Emlâk Kredi Bankası, Halk Bankası gibi, kredi kurumlarını sayabiliriz.

Bu kuruluşların her biri, kamu hizmetleriyle ve yurt kalkınmasıyla yakından ilgili vazgeçilmez bankacılık hizmetleri yapmaktadırlar. Devlet bu görevleri yerine getirmese idi, hiçbir özel teşebbüs, halk yararına devlet kredi kurumlarının yaptığı bu hizmetleri en dar ölçülerle bile başaramazdı.

Bir başka grupta, Toprak Mahsulleri Ofisi ve benzerleri gibi, destekleme ve dağıtım görevi yapan kuruluşları toplayabiliriz.

Bu alanda C.H.P. nin devletçilik ilkesi uygulanmıyorsa, milyonlarca Türk köylüsü ve şehirlerimizde yaşayan milyonlarca yurttaş, bir avuç aracının insafına ter

kedilmiş olacaktı.

Aynı fikir çerçevesi içinde şu noktayı da belirtelim ki, C.H.P. milyonlarca müstahsil yurttaşın çeşitli üretim, kredi ve tarım satış kooperatifleri içinde örgütlendirilmesi suretiyle emeklerini değerlendirmeye önem verir. Bu yolda, 1930 lardan bu yana başarılı adımlar atılmıştır. Önümüzdeki yıllarda, Devletin öncülüğü ve desteği ile müstahsil yurttaşların örgütlenmesi hızlanarak devam etmelidir.

Kamu iktisadî teşekküllerimizin bir kısmı da Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı ve Sosyal Sigortalar Kurumu gibi sosyal güvenlik alanında faaliyet gösteren kuruluşlardır. Türkiye'nin şartları içinde memurun, işçinin ve başka sigortalı yurttaşların kaderini, devlet kuruluşları yerine, özel sigorta sistemlerine terk etmeği ciddi olarak düşünmek mümkün değildir.

Devlet elindeki bu sosyal güvenlik kurumlarının, iktisadî kalkınmada kullanılmak üzere yatırım fonları yaratmak bakımından yaptıkları büyük hizmet de, sosyal alandaki hizmetleri kadar önemlidir.

C.H.P. nin Devletçilik ilkesi, ana harp sanayii, ağır sanayi, büyük enerji santralleri, büyük sulama ve bayındırlık işleri ve, maden kömürü ile petrol başta olmak üzere, başlıca yeraltı servetlerinin değerlendirilmesi alanlarında da aslî görevin devlete aid olduğunu kabul eder.

Bu güne kadar milletce geçirdiğimiz tecrübeler, C.H.P. nin bu görüşündeki isabeti daha iyi ortaya çıkarmıştır.

C.H.P. Eti Bankın, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumunun, kurulmasını öngördüğümüz ve kanun tasarısını,

Millet Meclisine sunduğumuz Türkiye Elektrik Kurumunun, Türkiye Kömür İşletmelerinin, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının ve onunla kaynaşmasını öngördüğümüz Petrol Ofisinin, Petro-Kimya sanayiinin demir ve çelik sanayiinin, kâğıt sanayiinin, kimyevî gübre sanayiinin ve beş yıllık kalkınma plânındaki deyimle, “stratejik sanayi” veya “kilit sanayi” durumunda olan bütün sanayi kollarının devlet elile geliştirilmesini, yurt kalkınmasının şartı sayar.

Sigara, çay, bir kısım alkollü içkiler gibi, özel sebeplerle devlet tekelinde olması zaruri sayılan sanayi dalları da devlet işletmeciliğinin bir başka kolunu teşkil eder.

Bunların yanında, dokuma sanayii başta olmak üzere, Sümer Bankın faaliyet alanına giren sanayi kolları, çimento sanayii, gıda maddeleri sanayii gibi, özel teşebbüsle devlet teşebbüslerinin geniş ölçüde yan yana bulunduğu büyük bir kesim vardır. Bu alanda da yurdumuzun gerçekleri ve tarihî şartları, Devlete öncülük görevini yüklemiştir.

Türkiye’de “üç beyaz” dâvasını çözebilmenin çok önemli bir gelişme merhalesi gibi görüldüğü yıllar o kadar uzak değildir. “Üç Beyaz” (un, bez ve şeker) dâvası geride kalmış ise, bu başarıda, Devletçilik ilkemizin büyük şeref payı olduğunu kimse inkâr edemez.

Dogmatik olmayan C.H.P. devletçiliği, devletin öncülük ettiği dokuma, çimento, gıda maddeleri, inşaat malzemesi, deri ve kundura sanayii gibi geniş alanlarda, tamamiye veya kısmen özel sermayeye dayanan teşebbüslerin devlet işletmelerine paralel olarak gelişmesine yardımcı olmuştur.

Devlet işletmeciliğinin kazandığı tecrübe ve yetiştirdiği insan gücü, özel kesimin gelişmesinde hayatî dere-

cede önemli bir unsur olmuştur.

Gerek programımız, gerek iktidarımız zamanında hazırlanıp yürürlüğe konan kalkınma plânımız, devlet elinde olması öngörülen kilit sanayi kollarının dışında özel teşebbüsün geliştirilmesine önem vermiştir.

10 — C.H.P. nin Devletçiliği, yurt kalkınasında Devlete de özel teşebbüse de yer verir. Devlet, özel teşebbüsün, millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini sağlar.

Meselelere 19. yüzyılın kalıplaşmış nazariyeleri açısından bakanlar, yirminci yüzyılın önemli bir gerçeğini görmezler.

Özellikle, iktisaden az gelişmiş bir ülkede, Devletin iktisadî ve sosyal faaliyetlerinden elini çekmesini ve milletin iktisadî kaderini özel teşebbüslerin kâr gaygısı ile ya pacakları faaliyetlere terketmek isteyenler ne kadar yanıylırlarsa; özel teşebbüsü tamamen red ve inkâr eden, Devleti tek işveren haline getirmek isteyen, bütün üretim araçlarını devletleştirerek -özel teşebbüsle birlikte- hürriyet düzenini de yok etmeyi iktisadî kalkınmanın tek yolu sanan kollektivist “dogmacılar” da o kadar yanıılmaktadırlar.

Biz inanıyoruz ki, 19. yüzyıldan, hattâ ikinci dünya harbinden bu yana iktisat ilminde, demokratik plânlama tekniğinde, özel teşebbüslerin ve devletçiliğin bünyesinde vukubulan önemli gelişmeler, bu çeşit bir kutuplaşmayı yersiz ve lüzumsuz hale getirmiştir.

Bu gün milletler için sadece kâr mekanizması ile işleyen, her türlü sosyal görüşten ve plân disiplininin uzak, dar bir kapitalizm ile; bütün üretim araçlarının kamulaştırılmasını şart sayan, dogmacı ve ihtilâlcî görüşler arasında da kesin bir seçme yapma zarureti yoktur.

Bu kutuplar arasında, iktisadî kalkınma, sosyal adalet ve sosyal güvenlik, demokratik hürriyetler gibi hiç biri ötekine feda edilemeyecek hedeflere hep birlikte ulaşmayı mümkün kılan yollar da vardır.

C.H.P. nin devletsiliği, işte bu donmuş kutuplardan uzak bir kurtuluş ve yükselme yoludur.

Bizim devletsiliğimiz, sadece devlet teşebbüsü ve devlet işletmeciliği anlamına gelmez. Bizim devletsiliğimiz, devletin iktisadî faaliyetler yanında, özel teşebbüsün yapıcı gücüne de yer verir. Hızlı kalkınma ihtiyaç ve zarureti mizi ne tek başına devletin ne de tek başına özel teşebbüsün karşılayamayacağı bir gerçektir. Biz, devlet teşebbüsü ile özel teşebbüsün yan yana, bir birini tamamlayarak, öahenk ve güvenlik içinde çalışmalarını hem mümkün her zaruri görürüz.

C.H.P. Anayasanın 40. maddesine uygun olarak, özel teşebbüsün, Millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlarına uygun olarak yürümesini sağlamak için gerekli tedbirleri almak hususunda Devleti görevli sayar: bu yönde çalışan ve yatırım yapan özel teşebbüse devletin yardımcı ve destek olmasını ister. Bizim anlayışımıza göre, devletle özel teşebbüsün yan yana çalıştığı alanlarda, Devlet işletmeciliğine, her türlü özel teşebbüs imkânını köstekleyici, teşebbüs ruhunu baltalayıcı avantajlar sağlamak bahis konusu değildir.

Devletsiliğimizin amaçlarından birisi de, devlet işletmeciliğine özel kesimdeki teşebbüs ruhunu; özel teşebbüse de millî menfaatleri, plân hedeflerini ve sosyal adalet icaplarını göz önünde tutma bilincini kazandırmaktır.

Partimiz, programının 5. maddesinde açıkça belirtildiği gibi, özel teşebbüs ile devlet teşebbüslerinin eşitlik

içinde çalışmalarının sağlanmasına önem verir.

11 — Devletin, özel teşebbüsü faydalı alanlara yöneltmek ve güven içinde geliştirmek için tedbirler alması lüzumuna inanırız.

Özel teşebbüsün, plân hedeflerine ve milli menfaatlerle uygun bir şekilde verimli yatırımlar yapmasını kolaylaştırmak bu amaçla müteşebbislere yol göstermek; kredi, vergi, dış ticaret, gümrük politikası ve millî ekonomiye yararlı, bölgesel adaletsizlikleri azaltıcı teşebbüsleri teşvik etmek ve geliştirmek, devletin görevleri arasındadır.

Kalkınma plânımızın esaslarına da uygun olan bu görüş C.H.P. programında açıkça yer almıştır. Partimiz programın 5/e maddesinde belirtildiği gibi, C.H.P. “Kamu menfaatlerinin gerektirdiği kayıtlar dışında, özel teşebbüsün tam bir güven ve serbestlik ile çalışmasını sağlayacak tedbirleri almakla devleti vazifeli sayar.”

12 — Devletçilik belirli sınırlara göre uygulanan bir ilkedir.

C.H.P. nin devletçiliği, devlete sadece önemli ve stratejik alanlarda, kilit noktalarda bizzat teşebbüse geçerek ekonominin “hâkim tepeleri” ni elde tutmak ve millet yararına işleyen bir iktisadî düzen kurmak görevini yüklemekle kalmaz, bizim devletçiliğimiz, programın 5. maddesinde gösterilen bu hayati alanlar dışında kalsa bile, özel teşebbüsün başarmağa imkân bulamadığı veya yeter derecede başaramadığı teşebbüslerin, iktisadî veya sosyal zaruretlerle ve özel teşebbüs bu alanlarda çalışmaya muktedir oluncaya kadar, devlet tarafından kurulabilmesine de imkân verir.

Kalkınma plânımızın gereklerine de uygun olan bu görüşün dayanağı şudur: Türkiye, iktisadî ve sosyal kalkınmada zaman ve kaynak israfına katlanabilecek durumda değildir.

İleri sanayi memleketleriyle aramızdaki uçurumun kapanmasını tesadüflere terketmemiz imkânsızdır. Bu itibarla, özel teşebbüsün sermaye, bilgi tecrübe veya cesaret noksan sebeble ele alamadığı, fakat millî ekonomi bakımından gecikmenin zararlı olacağı her alanda, devlet teşebbüse girişebilir.

Şu nokta açıkça belirtilmelidir ki, demokratik bir düzende ve plân ekonomide, devletin, idarecilerin keyif ve heveslerine göre her alana gelişi güzel el atması esasen mümkün değildir. Parlâmento denetimi, kamu oyunun denetimi ve plân disiplini, devleti gereksiz teşebbüs ve müdahalelerden alıkoyar.

Bu sebeplerdir ki, biz plânlı kalkınma usulünü ve plân disiplinini, özel teşebbüsü frenleyen bir usul olarak değil; tam aksine, devletin kısa ve uzun vadede neler yapacağını mümkün olan açıklıkla ortaya koyarak özel teşebbüse de ışık tutan bir usul olarak görüyoruz.

Plânlı ekonomide, özel teşebbüs de aradığı güven ve kararlılığı bulur. Geleceği daha iyi hesaplayarak en az risksiz ve en büyük güvenle yatırımlar yapmak imkânına kavuşur.

Uzun vâdeli plânın ve devlet yatırım programlarının tesbitinde, devlet teşebbüsünün sınırını tayin bakımından özel teşebbüsün de bir rolü olacaktır. Özel teşebbüs, kendi sorumluluğunu kavradığı ve teşebbüs gücünü ispat ettiği ölçüde itibar ve mesafe kazanır. Lüzumundan fazla ürkek, aşırı derecede nazlı ve millî menfaatler bakımından sorumsuz davranırsa, devlet müdahaleciliği alanının genişlemesini isteyenler çoğalır.

Devletin iktisadî hayata karışmasını, plân yapmasını, sosyal adalet tedbirleri almasını, vergi adaleti sağlamasını, gerekli teşebbüslere girişmesini istemiyen; buna kar-

şılık kendisinden beklenen teşebbüs ruhunu göstermeyen, iktisadî ve sosyal sorumluluğunu kavramayan zihniyet, Türkiye’de dogmacı ve ihtilâlcî usullerin itibar kazanmasına, bu usulleri savunanlar kadar hizmet etmiş olur.

C.H.P. dürüst, teşebbüs ruhuna sahip, millî ekonominin gelişmesi bakımından sorumluluğunu kavramış, vergisini ödeyen, çalışanların haklarına saygılı, sosyal adaletin zaruretine inanmış müteşebbislerin, “hürriyet içinde kalkınma” düzenini korumak hususunda büyük sorumluluğa ve şeref payına sahip olacaklarına inanır.

13 — C.H.P. nin devletçiliği 27 Mayıs Anayasasının hedeflerine ulaşmak için de en iyi yoldur.

27 Mayıs Anayasasının anladığı mânada Devlet, sadece jandarma görevi yapan ve asayiş sağlayan bir devlet değildir. Milleti iktisadî refaha, yurttaşları sosyal adalet ve güvenliğe kavuşturmakla görevli bir devlettir.

27 Mayıs Anayasasının anladığı mânada iktisadî kalkınma, plânsız ve geliş güzel değil, plânlı kalkınmadır; bir avuç insanın değil, bütün zümrelerle bir milltin kalkınmasıdır.

27 Mayıs Anayasasının anladığı mânada sosyal adalet, bir dikta ve şiddet idaresi altında kölelik zincirlerinin paylaşılması değil, hürriyet düzeni içinde refahın paylaşılmasıdır.

C.H.P. nin devletçiliği, 27 Mayıs anayasasının bu esaslarına tamamilе uygundur.

Anayasamıza göre, “Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayanan millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.” C.H.P. bu ilkeleri bütünü ile benimser.

Anayasamızın 10. maddesine göre, “Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet

ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşamayacak surette sınırlayan siyasî iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır. İnsanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar.”

C.H.P. nin devletçiliği ve halkçılığı, anayasanın bu madde ile devlete yüklediği görevlerin yerine getirilmesi amacını güder.

Anayasamızın 40. maddesine göre, “özel teşebbüsler kurmak serbesttir. Devlet özel teşebbüslerin iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.”

C.H.P. nin devletçiliği, milli iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yönde, özel teşebbüsün güvenlik içinde çalışmasına imkân veren bir devletçiliktir.

Anayasanın 42, 45 ve 48. maddeleriyle, çalışanları korumak, işsizliği önlemek, çalışanlara adaletli bir ücret sağlamak, sosyal güvenlik tedbirlerini geliştirmek görevlerini yüklenen devlet, iktisadî ve sosyal hayata elbette seyirci kalamaz.

Halkın gereği gibi beslenmesini, tarımsal üretimin toplum yararına uygun olarak arttırılmasını sağlamak, toprağın kaybolmasını önlemek, tarım ürünlerini ve tarımla uğraşanların emeğini değerlendirmek için Anayasanın 52. maddesi ile görevler yüklenen devlet, tarım alanındaki faaliyetleri de kendi haline terkedemez.

Anayasamızın 41. maddesi şöyledir:

“İktisadî ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenlenir.

İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek, bu maksatla, milli tasarrufu arttırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma plânlarını yapmak devletin ödevidir.”

C.H.P. nin devletçiliği milli tasarrufu arttıran, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yönelten bir kalkınma metodudur.

C.H.P. nin devletçiliği, kalkınma plânı çerçevesinde yürütülür.

C.H.P. nin devletçiliği demokratik bir metottur.

C.H.P., devletçiliğin devlet elile bir kaç ferdi zengin etme tarzında uygulanmasını kesin olarak reddeder. Bizim devletçiliğimiz “herkes için, insanlık haysiyetine yararlı bir yaşayış seviyesi sağlamak” amacını güden sosyal bir karakter taşır.

Bu sebeble C.H.P. nin devletçiliği, 27 Mayıs Anayasasının hedeflerine ulaşmak için takip edilecek yolların en iyisidir..

14 — C.H.P. nin devletçiliği “Devlet kapitalizmi” değildir.

Yukarda, C.H.P. devletçiliğinin iktisadi karakteri yanında bir de sosyal karakteri olduğu etraflıca açıklanmıştır.

C.H.P., Devletin iktisadi alana müdahalesinin, bir kaç ferdi zengin etme aracı olarak kullanılmasını kesin olarak reddettiği gibi Devletçiliğin bir çeşit “devlet kapitalizmi” haline getirilmesine de karşıdır.

C.H.P. Hükümetleri zamanında, Devlet teşebbüslerinde sosyal haklara saygı anlayışını daha çok hakim kılmak

başlıca çabalarımızdan birini teşkil etmiştir.

Sosyal anlayış bakımından devletin özel teşebbüslere örnek olması gerektiğine inandık ve inanıyoruz. Son yıllarda, toplu sözleşme düzenine ilâve olarak, son derece önemli bir adım daha atılmış, iktisadî devlet teşekküllerinde işçilerin kâra ve yönetime katılmaları kabul edilmiştir.

C.H.P. 440 sayılı kanunla gerçekleştirilen bu ileri usulün uygulanmasını titizlikle kovalamaya kararlıdır.

C.H.P. için devletçilik ne donmuş bir ideoloji ne de başlı başına bir gayedir.

C.H.P. için devletçilik, demokratik yoldan halkçı usullerle ve sosyal adalete uygun olarak kalkınmanın en etkili aracıdır.

15 — Özel teşebbüsün plân hedeflerine uygun verimli alanlara yöneltilmesi yolunda tedbirler.

C.H.P. Hükümetleri bir yandan lüks konutlardan vergi muaflığını kaldırırken, öte yandan yeni sınai yatırımlar yapanlara vergi indirimi tanımıştır.

Bir yandan arsa spekülasyonu kazançlarını azaltıcı vergi tedbirleri alırken, öte yandan geri kalmış bölgelere yatırım yapacakları teşvik için vergi kolaylıkları getirmiştir.

Özel teşebbüslerin, millî ekonomi bakımından verimsiz alanlardan verimli alanlara doğru kaydırılması amacıyla, sınai teşebbüs kuranlara uzun ve orta vadeli yatırım ve işletme kredileri sağlamak için yeni bir kredi kurumu kurmuştur.

Dış ticaret, gümrük, vergi ve kredi politikası tamamıyla yerli sanayiinin geliştirilmesi amacına uygun şekilde yeniden düzenlenmiştir.

C.H.P., sosyal sigortalar kurumunun sanayi kredisi fonunun arttırılmasını öngören çalışmalar yapmış, turizm sanayiini teşvik kredisini genişletmiş, küçük sanat erbabının teşkilâtlanmasına imkân veren bir kanun çıkartmış ve bu zümrenin daha verimli şekilde çalışabilmesini kolaylatıracı yeni kredi kaynakları sağlamıştır.

C.H.P. bu alanda, plân hedeflerine uygun yeni tedbirler de almağa karardır.

16 — C.H.P. Devlet işletmelerinin verimli ve rasyonel çalışmasına önem verir.

Enflasyon ve siyasî baskı yılları, devlet teşebbüslerinin gerek idarî gerek ekonomik bünyelerinde büyük tahribat yapmıştı.

Kamu iktisadî teşebbüslerinin verimli ve rasyonel şekilde çalışması yolunda, son İnönü hükümetleri zamanında önemli ve olumlu adımlar atılmıştır.

Birisi, iktisadî devlet teşekküllerinin yeniden düzenlenmesi ile, öteki kamu iktisadî teşebbüslerinin denetimi ile ilgili iki temel kanun çıkarılmıştır.

Örgütlenme, finansman, personel, muhasebe, fiat politikası gibi konularda köklü ıslâhata girişilmiş, yeniden örgütlenme komiteleri faaliyete geçirilmiştir.

Ayrıca, kamu iktisadî teşebbüslerinin finansmanında kolaylık sağlamak, yatırımların verimli ve plâna uygun şekilde yapılmasını mümkün kılmak amacı ile, bir "Devlet Yatırım Bankası" kurulmuştur.

C.H.P., kamu iktisadî teşebbüslerinin daha verimli şekilde çalıştırılması yolunda yeni tedbirler almağa karardır.

H A L K  I L I K

Cumhuriyet Halk Partisi halkçıdır.

Siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda C.H.P. halkın, geniş halk topluluklarının yararını, başka bütün düşünce ve çıkarların üstünde tutar.

C.H.P., “her şey devlet için” görüşünü de, “her şey fertler için” görüşünü de benimsemez.

C.H.P. ne göre, “HER ŞEY HALK İÇİN” dir. Devlet yönetiminde halka hizmet esastır.

Devletin hizmetleri ve ekonomik kalkınma çabaları, halkın mutluluğuna ve refahına ve herkesin kişiliğinin eşit imkân ve şartlar içinde gelişebilmesi ülküsüne yönelmelidir. Devlet, ferdlerin iktisadi faaliyetlerinin milli iktisadin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümmesini sağlar.

Bu ilkenin en iyi gerçekleşebileceği rejim halk egemenliğine dayanan demokratik rejimdir.

C.H.P., demokrasiyi, halkın yalnız seçimlerde oy verip temsilcilerini seçebildiği bir serbest seçim düzeni saymakla yetinmez; C.H.P. nin halkçılık anlayışına göre, demokratik seçme ve seçilme özgürlüğü, belirli sosyal, ekonomik ve kültürel şartlarla desteklenmelidir.

Bunun içindir ki, C.H.P.:

— Halkın irade serbestliğini ekonomik ve sosyal baskılardan koruyacak;

- Belirli kişi veya zümrelerin, ekonomik ve sosyal durumları dolayısıyla, imtiyazlara sahip olmasını önleyecek;
 - Devlet kesiminde olsun, özel kesimde olsun, çalışanları kendi çalışma şartlarının ve ücretlerinin düzenlenmesinde söz sahibi kılacak;
 - Eğitim imkânlarından yararlanmada fırsat eşitliği sağlayacak;
 - Türk toplumunun sorunlarını sosyal adalet açısından ele alarak, bütün yurttaşları sosyal güvenliğe kavuşturacak;
 - Kamu hizmetlerinden ve kalkınma hamlelerinden yararlanmada bölgelerarası dengesizlikleri gidererek adaleti gerçekleştirecek;
 - Devlet dairelerinin ve adalet cihazının halk hizmetinde daha yeterli ve daha süratli işlemlerini sağlayacak;
- tebirlere büyük önem verir.

C.H.P., bu anlayışına uyarak :

- Sosyal adalet içinde ekonomik gelişmeyi hızlandırıcı bir kalkınma plânı hazırlayıp uygulanmaya başlamasını sağlamıştır;
- Tarımsal ürünleri gereği gibi değerlendirmek ve bu ürünlerin iç ve dış pazarlardaki satışıyla elde edilecek gelirden üretici halkın en geniş ölçüde yararlanmasını sağlamak üzere tedbirler almıştır;
- Toprağın verimli olarak iştilmesini sağlayacak, çiftçilikle geçinme zorunda bulunanlardan, topraksız veya az topraklı olanları yeteri kadar toprağa ve o toprakları verimli bir şekilde işletme araçlarına kavuşturacak bir toprak reformu hazırlamıştır;
- Sosyal güvenliği geliştirmiştir ve daha ileri ölçüde ve daha yaygın olarak geliştirmeye hazırlanmaktadır;
- Teşebbüs özgürlüğünü, geniş halk topluluklarının ser-

mayedar veya hissedar olarak ekonomik faaliyete katılabilmelerini ve refah seviyelerini yükseltebilmelerini mümkün kılıcı bir hale getirecek bazı tedbirler almıştır ve bu tedbireleri daha iler götürmeğe hazırlanmaktadır;

— Çalışanların haklarını koruyucu reformlar yapmış, işçilere toplu sözleşme ve grev haklarının tanınmasını ve güçlü topluluklar halinde örgütlenme imkânını sağlamıştır;

— İktisadî Devlet Teşekküllerinde işçilerin yönetim ve kâra katılmalarını sağlamıştır;

— Ekonomik ve sosyal politikanın tesbitinde ve uygulanmasında çiftçi, işçi, esnaf, sanayici, tüccar, serbest meslekler, kamu iktisadî teşebbüsleri gibi çeşitli meslekler temsilcileriyle bir danışma ve işbirliği düzeni kurmuştur;

— Eğitim imkânlarından dar gelirli aile çocuklarını daha geniş ölçüde yararlandırmak ve halk ve meslek eğitimini hızlandırmak üzere yeni hamleler ve reformlar yapmağa kararlıdır;

— Sağlık hizmetlerini halkın, özellikle köylünün ayağına götürme yolunda büyük hamleler yapmıştır;

— Devlet yönetiminde ve adalette halk yararına reformlara girişmiştir.

C.H.P., toplum düzeninin sınıf ayrılıklarına dayandırılmasını toplum huzuruna ve insanlık onuruna aykırı sayar; Türk halkını sınıf duvarlarıyla bölünmeyen bir bütün olarak görür. Bunun içindir ki, CHP. nin bu alanda aldığı ve alacağı tedbirler :

— gelir dağılımında âdil ve sıhhatli bir denge sağlayarak,

— eğitimde ve meslek seçiminde fırsat eşitliğini en geniş ölçüde gerçekleştirerek,

— Türk toplumuna yararlı bütün mesleklerin ve hizmetlerin itibar ve saygı görmesini sağlayıcı şartları hazırlayarak, sınıflaşma eğiliminin giderilmesi hedefine yönelir

C.H.P. nin sınıf ayrılıklarını reddedişi ve önlemek isteyişi herhangi bir doktrine değil, halkçı bir insanlık ve vatandaşlık anlayışına dayanmaktadır. Bu anlayışımız Genel Başkanımız tarafından şöyle ifade edilmiştir :

“Biz, bütün insanlara fırsat eşitliği ve emeğinin karşılığını âdil ölçülerle alabilme imkânı sağlayan, herkesin insanlık onurunu ve insanca yaşayabilme hakkını tanıyıp koruyan bir hürriyet düzenine bağlıyız.”

PLÂNLİ KALKINMA POLİTİKASI

Türkiye'nin iktisadî bakımdan gelişmiş ülkelerle arasındaki mesafeyi kapatmak, Türk halkını lâyük olduğu yaşama düzeyine ulaştırmak, demokrasimizi sağlam iktisadî sosyal ve kültürel temellere dayandırmak zorundayız. Bu amaçla, bütün ulusal gücümüzü harekete geçirebilmek ve tabii kaynaklarımızı tam değerlendirebilmek için, plânlı kalkınma ilkelerine kesin bağlılık ve demokratik plân disiplini Devlet düzenimize ve toplum hayatımıza hâkim kılmak gereklidir.

C.H.P., Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânını uygulamada karşılaştığı güçlük ve engelleri gidermek ve Plân amaçlarına zamanında ulaşılmasını teminata bağlamak üzere, süratle bazı tedbirler alınmasını lüzumlu görmektedir :

● Plânın ve yıllık programların toplum gerçeklerine uygun hazırlanabilmesi ve başarı ile uygulanabilmesi için, Hükümetle Devlet Plânlama teşkilâtı arasındaki

bağlantı ve işbirliği daha açık kurallarla düzenlenecektir.

● Devlet Plânlama Teşkilâtı ile Devlet örgütünün çalışmaları arasında uyum sağlamak üzere, kurulmasına başlanan "Plânlama Birimleri" tamamlanacak ve verimli hale getirilecektir.

● Plân çalışmalarını daha sağlam bilimsel verilere dayandırmak üzere, "Sosyal ve Ekonomik Araştırma Kurumu" kurulacaktır.

● İktisadî Devlet Teşekküllerinin daha verimli, uyumlu ve plânlı çalışmasını sağlamak için, yürürlükte olan İktisadî Devlet Teşekkülleri ve İştirâkleri Hakkındaki Kanunda yer alan temel kurallar dikkate alınarak, bu teşekküllerin kuruluş kanunları düzeltilecek, yeniden örgütlenmeleri hızla sonuçlandırılacak ve aralarında yeterli bir işbirliği düzeni kurulacaktır.

● Genel plânlama ile toplum kalkınması ve özellikle köy kalkınması arasında uyum ve bağlantı sağlanacaktır.

!● Memleketimizin diğer bölgelerine göre daha geri kalmış olan bölgelere, özellikle Doğu Anadolu bölgesine, yatırımların ve hizmetlerin daha geniş ölçüde yönelmesi için bugünkü kalkınma plânında yer alan önceliklerin uygulanmasına önem verilecektir.

VERGİ REFORMU

C.H.P. iktidarda bulunduğu süre içinde vergi sistemimizde önemli bir reforma girişmiştir. Bu reformun amacı; vergi sistemimizde sosyal adaleti gerçekleştirmek, millî gelirdeki yerleriyle orantılı olarak vergilendirileme-

miş olan bazı üretim kesimlerini gerektiği şekilde vergilen dirmek, kalkınma plânının finansman kaynaklarını sağlamak, ve yatırımları plânın önceliklerine uygun olarak teşvik etmektir.

Bu amaçlarla alınan tedbirleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

1 — Asgarî geçim indiriminin arttırılması suretiyle dar gelirli vatandaşlarımızın vergi yükü azaltılmıştır. Düşük ve orta gelir kademelerinin gelir vergisi nisbetlerinde de indirimler yapılmıştır.

2 — Tarım işçilerinin ücretleri vergi dışı bırakılmıştır.

3 — Motörlü nakil araçları kullanmaksızın gezici olarak veya bir işyeri açmaksızın perakende ticaretle uğraşanlar, doğrudan doğruya tüketici için iş yapan hallaçlar, kalaycılar, lehimciler, musluk tamircileri, çilingirler, hammallar gibi küçük sanat erbabı, köylerde gezici olarak her türlü sanat ve ticaret işleriyle uğraşanlar ile her nevi küçük sanat erbabı ve gezici olarak faaliyette bulunan perakende ticaret erbabından 60 yaşını doldurmuş olanlar esnaf vergisinden muaf tutulmuşlardır.

4 — İş ve sanat öğrenmek amacıyla götürü vergiye tâbi ticaret ve sanat erbabı yanında çalışan çıraklar vergiden muaf tutulmuştur.

5 — Götürü vergiye tâbi ebe, sünnetçi ve arzuhalci gibi serbest meslek mensuplarından 60 yaşını doldurmuş olanların kazançları gelir ve vergisinden muaf tutulmuştur.

6 — Telif kazançlarında istisna haddi 10 bin liraya; dış ülkelerden sağlanan gelirde ise 40 bin liraya çıkarılmıştır.

7 — Ticari kazançlardan götürü usulle tesbit edilenler hakkında mükellefe kolaylık sağlayıcı esaslar kabul edilmiştir.

8 — Serbest meslek gelirlerinin daha iyi vergilendirilmesini sağlayıcı esasların yanısıra, bunların belge göstermekte güçlük çektikleri giderleri için götürü bir indirim yapılması kabul edilmiştir.

9 — Gelir vergisinde yatırım indiriminin uygulanmasına başlanmıştır. Bu suretle kredi yerine mükellefin gerçek tasarrufu ile finanse edilen ve plânda öngörülen önceliklere uygun düşen yatırımlarda, yatırım toplamının genel olarak yüzde 30 una ve tarımsal yatırımlarla geri kalmış bölgelerin kalkınması ile ilgili yatırımlarda, yüzde 40 a kadar yükselen bir indirim uygulanmaktadır.

10 — Gayrimenkul sermaye iratları ile ilgili gelir vergisi istisna haddi 2500 liradan 5000 liraya çıkarılmıştır.

11 — Köyler, köy birlikleri ve köy belediyeleri tarafından işletilen değirmenler ve yolcu taşıma işletmelerinin kurumlar vergisinden muaf tutulmuştur.

12 — Kanser, cüzzam ve trahom hastahaneleriyle derneklere ait olup münhasıran üyelerinin istifadesine tahsis edilen ve alkollü içki verilmeyen lokal ,gazino ve lokantalar da kurumlar vergisinden muaf tutulmuştur.

13 — Gelir vergisi kanununda kabul edilen yatırım indirimi, aynı şartlarla, anonim, limited eshamlı komandit ve kooperatif şirketlere de, kurumlar vergisi bakımından, tanınmıştır.

olanların kazançları gelir vergisinden muaf tutulmuştur.

14 — Kamu menfaatlerine yararlı derneklere, genel ve katma bütçeli dairelere ve mahallî idarelere yapılan yardımlarla ilgili olarak, kurumlar vergisi çerçevesi içinde, bu yardımları teşvik edici tedbirler alınmıştır.

15 — Yine kurumlar vergisi çerçevesi içinde yabancı özel sermayenin teşviki yönünde, usule ilişkin bazı tedbirler alınmıştır.

16 — Gider vergisinde sanayii teşvik edici önemli tedbirler alınmıştır. Bu arada, özellikle, tamir ve montaj faaliyetleriyle ilgili istisna ile halı ipliklerine ilişkin istisnadan bahsetmek gerekir.

17 — Harçlar modern esaslara göre yeni bir düzenlemeye tâbi tutulmuştur. Bu arada, sermaye şirketlerinin kuruluş hisse senetleri, şirket mukaveleleri üzerinden alınmakta olan damga resminde önemli indirimler sağlanmıştır.

Bundan başka, adliye harçları basitleştirilmiş, karar ve ilâm harçları indirilmiş ve ceza dâvaları ile nüfus ve vatandaşlık işlemleri harç dışı bıkartılmıştır.

18 — Gayrimenkullerle ilgili olarak, yatırımların lüks konut yerine sosyal konuta yönelmesini hedef tutan önemli tedbirler alınmıştır.

19 — Millî gelir içinde tuttuğu yere orantılı olarak vergilendirilmemiş olan kara ulaştırma kesiminin gerektiği şekilde vergilendirilmesi için lüzumlu tedbirler alınmıştır. Bu tedbirler alınırken, büyük halk kütlelerinin kullandığı gaz gibi akaryakıt nevilerinin satış fiyatlarında artış olmamasını sağlayıcı tedbirler de alınmıştır.

20 — Önemli bir vergi ödeme gücünün bulunduğu alanlarda plânın finansmanını ve sosyal adâleti sağlamak için bazı zamlar yapılmıştır. Bu arada, dış seyahat

harcamaları vergisinde bazı arttırmalar yapılmış; vesaret ve intikal vergisi matrahının gerçek değerler üzerinden hesaplanması sağlanmış, büyük halk kütlelerinin kullanmadığı tekel maddelerine zam yapılmış, banka ve sigorta işlemleri vergisi arttırılmış,, pek düşük kalmış olan radyo ücretlerinde de bir miktar artış gerçekleştirilmiştir.

21 — Millî gelir içinde tuttuğu yere orantılı olarak vergilendirilmeyen üretim kesimlerinden tarım kesiminin vergilendirilmesi konusunda da iktidarımız sırasında önemli adımlar atılmıştır. Bu konuda esas olarak gelir vergisi sistemi alınmış ve böylelikle, gelir çemberinin değişik gelir türleri bakımından kapanması sağlanmıştır. Hâlen 3 milyon çiftçi ailesinden sadece 60 bininin vergilendirilmesini sağlayan bu sistemde muafyet esası, yıllık 40 bin liralık satış olarak tesbit edilmiştir. Ziraî gelir vergisinin uygulanmasında vergi kaybını önlemek üzere, bu vergiye tâbi mükellefler için asgarî götürü vergi mükellefiyetleri de tesbit edilmiştir.

22 — C.H.P., bundan başka ,vergi kayıplarını önlemek amacıyla vergi usûl hukukumuzda çok önemli yenilikler getirmiştir.

Bunların başında, servet beyannamesi gelir. Servet beyannamesinin teşkil ettiği kontrol sistemi sayesinde, gelir vergisi hasılatında önemli artışlar sağlanmıştır.

Bir diğer kontrol müessesesi de vergi ilânıdır. Batıda yer yer uygulanan bu sistem sayesinde, halkoyunun mükellef üzerindeki etkili denetimi sağlanmıştır.

Vergi kayıplarını önlemek bakımından, ortalama kâr haddi müessesesi ile gider esası müessesesi de özellikle kayda değer.

23 — Yatırımların teşviki için vergi usul hukuku alanında alınan önemli tedbirlerden olarak, zarar nakli süresinin arttırılması, azalan bakiyeler üzerinden amor-

tisman usulünün kabulü, yeniden değerleme ve büyük bir gelişmeye açık olan vergi uzlaştırması müessesesi zikredilmelidir.

24 — Mamûl maddeler ihraactında, daha önce alınmış olan çeşitli vergilerin iadesi usulü uygulanmış, böylelikle ihracatımız etkili bir teşvik unsuruna kavuşturulmuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi, yukarıda sözü edilen amaçlar yönünde vergi reformu tedbirlerine devam edecektir. C.H.P. nin önümüzdeki dönemde uygulayacağı vergi politikasının esaslarını şu şekilde özetlemek mümkündür:

● Genel vergi yükünün, köylü, işçi, memur, küçük esnaf ve sanatkâr gibi dar ve orta gelirli vatandaşlarımız üzerindeki baskısını sosyal adalet ilkelerine uygun olarak azaltılması sağlanacaktır.

C.H.P. nin bu konudaki ilkesi şudur :

Az kazanandan az,
çok kazanandan çok.

● C.H.P. nin vergi alanındaki tedbirleri, aynı zamanda genel vergi sistemimizin esnekliğini arttıracak ve böylelikle, vergi mevzuatımızın sık sık değiştirilmesi önlenecektir.

● Vergi usul hukukumuzda gerekli ıslahatın yapılmasına devam edilerek, mükellefe kolaylıklar sağlanacak ve kendiliğinden kontrol usulleri geliştirilecektir.

● Tarım kazançlarından alınmakta olan vergiyi memleket gerçeklerine uyguladacağız; bu arada geniş küçük çiftçi kütlesini vergi dışı tutacağız.

● Vergi sistemimizde, sosyal konut yapımını, gerçek tasarrufla finanse edilen özel yatırımları, ihraç malları sanayiini, ihracatı ve geri kalmış bölgelere yöne-

len yatırımları teşvik edecek tedbirler almağa devam edeceğiz.

● Sakıncaları tamamiyle meydana çıkmış olan tasarruf bonusu sistemini tüm olarak kaldırmak amacımızdır.

● Mahallî idarelere lüzumlu gelir kaynaklarını sağlayacağız.

Bu amaçla, tarım kesiminden sağlanacak kamu geliri- nin önemli kısmını, köye yönelen sulama, içmesuyu, okul ve yol gibi yatırımlarda kullanılmak üzere, köy idarelerine bırakmak kararındayız.

Yukarıda sayılan tedbirler sayesinde, yıllık ortalama yüzde 7 kalkınma hızı sağlanacak, yatırımların plândaki önceliklere uygun alanlara sevk edilmesi gerçekleştirilecek ve millî gelirin dağılışında sosyal adalete doğru çok önemli adımların atılması başarılmış olacaktır.

BÜTÇE VE MALİYE POLİTİKASI

C.H.P. son iktidarı sırasında uyguladığı bütçe, maliye ve para politikası sayesinde, gerek enflasyoncu, gerek deflasyoncu eğilimlerin ekonomimize hakim olmasını önlemiş ve iktisadî faaliyetlerin fiat istikrarı içinde devam etmesini sağlamıştır.

Bu politika sayesinde, aynı zamanda, kambiyo sınırlamaları önemli surette hafifletilmiş ve Türk parasının dış kıymetinin istiksarı sağlanmıştır.

● C.H.P., bundan böyle de Türk parasının değerini koruma yolundaki başarılı politikasına ve gerek enflasyoncu, gerek deflasyoncu eğilimleri önlemeye devam edecektir.

SERMAYE PİYASASININ KURULMASI

Plânın başarısı için gerekli tasarrufları harekete geçirebilmenin yollarından biri de, memleketimizde yeterli bir sermaye piyasası yaratmaktır.

Böyle bir sermaye piyasasının bugüne kadar kurulamamış olmasının, iktisadî sosyal ve tarihî çeşitli engelleyici sebepleri vardır. Bugün eriştiğimiz seviyeye ve bu engelleyici sebeplerden bir kısmının ortadan kalkmış olmasına rağmen, sermaye piyasasının keldiğilinden gelişmesine elverişli şartlar henüz tamamlanmamıştır.

Sermaye piyasasının gelişmesi, esas itibarıyla, sanayileşmenin belli bir seviyeye gelmesine bağlıdır. Bu bakımdan, oldukça uygun bir ortama erişmek üzereyiz. Bu durumda, tasarruf sahiplerinin tasarruflarını emniyet için de sermaye piyasasına plase edebilmelerinin şartlarını hazırlamak, müteşebbisi bu piyasaya alıştırmak ve sermaye piyasasının gelişme yollarını açmak Devlete düşmektedir. İnönü hükümetleri, bu amaçla bir yandan kredi, imkânlarını genişletmeye ve işletme ve yatırım kredisi verecek yeni kurumlar kurmaya çalışırken; diğer yandan da, sermaye piyasasının kurulmasına ve gelişmesine ilişkin hazırlıklar yapmışlardır.

C.H.P. nin bu alanda almağı düşündüğü tedbirler şunlardır :

● Sermaye piyasasının emniyet unsurlarından biri olan yeminli hesap uzmanlığına dair kanun tasarısı ve menkul kıymetler borsalarına ait kanun tasarısı Büyük Millet Meclisine sunulmuş ve Millet Meclisi Genel Kuruluna gönderilmiştir. C.H.P., bu tasarıların kanunlaşmasını önemle takip edecektir.

● Sermaye piyasasının kurulması ile, özel sektörün ferdî teşebbüsler ve aile şirketleri ile başaramadığı

büyük çaptaki işlerin, küçük halk tasarrufları hareketi geçirilmek suretiyle kurulacak "halka açık anonim ortaklıklar" yolu ile başarılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

● Halka açık anonim ortaklıklar, bugünkülerden farklı olacak; özellikle bunların bilânçoları yayınlanacak, kuruluş ve faaliyetleri Devletçe kurulacak "Sermaye Piyasası Denetim Komisyonu" tarafından denetlenecektir.

● Halka açık anonim ortakların çıkaracakları hisse senetlerinin mütevazı bütçeli geniş halk tabakaları arasında yayılması için, bu hisselerin asgarî değeri 100 lira gibi aşağı bir hadde tutulacaktır.

● Sigorta şirketleri fonlarının sermaye piyasasına akması için gereken kanunî tedbirler alınacaktır.

● Kalkınma bankalarının sermaye piyasası ile sıkı işbirliği yapmaları sağlanacaktır.

● Bu konuda düşündüğümüz tedbirler, halka açık anonim ortaklıkların halkın güvenine lâyık kuruluş ve işleyişte olmalarını sağlamaya yönelecektir.

BANKACILIK VE KREDİ POLİTİKASI

Son üç yıllık C.H.P. iktidarı döneminde, bankacılığımız büyük gelişmeler kaydetmiştir. Gerçekten, yurdu-muzda çalışan (5) i yabancı, (45) i milli bankanın ödenmiş sermayeleri ve ihtiyatları toplamı 1961 yılında 3.450.000.000 liradan 1964 yılı sonunda 4.100.000.000 liraya ulaşmıştır. Genel kredi seviyesi 1961 yılında eriştiği 8.324.000.000 liradan 1964 sonunda % 64 oranında bir artış kaydederek 13.665.000.000 liraya yükselmiştir. Ay-

n: devrede sınaî krediler 282.000.000 liradan 485.000.000 liraya; küçük esnaf kredileri 150.000.000 liradan 250.000.000 liraya; tarımsal krediler ise 1.873.000.000 liradan 2.856.000.000 liraya çıkmıştır. Mevduat hacmi ise 1961 sonunda 9. 400. 000. 000 lira iken 1964 sonunda 12. 000. 000. 000 liraya yükselmiştir.

C.H.P. iktidarı banka kredilerini enflasyoncu olmayan yollardan arttırırken, banka hizmetlerinin fayda ve etkisini çoğaltmak amacıyla önemli tedbirler almıştır. Bu arada:

Kamu iktisadî teşebbüslerinin işletme ve yatırım kredisi ihtiyaçlarının Devlet bütçesi, Emekli Sandığı ve Sosyal Sigortalar Kurumu fonlarından karşılanması sağlanarak, Merkez Bankasının reeskont kaynağı önemli ölçüde özel kesime ayrılmıştır.

1961 Temmuzundan itibaren uygulanmasına başlanan tercihli reeskont sistemiyle ziraî senetlere, ihracat finansmanı senetlerine, küçük sanat ve esnaf teşekkülleri senetlerine ve sanayici kredilerine uygulanan reeskont hadleri indirilmiş ve böylelikle kredilerin bu alanlara akması kolaylaştırılmıştır.

Devlet Plânlama Teşkilâtınca tesbit olunan sanayi kollarında işletme kredisi ihtinyaçlarını karşılamak için Merkez Bankasınca yeni limitler tahsis olunmuş ve bu sanayi kollariyle sınaî mamuller ihracına ilişkin senetlere düşük reeskont hadleri uygulanmıştır.

Kredilerin ve banka hizmetlerinin yurdun her köşesi ne yayılabilmesini teşvik etmek için, yeni banka şubelerinin tercihan banka hizmetlerinden yoksun bölgelerde açılması üzerinde önemle durulmuştur.

Bu gibi bölgelerde tüccar ve sanayicilerin kredi almalarını kolaylaştırmak için ek teminat olarak kabul edilen

taşınmaz mallara ait hadler yükseltilmiştir.

Banka likiditelerini arttırmak üzere 1964 yılında, mevduat karşılıkları oranı % 20 den % 10 a indirilmiştir.

İnönü hükümetlerinin tarım ürünlerini, üretici lehine değerlendirmek için uyguladıkları politikayı desteklemek amacıyla, banka ve reeskont kredilerinin bu alana sevkedilmesi sağlanmıştır.

Tarım alanında aynı kredi ve kontrollü kredi sistemlerinin deneme uygulaması, C.H.P. iktidarı devrinde yapılmış ve alınan olumlu sonuçlar üzerine bu sistemlerin uygulama alanının genişletilmesine başlanmıştır.

Bankacılığımızın gerekli seviyeye ulaştırılabilmesi için bu tedbirlerin yeni bazı tedbirlerle kuvvetlendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla alacağımız tedbirler aşağıda gösterilmiştir:

● Banka kredilerini, enflasyoncu olmayan bir yoldan, plân hedeflerine uygun yönlerde artırmaya devam edeceğiz.

● Tarımla geçinen üreticinin, sanayicinin, ihraatçının, küçük sanat erbabının kredi ihtiyaçlarını öncelikle karşılamaya önem vereceğiz.

● Kredilerin ve banka hizmetlerinin, yurdun her köşesine yayılabilmesini teşvik için, yeni banka şubelerinin, özellikle banka hizmetlerinden yoksun bölgelerde açılması yolundaki tutumumuzu devam ettireceğiz.

● Tarım alanında, C.H.P. iktidarı zamanında başlanan aynı kredi ve kontrollü kredi sistemlerinin uygulama alanını genişleteceğiz.

● Bankacılığın yaygın olmaması yüzünden banka

sistemine giremeyen tasarrufları bir araya getirebilmek için :

— P.T.T. tasarruf sandıkları kuracağız.

— Köylümüzün hareketsiz duran tasarruflarını değerlendirerek şekilde, kredi kooperatiflerine mevduat kabul etme yetkisi tanıyacağız.

— Gezici banka büroları kuracağız.

● Sanayileşmeyi hızlandırmak ve sanayileşme gayretine halkın katılmasını kolaylaştırmak amacıyla, sermaye piyasası yaratılması yolundaki hazırlıklar tamamlanacaktır. Bu amaçla, C.H.P. Hükümetlerinin T.B.M.M. ne sunduğu menkul kıymetler borsalarına dair kanun tasarısı ile yeminli hesap uzmanlarına dair kanun tasarısının kanunlaşması sağlanacaktır.

● Faiz oranlarının, gönüllü tasarrufu azaltmayacak ve bankacılığımızın gelişmesine zarar vermeyecek şekilde, makûl hadlere düşürülmesi ve çeşitli adlarla faize ek olarak bankalarca alınan ücret ve komisyonların da makûl bir seviyeye indirilmesi üzerinde önemle duracağız. Bu amaca ulaşabilmek için, bankamızın mevduat toplama faaliyetlerinin maliyetini düşürücü ve bankalar arasında zararlı rekabeti önleyici tedbirler alınacaktır.

● Plânın ekonomik ve sosyal amaçlarına uygun olarak ,belirli faaliyetler için değişik kredi şartları uygulanmasına imkân veren selektif kredilerin uygulanma alanı genişletilecektir.

● Banka kredilerinin daha geniş bir müteşebbis kütlesine yayılmasını ve küçük teşebbüslerin yeteri ölçüde kredi almalarını sağlayacağız.

● Tarımsal krediyi genişletmek için Ziraat Bankası-

nın kaynaklarını arttırmaya önem vereceğiz C.H.P. Hükümetlerinin T.B.M.M.'ne sunduğu bir tasarının kanunlaşması ile, Ziraat Bankasının bir buçuk milyar liraya çıkarılan sermayesinin en kısa zamanda fiilen ödemesini sağlayacağız.

● Tarım kredilerine esasa olan toprak değerleri barimini yeni şartlara göre ayarlayacağız. Çiftçimizin kredi alırken kefalet konusunda karşılaştığı zorlukları giderici tedbirler alacağız.

● Küçük sanatkâr ve esnafın kredi ihtiyaçlarını karşılamak için Halk Bankasının kaynaklarını arttırmaya devam edeceğiz. Kefalet Kooperatiflerini geliştireceğiz; esnaf kredisi için ayrılan reeskont limitlerini arttıracacağız.

● Dürüst ve verimli bankacılığın gelişmesini sağlamak için bankaların denetimini daha etkili bir hale getirecek tedbirleri alacağız.

● Sermaye piyasası ile ilgili çalışmaların yanı sıra, teşebbüslere ihtiyaç duydukları yatırım kredilerinin sağlanması için yatırım ve kalkınma bankaları kuracağız. Aynı zamanda, Türkiye Sınai Kalkınma Bankasının kaynaklarını dış yardım imkânlarından da faydalanarak kuvvetlendirmeğe, Sosyal Sigortalar Kurumunun fonlarından ve karşılık paralardan sanayi ve turizm tesislerinin uzun vâdeli yatırım kredisi taleplerini daha geniş ölçüde karşılamaya devam edeceğiz.

● C.H.P. iktidarları zamanında kurulan Devlet Yatırım Bankasını, iktisadî devlet teşekküllerine sağlam kaynaklardan yatırım kredileri sağlayan bir müessese olarak geliştirmeye devam edeceğiz.

● Özel teşebbüse yatırım ve işletme kredisi sağla-

mak üzere C.H.P. iktidarları zamanında kurulmuş olan Sınai Yatırım ve Kredi Bankasının, amacına uygun şekilde gelişmesine önem vereceğiz.

● Özellikle sanayi ,madencilik, gemi inşaatı ve turizm yatırımlarının finansmanını sağlayacak, sanayi ve madencilik yatırımlarını yurdun geri kalmış bölgelerine yöneltmeye gayret edecek yeni bir kurum olarak Özel Yatırım Bankasını kuracağız.

DIŞ ÖDEMELER DENGESİ VE DIŞ TİCARET POLİTİKASI

Kalkınma halindeki her memleket, artan yatırımlarının ve iktisadî faaliyetin gerektirdiği döviz elde edebilmek için, dış ödemeler dengesini lehine geliştirmek zorundadır. Aksi halde, bu dövizin bulunması, ancak, artan özel yabancı sermaye ithali veya dış yardım suretiyle mümkün olabilir. Oysa ki, özel yabancı sermayenin büyük ölçüde arttırılması bugünkü Milletlerarası İktisadî ortamda çok güçtür. Ayrıca, gerek özel yabancı sermayenin, gerek dış yardımın artmasının iktisadî olduğu gibi siyasî bazı sınırları da vardır. Bu sebeplerle, az gelişmiş bir memleket, kalkınmasının döviz ihtiyacının sağlanmasında, her şeyden önce kendi çabalarına bel bağlamak durumundadır. Bunun için en etkili tedbir, hiç şüphesiz, ihracat gelirlerinin arttırılması ve ithalât yerine ikame edilecek maddelerin yurd içinde üretilmesidir.

Ihracat gelirlerimizin arttırılması alanında, geçen C.H.P. iktidarı başarılı olmuştur. Gerçekten, Plânda gösterilen yıllık ihracat hedefleri, C.H.P. hükümetlerinin aldıkları tedbirler sayesinde, 1963 yılından itibaren hızla aşılmaya başlanmıştır. 1962 ye kadar yıllık ihracatımız

300 ilâ 350 milyon dolar arasında idi. Plânda öngörülen 1963 yılı hedefi 348 milyon dolar olduğu halde, bu hedef aynı yılda 15 milyon dolar fazlasile gerçekleştirerek 363 milyon dolara varmıştır. Plânda 1964 yılı hedefi 375 milyon dolar olduğu halde, ihracat 36 milyon dolar fazlasile 411 milyon dolara ulaşmıştır.

Ihracat gelirlerimizdeki bu önemli gelişme, pamuk, küsbe, tütün, çavdar nohut, yağlı tohumlar, yapağı, deri, kuru meyveler ve çay gibi tarım ürünlerinin yanı sıra, krom, bakır, kolomonit, ferrokrom gibi bazı madenlerin ve hatta pamuklu mensucat ve şeker gibi bazı sınaî maddelerimizin en önemli yeri tuttuğu 54 maddenin ihracatındaki artışlar sayesinde elde edilmiştir. Bu 54 kalemden 33 kalem madde, ihraç mallarımız arasına ilk defa 1964 yılında girmiştir. Bunlar arasında bazı mensucat ipliklerini, bazı kimya ve ilaç sanayii mamûllerini, cam sanayii, bakır sanayii ve dikiş sanayii mamûllerini, beton karıştırma makinelerini, otomobil lâstiklerini ve radyoları saymak gerekir.

C.H.P. iktidarının, dış ödeme dengemizin lehimizdeki unsurlarını geliştirmek hususundaki bu başarısında fiyat politikası, ihracata veya ithalatın yerini almağa yönelen yatırımlara plânın verdiği önceliğin dikkatle uygulanması, bu gibi yatırımların ve ihracatı teşvik edici vergi iadelerinin gerçekleştirilmesi ve ihracat kredilerinin arttırılması önemli rol oynamıştır.

C.H.P.'nin bu alanlarda alacağı tedbirleri aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür :

● C.H.P. Hükümetleri zamanında, Plân hedeflerinin de ötesinde bir gelişme gösteren ihracatın arttırılması için her tedbiri almaya devam edeceğiz.

● Son yıllarda sınaî mamûller ihracında önemli hamleler yapan Türkiye'yi sadece tarım ürünleri ve ham madde ihraç eden bir ülke olmaktan kurtaracağız. Bu amaçla, sınaî mamuller ihracında vergi iadeleri usulünü memlekete yerleştirmiş olan C.H.P., bu uygulamayı daha etkili hale getirecektir.

● İhracat mallarının yapımında ve pazarlanmasında kullanılan ham maddelerin ve malzemenin serbestçe ithali yolunda yeni tedbirler alacağız.

● İhracat kredilerinin genişletilmesine ve bu kredilerde rüçhanlı faiz ve komisyon oranlarının uygulanmasına devam edeceğiz.

● İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi ile Türk Standartları Enstitüsünün çalışmalarını iktisadî hayatımızda değerlendireceğiz.

● C.H.P. iktidarının milletlerarası ekonomi alanında sağladığı büyük başarılardan biri de Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye Arasında Bir Ortaklık Kuran Anlaşmanın yapılması ve yürürlüğe konması olmuştur.

Bu Anlaşma, az gelişmiş bir nitelik taşıyan ekonomimizin ileri Batı Avrupa ekonomisine erken olarak katılmasının doğuracağı bütün sakıncaları karşılayıcı hükümler getirmektedir. Bunun yanı sıra, aynı Anlaşma sayesinde başlıca ihraç maddelerimiz için Avrupa Ekonomik Topluluğunda uygun ihracat kontenjanları ve diğer bazı kolaylıklar sağlanmıştır.

Bundan başka, yine C.H.P. iktidarı sırasında gerçekleştirilen Türkiye, İran ve Pakistan arasındaki Bölgesel İşbirliği Anlaşması da ihraç mallarımıza yeni bir pazar sağlayacaktır.

C.H.P. bu Anlaşmaların ekonomimizi ve özellikle ihracatımızı geliştirici yönde uygulanmasını sağlayacaktır.

● C.H.P. Plânın gereği olarak, ithalâtımızı öncelikle-re göre düzenlemek için kota sistemini devam ettirmiştir. Bu politikanın daha uzun yıllar uygulanması zorunlu-luğuna inanmaktadır. Gerçekten, kotalarda bellibaşlı önceliklerin kalkınmanın gerektirdiği yatırım malları ithalâtı ile sanayiimizin ham madde ihtiyaçlarının karşılanmasına verilmesi kesin bir ihtiyaçtır. C.H.P., ayrıca, ithalâtın yerini alacak sanayiimizin teşviki için, aynı nitelikteki mamûlleri ithal kotalarından çıkarma politikasına devam edecektir. C.H.P., lüks nitelikteki maddelerin kotalarda yer almaması politikasına da devam edecektir.

● Dış ticaret faaliyetlerinde daha başarılı olmak, ancak, bu faaliyetlerin yeniden örgütlenmesini sağlamakla mümkün olacaktır. Bu bakımdan, C.H.P. nin uya-cağı esas, Anayasamızda yer alan karma ekonomi ilkesi-dir. İktisadî, sosyal ve kültürel temel sorunları, ideolojik dogmalardan hareket ederek değil; fakat, pratik fayda açısından değerlendiren C.H.P., dış ticaret faaliyetlerinin yeniden örgütlenmesinde, bütün dış ticaretin Devlet eli-ne alınması yahut bütün dış ticaretin ferdi teşebbüse bı-rakılması gibi fikirlerin, uygulandıkları takdirde iktisa-dî bakımdan en verimli sonuçları vermeyeceğine inan-maktadır. C.H.P.'nin bu konudaki görüşü şudur :

a) Kamu kesimi, C.H.P. iktidarı döneminde olduğu gibi, kendi faaliyet alanlarında ihracat ve ithalâtını ken-disi yapabilecektir.

b) Çiftçinin tarım makina ve araçlarını sunî gübre ve tarımsal ilâçları kolay ve ucuz olarak satın alabilmesi ve bu makina ve araçların yedek parça darlığına meydan ver-meyecek şekilde standartlaştırılması ile ilgili dış ticaret po-litikasına ilişkin bütün tedbirler alınacaktır.

c) C.H.P. üreticilerin satış kooperatifleri şeklinde örgütlenmesini, üreticiyi korunmanın en verimli yolu saymaktadır. Bu amaçla Tarım Satış Kooperatiflerinin faaliyetleri, çalışma konusu olan maddeler bakımından genişletilecektir. Bu arada, tütün için Tarım Satış Kooperatifleri kurulması hakkında C.H.P. iktidarının sevkettiği olduğu tasarı kanunlaştırılacaktır.

C.H.P. nin bu politikası sayesinde, dış ticaret faaliyetlerinde, kamu kesimi ile özel kesim yanında bir de kooperatif kesimi geliştirilmiş olacaktır. Böylelikle, hem üreticinin korunması sağlanacak, hem de kamu kesimi, kooperatif kesim ve özel kesim en verimli olabilecekleri alanlarda çalışma imkânını bulmuş olacaklardır.

TURİZM POLİTİKASI

Dış ödemeler dengesinde lehimizde gelişmelerin sağlanması bakımından Turizmin önemli bir rolü olduğu şüphesizdir. C.H.P., turizme iktisadî kalkınmanın zorunlu bir unsuru olduğu kadar, milletlerarası sosyal görgünün ve dayanışmanın bir aracı olarak da bakar.

C.H.P. iktidarı zamanında Turizm ve Tanıtma Bakanlığı kurulmuş ve turizm işlerinin plânlanmasında ve örgütlenmesinde önemli adımlar atılmıştır.

C.H.P. nin turizm konusunda almayı düşündüğü tedbirler şunlardır :

● Turist, Türkiye’de gümrük kapılarından itibaren her yerde güler yüz ve kolaylık görmelidir. Bu anlayışı bütün ilgililere ve görevlilere benimsetmek için her gayreti sarfedeceğiz

● Gümrük formalitelerinde turistler için esaslı kolaylıklar sağlanacaktır.

● Turistik yatırımlar için ucuz faizli kredi sağlanmasına devam edilecek, vergi muafılığı ve iadeleri tanınacaktır.

● C.H.P. iktidarı sırasında (misafirhane, kamping ve tatil köyleri hariç) 34.000'den 80.000'e çıkmış olan otel yatağı sayısının daha da artırılması için tedbirler alınacağız.

● Belediyeler başta olmak üzere mahallî idarelerin, genel turizm politikasına uygun hareket etmelerini sağlayıcı mevzuat yürürlüğe konacak ve bunların turizm işlerine daha fazla kaynak ayırmalarına çalışılacaktır.

● Ulaştırma programlarının gerçekleştirilmesinde turistik yatırımlara öncelik verilmesine, turistik bölgelerdeki yol şebekelerimizin ve hava alanlarımızın genişletilmesine ve ıslahına devam olunacaktır.

● Turistik eğitim faaliyetlerine yetkili işçi sendikaları ile işbirliği halinde Devletçe devam olunacak; genel olarak, vatandaşların ve memurların turistik görgüsünün artırılması için kurslar genişletilecektir. Ayrıca 'otelcilik okulları' açılacaktır.

● Dış memleketlerdeki turistik tanıtma faaliyeti, turizm bürolarının genel denetimi altında, özel yabancı firmalardan da faydalanılarak yürütülecektir.

● Turistik bölgeler kanunla yeni bir düzene kavuşturulacaktır. Turistik bölgelerde tarihi mimarimiz korunacaktır. Turistik bölgelerin korunması ve özellikle turistik nitelikteki kıyıların iç ve dış kütle turizmine açık tutulması sağlanacaktır. Bu konuda C.H.P. iktidarınca sevk edilen tasarı kanunlaştırılacaktır.

● Gezi acentalarının daha etkili bir örgüt haline gelmesi için gerekli kanunî tedbirler alınacaktır. Bu konuda

C.H.P. Hükümetince sevk edilen tasarı kanunlaştırılacaktır.

● Millî parklarla ilgili olarak C.H.P. iktidarınca sevk edilen tasarı kanunlaştırılacaktır.

● Kara avcılığının bir turizm gelir kaynağı olarak düzenlenmesi ve teşviki için gerekli tedbirler alınacaktır.

● Arkeolojik zenginliklerimiz turizm açısından değerlendirilecek, müzelerimizin ve arkeolojik yerlerimizin daha çok gelir getirmesi imkânları sağlanacaktır.

● Kaplıca ve içmecelerimizin turizm bakımından geliştirilmesi için özel bir yatırım programı uygulanacaktır.

● Başka ülkelerle yapılmasına başladığımız turizm anlaşmaları genişletilerek, uluslararası turizm hareketinden en geniş ölçüde yararlanmamız sağlanacaktır.

YABANCI ÖZEL SERMAYE

1954 yılında çıkarılan ve yabancı özel sermayeyi çekmek amacı ile hattâ dış ödemeler dengemiz aleyhine fazla liberal hükümler getiren kanuna rağmen, bu konunun özel bir kanunla düzenlenmesine başlandığı 1951 yılından 1960 yılına kadar memleketimize sadece 38 milyon dolarlık yabancı özel sermaye girmiştir. C.H.P. nin iktidarda bulunduğu 1961 - 1964 döneminde ise, memleketimize gelen yabancı özel sermaye 25 milyon 400 bin dolardır. Böylelikle, C.H.P. iktidara gelmeden önce yıllık ortalama 3 milyon 800 bin dolar olduğu halde, C.H.P. nin iktidarı süresinde bu ortalama 6 milyon 200 bin dolara yükselmiştir. (Özel kanunlarda yer alan petrol faaliyetleri ile Ereğli Demir Çelik Şirketine ilişkin rakamlar bunların dışındadır).

Yabancı özel sermayenin kalkınma için yeterli bir kaynak olmadığı, bu rakamlardan da anlaşılmaktadır. Milletlerarası iktisadî verilere göre, yabancı özel sermaye

nin az gelişmiş memleketlere doğru istekli bir akım göstermediğini de belirtmek uygun olur. Artık açıkça meydana çıkmış bir gerçektir ki, yabancı özel sermaye zengin memleketlerden az gelişmiş memleketlere doğru akmamakta, bu akım daha çok zengin ülkeler arasında vuku bulmaktadır. Bununla beraber plânlı bir ekonominin sağladığı güven ve karanlılık içinde yabancı özel sermayenin de bir ölçüde artarak geleceğini beklemek hatalı bir görüş olmaz.

Bu durumda, kalkınmamızda yabancı özel sermayeye bel bağlamak gerçekçi bir görüş olmadığı gibi, bu finansman kaynağını tamamiyle ihmal etmeyi de doğru bulmayız.

C.H.P. olarak, bu konuyu “yabancı sermaye haysanlığı” veya “yabancı sermaye düşmanlığı” gibi kalıplaşmış polemiklerin dışına çıkarmak isteriz. C.H.P. nin gözünde yabancı sermayeden faydalanma konusu bir iktisadî politika meselesidir. Programımızın 25. maddesine göre “ memleket menfaatlerinin gerektirdiği iktisadî işlerde yabancı sermayeden faydalanmayı uygun görmekteyiz.” Her yabancı sermayenin memleket yararına uygun olduğunu ileri sürmediğimiz gibi, her yabancı sermayenin memleket yararına aykırı olduğunu iddia edenlerden de değiliz. Mesele, yabancı özel sermaye ve teknikten millî çıkarlarımıza en uygun şekilde yararlanmanın usul ve ölçülerini bulmaktan ibarettir.

C.H.P. nin bu konuda almayı düşündüğü tedbirler şunlardır:

● Yabancı özel sermaye izinlerinin plânda yer alan önceliklere uygun olmasını sağlayacağız. Yabancı özel sermaye için izin verilmesi gereken yatırımlar, ihracata yönelik veya ithalâtı azaltıcı üretim alanları ile ilgili bulunmalı yahut ileri bir teknoloji getirir nitelikte

olmalıdır. Yerli sanayiın gelişmesini veya kurulmasını engelleyici, lüzumsuz iç tüketim eğilimleri yaratıcı veya arttırıcı yahut memleketin dış ödeme dengesine zararlı olabilecek yabancı özel sermaye yatırımlarına izin veremeyeceğiz.

● Yabancı özel sermaye yatırımlarına izin verirken, bunların millî ekonomimizin gelişmesine zararlı fiilî tekel halini alabilecek nitelikte olmamasına dikkat edeceğiz.

● Yabancı özel sermaye elile veya katılmasıyla kurulmuş bulunan montaj sanayiinin imalât sanayii haline getirilmesi için gerekli tedbirleri alacağız.

● Yabancı sermayeye giriş izini verilirken, kurulması istenen teşebbüsün memleket ekonomisine yararlı olup olmadığı, Plân ve yıllık programların ilkeleri içinde ve değişen şartlara göre dikkatle incelenmelidir. Bu arada, getirilen aynı sermayenin değerlendirilmesi konusu üzerinde önemle durulmalıdır. Bu incelemeler, bugünkü mevzuata göre zaman zaman toplanabilen bir karma komisyon tarafından gereği gibi yapılamamaktadır.

Bu sebeplerle, yabancı sermaye konusunun ayrı bir daireye görev olarak verilmesini lüzumlu görüyoruz. Bu daire, izin alan yabancı firmalar sicillerinin tutulması ve faaliyetlerinin izlenmesi ile de görevli olacaktır.

DIŞ YARDEM

Az gelişmiş memleketler gerçekleri, bu memleketlerin dış yardım almalarını zorunlu kılmaktadır. Kalkınmada başlıca çabanın millî kaynaklardan yapılması gerektiği ne kadar doğru ise, uygun şartlarla alınacak dış yardımın faydası da o kadar açıktır. Bu konudaki görüşlerimiz şunlardır:

1 — Toplum hayatının bütün alanlarını kapsayan bir kalkınma plânının başarı ile uygulanması için, dış yardımlara da aynı bütünlük fikrinin hâkim olmasındaki ve kalkınma plânının gerekli kıldığı dış kaynakların bu plânla uyumlu şekilde topluca sağlanmasındaki fayda ortadadır. Bu sebeptendir ki, Türkiye'nin aldığı başlıca dış yardımları sağlayan memleketlerin ve milletlerarası kurumların Türkiye'ye Yardım Konsormiyomu adı altında toplanmış olmaları, C.H.P. iktidarının en önemli dış politika başarılarından biridir.

2 — C.H.P., kalkınma için alınacak dış yardımlarda bazı temel şartlar aranması gerektiğine inanır. Dış yardımlar yolu ile doğan borçlanma yükünün kalkınma sayesinde rahatlıkla ödenebilir bir nitelik taşıyabilmesi, ancak, bu yardımların önemli kısmının bağış veya uzun vâdeli ve düşük faizli krediler olmasıyla mümkündür. Çeşitli ülkelerin, kendi mevzuat sınırları içinde memleketimize teklif ettikleri yardımlar, her zaman bu ilkelere uygun olmamıştır. Bu sebeple, Türk diplomasisinin, Birleşmiş Milletler İktisadî ve Sosyal Komisyonu ve ona bağlı bölgesel komisyonlar, Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı, GATT, Avrupa Ortak Pazarı ve İktisadî İşbirliği ve Gelişme Teşkilâtı gibi Milletlerarası kurullarda, dış yardımın bu şartlara uygun hale getirilmesi için devamlı ve koordine çabalar sarfetmesi ve aynı konuda ortak çıkarlarımız olan diğer az gelişmiş ülkelerle işbirliğine girişmesi gerekmektedir.

C.H.P., dış yardımı bir lûtf olarak karşılamaz. Bugünün Milletlerarası iktisadî ve siyasî verileri, dış yardım, ileri ülkeler için, aynı zamanda kendi yüksek çıkarlarının gerektirdiği bir görev haline getirmiştir.

3 — C.H.P., dış yardım sağlayan Devletlerin ve milletlerarası kurumların yapılan yardımın amacına uygun

olarak kullanıldığından emin olmak istemelerini tabii karşılar. Ancak, bu amaçla sarfedilecek faaliyet, hiçbir şekilde, Türk Devletinin siyasi ve iktisadi alanlarda karar alma serbestliğini kayıtlamamalıdır. C.H.P., kalkınmamızın finansmanı için gerekli dış yardımı her taraftan almaya hazırdır. Fakat, hangi devletten ve milletlerarası kurumdan alınırsa alınsın, dış yardım siyasal, ekonomik ve sosyal düzenimizin ilkeleriyle ilgili hiçbir kayda veya herhangi bir siyasi şarta bağlı tutulamaz ve baskı aracı olarak kullanılamaz.

Bu açıklamaların ışığı altında, dış yardımlarla ilgili politikamızı aşağıdaki gibi özetleyebiliriz.

● Kalkınmada başlıca unsurun milli çaba ve kaynaklar olduğuna inanan C.H.P. dış kaynakların ancak uygun şartlarla alınması yolundaki başarılı gayretlerini devam ettirecektir.

● Kalkınma Plânının gerekli kıldığı dış kaynakların, bu plânla uyumlu olarak ve topluca sağlanması amacıyla, C.H.P. iktidarı zamanında kurulmuş olan Türkiye'ye Yardım Konsorsiyomundan, ihtiyaçlarımıza uygun miktar ve nitelikte yardım alınmasına önem vereceğiz.

● Uygun şartlı dış yardımlar için mahdut çevrelere bağlı kalmaktan sakınacağız.

● C.H.P. hangi devletten veya Milletlerarası kurumdan alınırsa alınsın, dış yardımın, siyasal ekonomik ve sosyal düzenimizle ilgili bir kayda veya herhangi bir siyasal şarta bağlı tutulmamasını önemle gözönünde bulunduracak ve dış yardımın bir baskı aracı olarak kullanılmasına imkân vermeyecektir.

S A N A Y İ

Türkiye'nin en kısa zamanda sanayileşmesini çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma dâvamızın temel unsuru sa-

yan C.H.P., devletin ve özel teşebbüsün sermaye, bilgi ve teşebbüs gücü olarak bütün imkânlarını memleketimizin hızla sanayileşmesi uğrunda harekete getirme politikasına azim ve şevk ile devam edecektir.

Bu politika, aynı zamanda, tarım kesimindeki fazla iş gücüne yeni çalışma alanları açmak bakımından da hayati bir önem taşımaktadır.

Devletçilik bölümünde C.H.P. nin sanayi politikasına geniş ölçüde yer verilmiştir. Burada, ayrıca belirtilmesini uygun gördüğümüz hususları açıklıyoruz.

● C.H.P., programında belirtilen temel sanayi kollarının Devlet eliyle ve hızla geliştirilmesini yurt kalkınmasının şartı sayar.

● C.H.P., sanayileşme alanında, Devletin faaliyetleri yanında özel teşebbüsün yapıcı gücüne yer verir. Onun için, devlet teşebbüsüyle, özel teşebbüsün yanyana, birbirini tamamlayarak, uyum, güvenlik ve eşit rekabet şartları içinde çalışmalarını sağlayacaktır. C.H.P. özel teşebbüsün, millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun olarak yürümesini sağlayacak tedbirleri almak hususunda devleti görevli sayar.

● C.H.P., devlet işletmeciliğine, özel kesimdeki teşebbüs ruhunu, özel teşebbüse de millî menfaatleri, Plân hedeflerini ve sosyal adalet icaplarını gözönünde tutma bilicini kazandıracaktır.

● İthalâtta, sanayiî gelişmesi için gerekli yatırım mallarının ithaline öncelik verilecektir.

● Sınâî yatırım konularının seçiminde, fazla işgücü kullanacak ve işsizliğin önlenmesine yardım edecek, millî gelire en çabuk ve en fazla katma değer ekleyecek konulara öncelik tanınacaktır.

● Sanayi yatırımlarının bölgeler arasında dengeli olarak yayılmasına önem verilecektir. Enerji, vergi ve

kredi politikalarında, ve kamu yatırımlarının programlanmasında, memleketimizin az gelişmiş bölgelerinin sanayileşme ihtiyacı gözönünde tutulacaktır.

● Sanayide ,gerek işletmecilik, gerek insan ilişkileri yönünden verimliliği arttırıcı tedbirler alınması sağlanacaktır.

● Sanayi alanında, boş duran kapasite bırakmamaya önem verilecektir.

● Gerek kamu kesimindeki, gerek özel kesimdeki sınaî teşebbüsler, yabancı rekabete karşı makul süreler içinde korunacak, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimiz bu anlayışla yürütülecektir.

● Sanayiiimizle ilgili sorunların daha iyi çözülmesi bakımından, C.H.P., Sanayi Odalarının yurt ölçüsünde ayrı bir birlik halinde örgütlenmesini sağlayacaktır.

● Özel kesim sanayiinin ithalât ihtiyaçlarının daha ucuza sağlanabilmesi için, özel sanayi müesseselerinin ithalât birlikleri halinde bir araya gelmeleri teşvik edilecektir.

● Sosyal Sigortalar Kurumunun, Plândaki önceliklere uygun sınaî teşebbüslere verdiği krediler arttırılacaktır.

● Yurt dışındaki işçilerin tasarruflarının sanayileşmeye yönetilmesi için tedbirler alınacaktır.

KÜÇÜK SANATKÂRLAR VE ESNAF

Büyük sanayi tesislerinin kurulmasına devam edilirken, memleketimiz gibi az gelişmiş bir ülkede, küçük sanat ve esnaf kesimlerinin, üretim alanındaki ferdi gayretleri en iyi bir tarzda değerlendirmede çok önemli bir rolü vardır. C.H.P.,küçük sanatkârı ve esnafı koruyucu bir çok tedbirler almıştır. Bu alanda yeniden alacağı tedbirler aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür.

● C.H.P. iktidarları sırasında çıkarılan Küçük Sanat kâr ve Esnaf Kanunu uyarınca, bu kesimde çalışanların en iyi şekilde ve hızla örgütlenebilmeleri için gerekli tedbirler alınacaktır.

● Halk Bankasının C.H.P. iktidarı zamanında artırılan sermayesi daha da genişletilecektir. Esnaf Kefalet Kooperatifleri geliştirilecek, esnaf kredileri arttırılacaktır. Esnaf kredisi kurumları ile Kefalet Kooperatifleri arasındaki münasebetlerle ilgili olarak esnafımızın karşılıştığı zorluklar giderilecek ve kredi işlemleri kolaylaştırılacaktır.

● C.H.P., Küçük sanatkâr ve esnafın standart imalat yapması konusuna gereken önemi vermeğe, üretim tekniklerinin geliştirilmesi, araçlarının sağlanması v teknik öğretim kurumları ile sıkı işbirliğinin kurulması yolundaki çabalarına devam edecektir.

● C.H.P., gerekli merkezlerde sanayi sitelerinin kurulmasına devam edecektir.

● C.H.P., önümüzdeki dönemde, çıraclığın modern esaslara göre düzenlenmesi için hazırladığı tasarımı kanunlaştıracaktır.

● C.H.P., Küçük sanatkâr ve esnafın kendi kendisine kalite denetimi yapmasını sağlayacak şekilde örgütlenmesi için gerekli kararı kısa zamanda çıkarmak, kararındadır.

● Küçük sanayiın büyük sanayi ile işbirliği halinde çalışması ve verimli işletmeler haline gelmesi için C.H.P. iktidarı zamanında alınmaya başlanmış olan tedbirler önemle izlenecektir.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR

C.H.P. nin hükümetin başlıca sorumluluğunu taşıdığı 1961-1964 yılları arasında, elektrik enerjisi üretimi 3

milyar 108 milyondan 4 milyar 503 milyon kilovat saate yükselmiştir.

Bu süre içinde Sarıyar santralının genişletilmesine başlanmıştır. Aynı dönemde, Harsit Hidroelektrik Barajının, Kovada II Santralının, Nusaybinde Çağçağ Hidroelektrik Santralının, Elâzığda Hazar II Santralının yapımına başlanmıştır. Ayrıca, Yeşilırmak, Almus ve Kızılırmak üzerindeki Kesikköprü baraj ve santrallerinin yapımına -her iki si de 1965'de hizmete girecek şekilde-devam olunmuş, Hazar I Santralının genişletilmesi ile Adana-Yüreğir Santral leri ele alınmış. 1963 ve 1964 de Tunçbilek II ve Ambar lı büyük termoelektrik santrallerinin yapımına başlanmıştır. Daha küçük çapta santraller olan Van-Engil, Iğdır-Kiti Erciş, Malatya-Kernek ve Silifke santrallerinin de yapımı başlamıştır. Gökçekaya santralının projesi tamamlanmış ve dış finansmanı sağlanmıştır.

Kalkınma plânının enerji alanında öngördüğü en büyük yatırım olan Keban Barajı projesi konusunda iktidarımız zamanında başarılan işler şunlardır:

Barajın ulaşım yolları yapılmıştır. Barajın daimi sitinin yapılmasına başlanmış, derivasyon tünelleri milletlerarası bir eksiltme sonunda ihale edilmiştir. Bu suretle, iktidarımız döneminde 250 milyon liralık yatırım işine başlanmış olmaktadır. Yine iktidarımız sı rasında Keban Barajının yapılabilmesi için zorunlu olan, Fırat sularının bölünmesi konusunda memleketimiz ile Irak ve Suriye arasında anlaşmaya varılmıştır. Barajın teknik proje hazırlıkları ve finansman ile ilgili olarak Washington ve Ankara toplantıları iktidarımız tarafından başarıya ulaştırılmış ve yine başarıyla sonuçlanan Paris toplantısının bütün hazırlıkları ve direktifleri iktidarımızca tamamlanmıştır.

Enerji ve tabii kaynaklar alanında bundan sonra almayı tasarladığımız tedbirler şunlardır:

● Değişik kamu kurumları arasında dağılmış bulunan elektrik ile ilgili hizmetleri bir tek iktisadî Devlet Teşekkülünün otoritesi altında toplamak üzere, C.H.P. iktidarınca hazırlanmış olan Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) tasarısını kanunlaştıracamız.

● Doğu bölgelerimizin kalkınması ve yurdun enerji ihtiyacı bakımından hayati önem taşıyan Keban Barajı, C.H.P. iktidarı zamanında gerçekleşme safhasına girmiştir. Yapımına fiilen başlanmış olan barajın mümkün olan en kısa zamanda tamamlanarak yurt hizmetine girmesi başlıca hedefimizdir.

● C.H.P., iktidarı zamanında ele alınmış, yapımına başlanmış, ihale edilmiş ya da projesi yapılmış baraj ve hidroelektrik santrallerle termik santraller de en kısa zamanda tamamlanacaktır.

● Madencilüğimizin yurt yararlarına en uygun şekilde geliştirilmesi suretiyle ihracat gelirlerimizi arttırmak, ithal ihtiyaçlarını azaltmak ve yerli sanayii desteklemek için gerekli tedbirler alınacaktır.

● Stratejik madenlerle ,miktar ve çeşit itibariyle tekel niteliğindeki madenler ve maden kömürü, devlet eliyle ve verimli şekilde işletilecektir. Bunun dışında, özel kesimin madencilik alanındaki çalışmaları Anayasamızın kayı ve şartları içinde teşvik edilecektir.

● Maden işletmeciliğinde yeraltı kaynaklarımızın sömürülmesi ve israfı önlenecektir.

● Madenlerde çalışanların sağlık ve güvenliği etkili tedbirlerle korunacaktır.

● Madenlerin cevher olarak ihracı yerine, yurt içinde işlenerek değerlendirilmesi esas tutulacaktır. Enerji sanayiimize muvazi olarak elektrometalürji sanayiinin kurulmasına önem verilecektir.

● Arama faaliyetlerinin büyük ölçüde arttırılması amacıyla, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün imkânları genişletilecektir.

● Yeraltı gazlarının aranmasına ve işletilmesine önem verilecektir.

● Memleketin bütün yakıt ihtiyacının karşılanması devletçe düzenlenecektir.

P E T R O L

Partimiz, programının 5. maddesinde, Petrol işletmesini, Devlet elinde bulunması zaruri sayılan işler arasında göstermiş, bu alanda özel teşebbüsün ancak Devletle Ortaklık yapabilmesini kabul etmiştir.

1954 yılında, zamanın iktidarı tarafından, Türk Milletinin ve Devletin kendi Petrol kaynaklarını işletemiyeceği inancından hareket ederek, C.H.P. nin şiddetli muhalefetine rağmen, Türk Devletini doğrudan doğruya petrol aramak ve işletmekten meneden ve Devlet sermayesi ile kurulmuş millî müessesenin haklarını da esaslı surette sınırlayan bir Petrol kanunu kabul edilmiştir.

Petrol konusu bugün incelenirken, sözü geçen kanunun 10 yıllık uygulanmasının ortaya çıkardığı sonuçlar ve fiili durumlar gözönünde bulundurulmak ve millî menfaatleri hukuk devleti anlayışı içinde kalan tedbirlerle korumak zorunluğu vardır.

1962'den bu yana, C.H.P.'nin başlıca sorumluluğunu taşıdığı İnönü Hükûmtleri, petrol konusunda, milli menfaat

leri korumak ve Millî Petrol müesseselerimizi güçlendirmek yolunda önemli adımlar atmışlardır:

a — Türk Topraklarında çıkan ham petrolün ve Türk petrolünden elde edilen ürünlerin öncelikle satılmasını sağlamak ve ithal malı petrol tasfiyesinin yerli kaynaklarımızın işletilmesine engel olmasını önlemek amacıyla, yabancı ülkelerden petrol ithalini tahdit eden ve Türk ürünlerinin tam olarak satılabilmesini teminat altına alan kararname çıkarılmıştır.

b — Alınacak bütün tedbirlerin başında Millî Petrol müessesemizin takviyesi geldiği için, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı ile Petrol Ofisin aynı bakanlığa bağlanması ve işbirliği yapması sağlanmış; Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı ile Petrol Ofisin birleşmesini sağlayacak kanun tasarısı Meclise sevk edilmiş, bu tasarı ile ham petrol çıkarılmasından rafinaj ve dağıtımına kadar bütün petrolle ilgili faaliyetlerin âhenkli şekilde yürütülmesini sağlayacak tedbirler ele alınmış, Devletin ve bütün kamu sektörünün petrol ihtiyacının Devletçe kurulmuş petrol müesseseleri tarafından sağlanmasını mümkün kılan ve dağıtım alanında yabancı şirketlerin haksız rekabetini önleyici hükümlere bu tasarıda yer verilmiştir.

c — Yine millî petrol müesseselerimiz, bir taraftan dağıtım imkânlarına kavuşturulurken, bir taraftan da petrol arama faaliyetlerine hız verebilme amacı ile, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının sermayesi 150 milyon liradan 500 milyon liraya çıkarılmıştır.

d — Yabancı Şirketlerin Türkiye'ye afişe fiyatlar denilen ve milletlerarası fiyatlar seviyesinin çok üstünde olduğu yapılan etraflı incelemelerle anlaşılan fiyatlar üzerinden ham petrol satmalarını önlemek amacıyla bu konuda Devlet Plânlama teşkilâtına ve yetkili bir Bakanlıklararası

komiteye gerekli incelemeler yaptırılarak daha önce imzalanmış mukavelelerde değişiklik talep edilmiş ve ilk hamlede ithal malı petrol fiyatlarından % 10 indirim sağlanmıştır. Daha fazla indirim sağlamak için gerekli delillerin toplanmasına ve şirketlerle müzakere faaliyetlerine önemle devam edilmiştir.

e — Siirt Bölgesini Akdenize bağlayacak olan ham petrol boru hattının Devlet sermayesi ile kurulmuş olan Millî Petrol Müessesemiz tarafından yapılması, çeşitli itirazlara rağmen karara bağlanmış; gerekli ödenek ayrılmış ve projeler yapılmıştır.

f — Petro-Kimya sanayiinin de Devlet sermayesi ile kurulmuş millî petrol müessesemiz tarafından kurulması karara bağlanmış ve hazırlıkları yapılmıştır.

g — Petrol dağıtım şirketlerinin nakliye masrafları gözden geçirilerek muhtelif il ve ilçelerde değişik nisbetler de olmak üzere nakliye masrafı olarak öne sürülen miktarlardan indirimler yapılmıştır.

h — Petrol Kanununun çeşitli hükümlerinin millî menfaatlere daha uygun hâle getirilmesi için lüzumlu değişiklikler üzerinde yetkili uzmanların çalışmaları istenmiş ve bir ön tasarının hazırlıkları yapılmıştır.

Bilindiği gibi, C.H.P. Milletvekillerinin ve birçok başka Senatör ve Milletvekillerinin imzaları ile Petrol Kanununu millî menfaatlere daha uygun hale getirmeyi hedef tutan bir kanun teklifi Meclise verilmiş bulunmaktadır.

Son yıllarda Petrol konusunda atılan belli başlı müsbet adımları böylece tesbit ettikten sonra, milli bir petrol politikasının hangi esaslara dayanması ve hangi tedbirleri öngörmesi gerektiği hususunda C.H.P. nin görüşlerini aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz :

● 1962 den bu yana petrol konusunda millî menfaatleri koruma ve millî petrol kurumlarımızı güçlendirme ve yerli petrol üretimini arttırma yolunda büyük adımlar atmış olan C.H.P. aynı yönde çalışmalarına azimle devam edecektir.

● Petrol kanununda, Türk Devletinin ve Devlet sermayesi ile kurulmuş millî petrol müessesemizin, petrol arama ve işletme yetkilerini sınırlayan hükümler değiştirilmelidir.

Anayasamızın 130. maddesindeki “tabii servetler ve kaynaklar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Arama ve işletmenin Devletin özel teşebbüsle birleşmesi suretiyle veya doğrudan doğruya özel teşebbüs eliyle yapılması, Kanunun açık iznine bağlıdır.” hükmünün ışığı altında ve maddenin ruhuca uygun olarak, Devletin ve Devlet sermayesi ile kurulmuş millî müessesenin arama ve işletme yetkilerinin genişletilmesini ve bu yetkileri sınırlayan kanun hükümlerinin kaldırılmasını uygun görüyoruz.

Gerekli değişikliklerden biri, devlet sermayesi ile kurulmuş millî petrol müessesemize herhangi bir bölgede 8 den fazla ruhsat verilmesini önleyen hükmün kaldırılmasıdır.

● Bugüne kadar verilmiş olan ruhsatlar konusunda, Anayasa ve hukuk esaslarına riayet olunacak ve iyiye kullanılan ruhsatlar muhafaza edilecektir. Ancak, bundan böyle, ister Türk Devletinin ve Devlet sermayesi ile kurulmuş millî müesseselerimizin (M.T.A., T.P.A.O.) gayretleri ile keşfedilmiş olan ve her gün artan ölçüde üretim yapmağa muvaffak olduğu beşinci bölgede (Siirt Bölgesi'nde) olsun, ister bugüne kadar ruhsat verilmemiş böl-

ge ve alanlarda veya herhangi bir sebeple boşalacak bölge ve alanlarda olsun, artık arama ve işletme Devlet eliyle yapılmalıdır.

Bu amaçla, Devlet sermayesi ile kurulmuş Millî Petrol Müessesemizin her türlü teknik, malî ve maddî imkânları arttırılacaktır.

● Petrol kaynaklarımızın hızla değerlendirilebilmesi için, teknik veya malî sebeplerle, kesin zaruret görülen hallerde, millî menfaatlara uygun şartlarla, devletin özel sermaye ile ortaklık kurması yoluna gidilebilir.

● Yabancı Petrol Şirketlerinin vaktiyle almış oldukları ruhsatnamelere dayanarak arama ve işletme yaptıkları yerlerde, iyi niyetle ve tam süratle çalışmaları sağlanmalı, iyi niyet kurallarına uygun hareket etmeyenlerin ruhsatnameleri geri alınmalıdır.

● Evvelce alınmış ruhsatnamelere dayanarak, petrol üreten yabancı şirketlerin dışarıya transfer edecekleri para, hiç bir zaman çıkardıkları petrolün dünya piyasasındaki değerinin en çok yarısını aşmamalı ve bu amaçla, kanunun malî hükümlerinde devlet aleyhine olan kayıtlar değiştirilmelidir.

● Türkiye'ye dışardan getirilen yabancı ham petrole ödenen fiyatın indirilmesi yolunda C.H.P. hükümetleri zamanında başlatılan çalışmalara azimle devam edilmeli, bu fiyatın dünya serbest rekabet fiyatı seviyesine düşürülmesi sağlanmalıdır.

● Ham petrol boru hattı inşa etme hakkı, yalnız Devlet sermayesi ile kurulmuş millî petrol müessesesine tanınmalıdır.

● Petro - Kimya sanayii kurma hakkı Devlet sermayesi ile kurulmuş millî petrol müessesesinde olmalıdır.

● Yerli ham petrol ve bundan elde edilen ürünler ihtiyacımızı karşılayıncaya kadar, yabancı petrol ve ürünlerinin, ihtiyaç ölçüsünde ithali zarurî olacaktır. Ancak yerli ham petrolden elde edilen ürünlere yabancı ham petrolden çıkarılan ürünler karşısında öncelik tanınması ve C.H.P. Hükümeti zamanında konan ithal tahdidinin devamı şarttır.

● Petrol ithal ve dağıtımının gösterdiği büyük özellikler gözönünde bulundurularak, Devletin ve kamu kesiminin bütün akaryakıt ve petrol ürünleri ihtiyacının Devletin petrol müesseseleri tarafından sağlanması esasına riayet olunmalıdır.

ULAŞTIRMA VE BAYINDIRLIK

● Demiryolu, kara, hava ve deniz ulaştırma alanlarında daha verimli bir iş bölümü ve uyum sağlanarak, memleketin ulaştırma ihtiyacının en kısa zamanda karşılanmasına çalışılacaktır.

● Karayollarının yapımına program içinde devam edilecek, özellikle il ve köy yollarının bakım ve yapımına teknik eleman ve araç olarak yapılan yardımlar arttırılacaktır. Karayolları trafiğinde görülen aksaklık ve kazaları önlemek amacıyla, öğretim ve denetim çalışmaları arttırılacak; şoförlerin çalışma şartları düzenlenecektir. Can ve mal kaybını önlemek için, yurttaşları tedirgin etmeyen fakat etkili bir yeni trafik düzeni kurulacaktır.

● Demiryolu ulaştırma hizmetlerinin daha yeterli ve verimli hale gelmesi için bu alanda yeni hamleler yapılacak; Devlet Demiryolları İdaresine bağlı fabrika ve atölyelerin memleket ekonomisinde daha iyi değerlendirilmesine önem verilecektir.

● Deniz ticaret filomuzun gelişmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

● Ulaştırma imkânları yetersiz olan bazı kıyı bölgelerimizin daha sık seferlerle denizden büyük merkezlerle bağlanması düzenlenecek, öylelikle, buralarda iktisadî hayatın ve turizmin gelişmesine yardım edilecektir.

● Türk Hava Yolları yeni modern uçaklarla donatılacak, hava ulaştırmacılığımız daha yeterli ve verimli hale getirilecektir.

● Telefon ve telgraf hizmetleri daha yaygın hale getirilecek, büyük şehirlerimizin telefon şebekelerinin geliştirilmesi yolundaki çalışmalara hız verilecektir.

KAMU İKTİSADÎ TEŞEKKÜLLERİ

Devletçilik görüşümüzü açıklarken belirttiğimiz gibi, Devletin klâsik kamu hizmet ve görevleri dışında kalan iktisadî görevleri vardır. Bunlar, kamu iktisadî teşebbüsleri ve özellikle iktisadî Devlet teşekkülleri eliyle yerine getirilir.

İktisadî Devlet Teşekküllerimiz 1950 - 1960 döneminde siyasî iktidarca yaratılan enflasyon yüzünden büyük zararlara uğramıştır. Bu teşekküllerin fiyat politikalarını devamlı siyasî müdahaleler yüzünden piyasa şartlarına göre ayarlayamamaları sonucunda doğan bu büyük zararlar, git gide bozulan ücret şartları yüzünden vasıflı personelin ayrılması ve partizanlığın bu işletmelerin bünyesine sokulması yüzünden bütçünün artmıştır.

C.H.P. 1961 seçimlerinden sonra, iktidarı devraldığı zaman, bu teşekküllerin islâhı kesin bir zorunluk haline gelmiş bulunuyordu.

C.H.P. iktidarı sırasında bu amaçla alınan tedbirleri şu şekilde özetlemek mümkündür.

Kamu iktisadî teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince Anayasaya uygun olarak denetlenmesini sağla-

mak üzere gerekli kanun çıkarılmış ve parlâmentomuz bu teşebbüsleri denetlemeye başlamıştır.

Kamu iktisadî teşebbüslerinin en önemli kısmını teşkil eden ve ibraları Büyük Millet Meclisine ait bir yetki olan iktisadî Devlet Teşekküllerinin yukarıda anlatılan sebeplere yeniden örgütlenmesi ve y ntilmesi için bir reoganizasyon kanunu çıkarılmıştır.

Bu kanunla getirilen belli ba lı esaslardan biri, H k metin bu teşekküllerin fiyat politikasına müdahale etmesi halinde, piyasa fiyatıyla H k met e uygulanması istenen fiyat arasındaki farkın sübvansiyon olarak Devlet B t gesine konulması zorunludur.

Yine aynı kanunla işçilerin yönetim kurulları ve komitelerinde temsil edilmeleri, k r ve verim artışıdan yararlanmaları esası getirilmiştir. Kanunun, işçilerle ilgili bu hükümlerinin uygulanması için gerekli tüzük, C.H.P. H k meti tarafından zamanında hazırlanıp onaylanmak üzere Danı taya sunulduğu halde,  imdiki H k met, bu t z  u Danı taydan geri alarak söz kanusu kanun hükümlerinin uygulanmasını geciktirmi tir. C.H.P. yeniden iktidara geldiğinde, bu hükümlerin bir an önce yürürlüğe girmesi için kendine d  eni yapacaktır.

Söz konusu kanunun getirdiği yeniliklerden biri de, bu teşekküllerin yüksek sevk ve idare mevkilerinde mukaveleli personel kullanılması imk nıdır. Bu suretle kamu, sektörü ile özel sektör arasında bozulmuş olan yüksek seviyeli personel dengesi d zeltilebilecektir.

C.H.P. ayrıca, bir Devlet Yatırım Bankasını kanunla kurmak suretiyle kamu iktisadî teşebbüslerinin sağlam kaynaklardan finanse edilmesini tam olarak sağlamıştır.

C.H.P. Yeniden iktidara gelince, bu kanunlarda ana-hatları çizilmiş olan politikaya devam etmek kararın-dadır.

Kamu iktisadî teşebbüslerinin reformu alanında yapılması gereken önemli iş, bu teşebbüslerin kesin bünye-le-rini tesbit etmektir. Piyasa esaslarına göre, çalışması müm-kün olmıyan bazı iktisadî devlet teşekküllerinin yeniden katma bütçeli daireler haline getirilmesi ve Anonim Şir-et statüsüne sahip bazı kamu iktisadî teşebbüslerinin de iktisadî Devlet Teşekkülü statüsüne sokulması, bu konu-daki çalışmalar sonucunda gerekebilecektir. Bundan başka, herbir teşebbüsün kuruluş kanununu yeniden elen almak gereklidir. Bu yapılırken, üretim birimlerinin üretim kesim-lerine göre bir araya getirilmesine özellikle dikkat edile-cektir. Bunun yanında, Sümerbank ve Etibank gibi iktisadî devlet teşekküllerinin finansman kaynaklarının önemlile-rinden biri olan mevduat toplama işini yapmağa devam etmelerine dikkat edilecektir.

BÖLGELERARASI DENGE VE YURDUN GERİ KALMIŞ BÖLGELERİNİN KALKINDIRILMASI

● Ekonomik, sosyal ve kültür gelişme derecesi ba-kımından bölgelerarası dengesizliklerin hızla giderilmesi için kalkınma stratejisinde ve Kalkınma Plânında öngö-rülen tedbirler tam olarak uygulanacak, ikinci beş yıllık Plânda - tecrübelerden faydalanılarak - daha etkili tedbir-lere yer verilecektir.

● Devlet Plânlama Teşkilâtının ve bütün yatırımcı dairelerin plân ve program hazırlıklarıyla ilgili araştırma-larda, yurdun geri kalmış bölgelerine özel bir önem ve-rilecektir.

● Geri kalmış bölgelerin yalnız eğitim ve sağlık gibi hizmetler yönünden değil; ekonomik yatırımlar bakımından da - verimliliği esas tutan - önceliklerden yararlanmaları sağlanacaktır.

● Gelişmeye muhtaç bölgelerin daha hızlı olarak sanayileşmesi için kamu kesiminin gayretleri yanında, vergi ve kredi politikası ile özel kesim yatırımları da teşvik olunacaktır.

● C.H.P. iktidarının, son yıllarda uyguladığı ve ilköğretim yatırımlarının okulsuz köy ve okulsuz çocuk oranına göre illere dağıtılmasını öngören usul titizlikle uygulanacaktır.

● Sağlık hizmetlerini köye ve köylünün ayağına götüren sosyalizasyon uygulamasının yurdun geri kalmış bölgelerinden başlayarak daha sonra yurdun nisbeten gelişmiş bölgelerine yayılması yolundaki temel kararda ısrar edilecektir.

● Hükûmet konaklarının ve çeşitli hizmet binalarının yapımında geri kalmış bölgelere öncelik verilecektir.

● Keban Barajı dışında enerji ve sulama yatırımları için öncelik tesbit edilirken, ekonomik ölçüler yanında, bölgelerarası denge ve adalet icapları da hesaba katılacaktır.

● Hayvancılığın başlıca geçim kaynağı olduğu yerlerde, halkın kalkınmasını ve gelirinin arttırılmasını temin için hayvan ve hayvan ürünleri alanında yeterli bir fiyat politikası yürütülecektir.

● C.H.P. iktidarlara zamanında kurulan Süt Kurumunun güçlü ve verimli olmasını temin için gerekli tedbirler alınacaktır.

● Et endüstrisinin geliştirilmesine çalışılacaktır.

mak maksadıyla köy küçük sulamasına önem verilecek, sulama tesislerinin en verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak ve sulama yüzünden doğan anlaşmazlıkları veya istismar çabalarını önlemek üzere, köylüler ve köyler arasında su birlik ve kooperatifleri kurulacaktır.

TARIM POLİTİKASI

Tarımsal üretim, ilk kalkınma devresinde sanayileşmeyi finanse edecek belli başlı kaynağı sağlar. Tarım sektörü kalkınmanın ilk devresinde, hızla artan nüfusun beslenmesini sağlamak, sanayi için malî kaynak, döviz, ham madde ve işgücü temin etmek görevlerini taşır. Bu sebeplerle, az gelişmiş memleketlerin iktisadî kalkınması büyük ölçüde tarım sektörünün geliştirilmesine dayanır.

Bugünkü haliyle Türk ekonomisi gücünü geniş ölçüde tarımdan almaktadır. Millî gelirin % 40 dan fazlası tarımdan gelmektedir. 1960 sayımına göre köyde yaşayan tarımsal nüfus genel nüfusun % 71 i yani yaklaşık olarak 19 milyondur.

Plândan önce tarım yatırımları genel yatırımın yüzde 12 si iken plân dönemi sonunda bu oran yüzde 20'ye çıkacaktır.

Plâna göre, tarım alanındaki nüfus baskısını azaltmak ve tarımdan geçinen nüfusun refahını arttırmak amacıyla, 15 yıl sonunda, tarım alanında nüfus oranı genel nüfusun % 58'ine, tarım dışındaki çalışma alanlarının geliştirilmesi suretiyle indirilecektir.

1963 de yapılan tarım sayımına göre, topraksız çiftçi aileleri sayısı 308.899 dur. Kiracılıkla işletilen işletmeler 293.518 adet olup tüm çiftçi ailelerinin % 9,43 ünü teşkil eder; 7.130.580 dekar arazi kiracılıkla işletilmektedir. Ortakçılıkla işletilen işletmelerin sayısı da 521.176 olup tüm çiftçi aileleri içindeki oranı % 16,81 dir; Ortakçılıkla işle-

eltin arazi 15.320.000 dekardır. Bu rakamlar Türkiye'de topraksız çiftçi, yarıcılık ve kiracılık sorunlarının büyük önemini ve bu sorunların çözülmesi zorunluğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Tarımsal işletme sayısı 1952 de 15 milyon iken, bu sayı 1963 de 21 milyona çıkmıştır. Böylelikle toprak ufanmasında 11 yıl içinde % 40 oranında pek önemli bir artış olmuştur. 1952 de çiftçi ailesi sayısı 2.322.000 olarak tesbit olunmuşken, 1963 de bu sayı 3.514.000'e ulaşmıştır. Bugün beher çiftçi ailesine ortalama olarak 7 parça tarla düşmektedir. Şu halde tarım sektöründe verimsiz küçük işletmelerin artışı ve sosyal adaletsizliğin gelişmesi çok tehlikeli bir hale gelmiştir.

1963 de tarımsal gayri safi gelir 1961 fiatlarıyla yaklaşık olarak 22 milyar lira olarak hesaplanmıştır. Bu durumda tarımla uğraşanların yıllık ortalama geliri, nüfus başına düşen millî gelirin yarısından az ve tarım dışı sektörlerde nüfus başına düşen gelirin ancak 1/4 ü kadar dır. Bu rakamlar, tarımda ve genel olarak ekonomimizde gelir dağılımının ne kadar dengesiz ve adaletsiz olduğunu göstermeğe yeter.

Bu durumun belli başlı sebebi toprak mülkiyetindeki dengesiz ve adaletsiz dağılıştır. Bundan başka, tarım ürünleri fiyatlarında uygulanan isabetsiz politikaların rolünü zikretmek de yerinde olur. Bunun içindir ki C.H.P. nin tarım politikasında toprak reformu ve tarımsal ürünlerin değerlendirilmesi önemli bir yer almaktadır.

Tarım sektörümüzün bu geri yapısı, tarımsal verimlerin daima düşmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu sebeptendir ki, köyden şehre akın, şehirdeki iş imkânlarının ve diğer faktörlerin çekme kuvvetinden çok, kendi insanını yaşatma gücünü hızla kaybeden köyün itme kuv-

vetinin etkisile gelişmekte ve hızlanmaktadır. Bu hal karşısında kayıtsız kalmak ve tarım sektörünün geri toplumsal yapısını değiştirmemek için gerekli temel reformlara sırt çevirmek, Türk milletinin ve demoratik rejimin geleceğini tehlikeye düşürmek olur.

1. Toprak Reformu

Türkiye gibi nüfus artışının toprak üzerindeki artan baskısının büyük bir dâva teşkil ettiği az gelişmiş memleketlerde topraksız ve az topraklı çiftçilerin asgarî geçimlerini emniyet altına alacak toprak mülküne sahip kınmaları şarttır. Bundan başka, gelişmiş veya az gelişmiş her memlekette tarımla uğraşan insanların aile işletmeleri halinde örgütlenmesi zorunluğu da vardır. Dönüm başına fazla verim almak Türk tarımının temel problemidir. Bu sorumluları çözmek için, toprak reformunun gerçekleştirilmesi zorunluluğuna kesin olarak inanan C.H.P., bu anlayışı ile, şu tedbirleri almak kararındadır :

● Tarım kesiminde, toprak dağılım ve mülkiyetindeki dengesizlik ve adaletsizliği gidermek, toprak mülkiyetini daha yaygın hale getirmek, toprağın çok küçük parçalara ayrılmasını önlemek, küçük işletmelerin işbirliği yaparak daha verimli çalışmasını sağlamak ve modern tarım araç ve yöntemlerinden küçük çiftçilerin de yararlanmalarını sağlamak üzere, bir toprak reformu yapılmasını şart sayan C.H.P., bu amaçla hazırladığı ve T.B.M.M. ne sunmuş olduğu toprak reformu kanun tasarısını en kısa zamanda kanunlaştırarak uygulamaya başlamak için çalışacaktır.

T.B.M.M.'nin son döneminde, C.H.P. nin karşısında yeralan partiler, toprak reformunu önlemek için elbir-

liğı yapmışlardır. Onun için, toprak reformunun gerçekleştirilebilmesi önümüzdeki seçimlerde C.H.P. nin çok sayıda milletvekilliğı kazanmasına bağlıdır.

● C.H.P.'nin, gerçekleştirmekte kararlı olduğı toprak reformunun amaçları şunlardır:

— Topraksız olan veya toprağı yetmeyen çiftçileri, geçimlerini sağlayacak ve ailece iş güçlerini değerlendirecek büyüklükte araziye sahip kılmak;

— Toprak mülkiyeti dağılışında arazinin mahdut elerde toplanmasını önlemek;

— Tarım alanında iktisaden yaşayabilir aile işletmelerini hâkim kılmak ve devam ettirmek;

— Tarımsal mülklerin ufalanmasından doğan mahzurları gidermek, bunların yeniden parçalanıp ufalmalarını önlemek;

— Küçük işletmeler ile aile işletmelerinin, kendi başlarına başaramayacakları işleri görmek üzere, kooperatifler halinde örgütlenmelerini ve bu amaçla gerekli kredi, teknik yardımı ve araçları sağlamak;

— Kiracılık ve ortaklığı istisnai ve özel hallere inhisar ettirmek ve şartlarını kanunla düzenlemek.

● C.H.P., toprak reformunu gerçekleştirirken, şu ilke ve esaslara uyacaktır:

— Toprağın âzami genişliğı, değişik iklim bölgelerine ve arazinin kıraç veya sulak olup olmadığına göre, farklı bir şekilde düzenlenecektir.

Meselâ, kıraç hububat arazisinde mülk sahibinin kamulaştırma dışı kalacak arazisinin 2.500 dönüm olarak tesbiti öngörülmektedir. Ancak, tarımsal üretimde verimlilik ve modern işletme teknikleri büyük önem taşıdığından, modern işletmecilik esaslarına uygun sermaye yatırımlarını yapan, aldığı kredileri yerinde kullanan ve böy-

lelikle bölgesi içinde önemli ölçüde bir yüksek ortalama verim sağlayan tarımsal işletmelerde, mülk sahibinin elinde kalacak arazinin âzamî genişliği bir misli fazla olacaktır. Meselâ kıraç hububat arazisinde bu esaslara uygun olarak işletilen çiftliklerin ancak 5000 dönümden fazlasının kamulaştırmaya tâbi tutulması öngörülmektedir. Buna mukabil, özel tarımsal araziden kamulaştırmaya tâbi ârazi arasında zeytinlik, narenciye, meyve ve sebze bahçeleri yoktur. Bunlar, miktarı ne olursa olsun, kamulaştırılmayacak, mal sahibine kalacaktır.

C.H.P., bu esasları, Anayasanın 38. maddesinde yer alan şartlarla ve arazinin gerçek bedelini ödeyerek uygulamak kararındadır.

— Devlete, mahallî idarelere ve vakıflara ait araziden başka, azamî genişliğin üstünde kalıp da kamulaştırılacak olan özel mülkiyetteki büyük arazinin dağıtımında, kurulacak işletmenin verimli olabilmesi için, yine değişik iklim bölgelerine ve arazinin kıraç veya sulak olmasına göre değişik asgarî hadler tesbit etmek kararındayız. Meselâ kıraç hububat arazisinde her topraksız çiftçi ailesine dağıtılacak arazi miktarının 400 dönüm olması uygun görülmektedir.

— C.H.P., toprak reformunun gerçekleştirilmesi için kadastro çalışmalarını mümkün olan ölçüde hızlandıracaktır. Ancak, kadastronun tamamlanmasını toprak reformunun şartı olarak görmemekteyiz.

— Hazinesden alacakları kamulaştırma bedellerini Kalkınma Plân ve Programlarında yer alan verimli alanlara, özellikle sanayi alanına yatırmayı kabul eden çiftçilere, bu yatırımlarında esaslı kolaylıklar gösterilecektir. Böylelikle, arazisi kamulaştırılanların ellerine geçecek paraları, hem kendi hesaplarına, hem de millî ekonomi hesa-

bına en verimli şekilde kullanmaları gerçekleştirilmiş olacaktır.

● C.H.P., toprak reformunun plân hedeflerine uygun düşecek bir süre içinde gerçekleştirilebilmesi için, zorunlu bütün bütçe tedbirlerini almağa kesin olarak kararlıdır.

II. Tarımsal Üretimi Arttırıcı Tedbirler

● Toprak sınıflandırılması ve erozyonla mücadele :

C.H.P., tarım arazisinin sınıflandırılması ve arazinin kullanma kabiliyetinin tesbiti çalışmalarını hızlandıracaktır.

Tarıma elverişli topraklarımızın çoğu su ve rüzgâr aşınmasına tâbi bulunmaktadır. Düzensiz ve bilgisiz sulama sonucunda arazi çoraklaşmaktadır. Bu durum, memleketimizin karşılaştığı en büyük tehlikelerden biridir. Bu sebeple, erozyon kontrolünü tam olarak kuracak ve bu konuda gerekli tedbirleri alacaktır.

● Sulama :

Su imkânlarımızın mevcut sulanabilir tarım alanını sulamaya yeterli olmasına rağmen, bu alanın ancak % 4.3 ünü teşkil eden 1.115.000 hektar arazi sulanmış durumdadır. Kalkınma plânı dönemi içinde daha 515.000 hektar arazinin sulanması öngörülmüştür. C.H.P. bu amaca erişmek için sulama tesislerine öncelik verecektir. Yeraltı sulamını daha geniş ölçüde değerlendireceğiz.

● Gübreleme :

Tarımsal topraklarımızın % 95'i azot ve fosfor bakımından yeterli değildir. Memleketimizin yıllık gübre tüketim potansiyeli 6 milyon tondur. Plâna göre gübre tüke-

timi 466.000 tondan başlayarak 1967 de 1.266.000 tona çıkarılmıştır. C.H.P. iktidarı sırasında yıllık programlar bu konuda geniş ölçüde gerçekleşmiştir.

C.H.P., büyük bir döviz ihtiyacı yaratan gübrenin yurd içinde üretilmesi için yeni gübre fabrikalarının kurulması tedbirlerini alacaktır.

C.H.P. gübre kredisini aynı olarak vermek için gerekli tedbirleri almış, bunun olumlu sonuçlarını görmüştür. Bu tedbirlerin genişletilerek uygulanmasına devam edilecektir.

Tarımda kullanılan ilâçların ve gübrenin karaborsaya düşmeden ve ucuz fiatla çiftçiye ulaşmasını sağlayacak tedbirleri alacağız.

● Tohumluk :

C.H.P. halen yetiştirilmekte olan çeşitlerden daha ve rimli, iç ve dış piyasalara uygun, tarımsal hastalıklara karşı dayanıklı yüksek kaliteli çeşitler ile halen hiç el atılmamış türlerden yetiştirilmesinde iktisadî fayda olanları yetiştirmek suretiyle çiftçimizin tohumluk ihtiyacını karşılamak kararındadır. Bu amaçla, üretim kurumları arasında işbirliği sağlanacak ve kamu kurumları elinde kalması gereken dağıtım hizmetleri plâna uygun bir şekilde ıslâh edilecektir.

C.H.P. tohumluk konusunda kontrollü kredi ve istikrarlı fiat politikası takip etmek kararındadır.

● Tarımsal Mücadele:

C.H.P. tarımsal mücadele tekniğinin çiftçiye eğitim yolu ile götürülmesi görevinin Devlete ait olduğu kanısındadır. Tarımsal mücadele için ucuz ilâç ve araç sağlanmasında da başlıca görev Devlete düşer.

Devlet, çiftçinin kendisi tarafından yapılacak mücadelede önderlik görevini de yerine getirecektir. Salgın tarımsal hastalıklarla Devletin bizzat mücadele yapması şarttır.

● Makinalaşma :

1950 - 1955 yıllarında memleketimize çoğu ithal yolu ile olmak üzere 40.000 tarım makinası girmiştir. Ancak, tamamiyle kontrolsüz yapılan bu ithalat sonucunda memleketimizdeki traktör çeşitleri 250'yi aşmış ve gerekli tamirhane ve yedek parça ihtiyacı hiçbir suretle düşünülmediğinden bu makinelerin büyük kısmı kısa zamanda çalışamaz hale gelmiştir. Dış ödeme imkânlarının azalması neticesinde makinalaşmanın artış temposu hızla azalmış ve 1960 yılında ithal edilen traktör adedi 189'a düşmüştür.

Plân döneminde traktör sayısı % 14, gübre serpici sayısı % 230 oranında arttırılacak ve hayvan pulluğu sayısına da 30.000 pulluk eklenecektir.

Halen memleketimizde 45.000 den fazla traktör ve diğer tarım makinesi vardır. Ancak, bunların tamamı büyük ve orta işletmelerin elindedir. Geriye kalan 3 milyondan fazla küçük işletmede kullanılan gücün 1/4 ni at, 3/4 nü de öküz teşkil etmektedir. Karasaban sayısı ise 2 milyonun üstündedir. Sulama için gerekli motopomp ve tesviye araçları da çok azdır.

Bu durumda C.H.P. nin uygulayacağı tedbirler şunlardır :

- a) Tarım makineleri sanayiine öncelik tanınacaktır.
- b) Traktör ve diğer makine tipleri standartlaştırılacaktır.
- c) Küçük çiftçinin kooperatifleşmek suretiyle makine elde etmesi sağlanacaktır.

● Tarım Kredis i :

Tarım sektöründe orta ve uzun vâdeli kredilerin çoğaltılması, yatırım ve çevirme kredilerinin ayrı programlara bağlanması ,yatırım kredisine daha fazla önem verilmesi ve mümkün olduğu hallerde aynı kredi usulünün uygulanması zaruridir. Faiz hadlerinin mümkün olduğu kadar düşürülmesi faydalı olacaktır.

Tarım kredis i veren kurumların kuvvetlendirilmesi hakkında alacağınız tedbirler Bankacılık bölümünde açıklanmıştır. Bu Kurumların tarım politikasını yürüten dairelerle işbirliği yapmalarını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

● Tarımsal Eğitim ve Yayın

Tarımla geçinen çiftçinin yerinde eğitilmesi için toplum kalkınması ilkelerine uygun ayrı bir örgütün kurulması gereklidir. Bu örgüt çiftçiyi işbaşında yetistirebilmek için onunla doğrudan doğruya temas edebilecek nitelikte olmalıdır.

Tarımsal eğitim için teknik personel yetisttirilmesi ve tarımsal yayınların arttırılması zorunludur.

Askerlik görevinin yapılması sırasında tarımsal eğitime de yer verilecektir.

● Tarım ürünlerinin Değerlendirilmesi ve Pazarlama :

Tarım ürünlerinin değerlendirilmesi ve pazarlama için kurulmuş Toprak Mahsulleri Ofisi, Şeker Şirketi ve Et ve Balık Kurumu gibi kamu kurumları ve Tarım Satış Kooperatifleri geliştirilecektir.

Bu kooperatifler ile Tekel İdaresinin değerlendirme politikasının üretici yararına devam etmesi şarttır.

Tarım alanında ürünlerin pazarlandırılması ile de uğ-

raşacak çok amaçlı üretici kooperatiflerinin kurulması, pazarlama örgütü bakımından esas sayılmalıdır.

Yaş sebze ve meyva, et ve balık ve başka tarım ve hayvan ürünleri ihracatını arttırmak için, soğuk hava depoları ve nakil araçları cihazı (soğuk endüstri) geliştirilecektir.

Bu alanda çiftçiye önderlik yapmak üzere, Tarım Bakanlığına bağlı Üretim Çiftlikleri, Haralar, İnekhaneler ve Fidanlıklar gibi döner sermayeli kurumlar; civarlarındaki köylerin tarımsal ürünlerini değerlendirmekte de önderlik yapmalıdırlar.

● Tarım Sigortası :

C.H.P., kuraklık, şiddetli yağmur ve sel, dolu, rüzgâr, don, haşere, salgın hastalıklar ve yangın gibi afetlere karşı tarımsal sigorta sisteminin tedrici surette kurmaya başlayacaktır.

III. Kooperatifçilik :

1. Toprak Reformu ile ilgili kooperatifler

● Bütün az gelişmiş memleketlerde olduğu gibi, Türkiye'de de, tarımsal işletmelerin büyük çoğunluğu küçü işletmeler halindedir. Tarımsal üretimdeki verim azlığının temel sebeplerinden biri de budur.

C.H.P., gerek toprak reformundan beklenen olumlu sonuçların sağlanabilmesi, gerek tarımda verimin artırılması için, küçük çiftçilerin çok yönlü kooperatifler halinde örgütlenmesini zorunlu görmektedir .

Bu zorunluk Anayasamızın 51. maddesi ile de tanınmış ve devlete kooperatifçiliği geliştirmek için gerekli tedbirleri almak görevi verilmiştir.

Tarımsal kooperatifler çok amaçlı ve çok yönlü demokra

tik kooperatiflerdir. Bu kooperatiflerin görevleri şunlar-
olacaktır :

— Kooperatif üyesi çiftçilerin üretim ve tüketimi için gerekli araç ve malzemeyi satın almak ve üye çiftçilere uygun şartlarla satmak;

— Kooperatif üyesi çiftçilerin, tek başlarına sahip olamayacakları, traktör ve harman makinesi gibi. araç ve makinaları satın alarak üyelerin ortaklaşa kullanmalarını sağlamak;

— Kooperatif üyesi çiftçilerin, tek başlarına başaramayacakları, tarımsal mücadele gibi hizmetleri yerine getirmek;

— Ürünlerin pazarlanması ve değerlendirilmesi için gerekli tesisleri kurmak ve hizmetleri yapmak;

Kooperatif üyelerinin kredi ihtiyaçlarını sağlamak;

— Arazi islahı ve toprak koruma tesisleri yapmak;

— Kooperatif üyelerinin ürünlerini, birlikte satarak, daha iyi değerlendirmelerini sağlamak;

— Tarımsal üretimi bölgenin ve pazarların şartlarına göre ayarlamak;

— El sanatlarının, küçük sanatların ve tarımsal sanayiinin köyde gelişmesini sağlamak.

● C.H.P.'nin toprak reformu ile ilgili olarak kuracağı tarımsal kooperatifler, üyelerin kendileri tarafından yönetilecek ve Tarım Bakanlığının bu kooperatifler üzerindeki yetkileri önderlik ve denetiminden ibaret kalacaktır. Tarımsal kooperatiflerde sadece küçük ve orta çiftçiler yer alacaktır.

● C.H.P., bu kooperatiflerin kurulmasını kolaylaştırmak için, kooperatif sermayesinin bir kısmını Hazine-den sağlayacak ve kooperatif üyeleri bu borca zincirleme kefil olarak uzun vâdede ve düşük faizle Hazineye öde-

yeceklerdir. C.H.P., bu amaçla, bir tarımsal kooperatifler özel fonu kuracaktır.

● C.H.P., tarımsal kooperatifleri teşvik için bunların çalışma alanına giren yatırımlardan güçlerinin elverişliklerini gerçekleştirmeleri için, yatırım tutarının bir kısmını Tarım Bakanlığı bütçesinden sağlamak üzere, gerekli tedbirleri alacaktır.

● C.H.P., kooperatifçilikte önderlik görevini yerine getirecek özel personelin, toplum kalkınması ilkelerine göre eğitilmesine önem verecektir.

2. Tarım Satış ve Kredi Kooperatifleri :

● 30 yıldan beri tarımsal üreticilere büyük hizmetler yapmış olan Tarım Satış ve Kredi Kooperatiflerinin ve Birliklerinin faaliyet alanları başka tarımsal ürünler eklenmek suretiyle genişletilecektir.

● Tütün Tarım Satış Kooperatifleri kurulması için C.H.P. iktidarı döneminde T.B.M.M.'ne sunulmuş olan tasarı kanunlaştırılacaktır.

● Tarım Satış ve Kredi Kooperatifleri ile toprak reformu gereğince kurulmasını tasarladığımız kooperatifler arasında bağlantı sağlamak, bu çeşitli kooperatifleri birbirini tamamlar hale getirmek için bütün kooperatifçilik mevzuatımız yeniden gözde geçirilecektir.

● Bu arada, genel surette kooperatifliği düzenlemek üzere 3. İnönü Hükümetince sevk edilmiş olan tasarı kanunlaştırılacaktır.

IV. Hayvancılık

Hayvancılığı geliştirme yolunda, son iktidar döneminde çeşitli tedbirler alan, bu arada, besicilik kredisi sağlayan, merinos yetiştiriciliğini desteklemek için bütçe-

runmasına ilişkin hükümlerine uyulmuş, hem de Anayasanın bu konulardaki hükümlerinin yürürlüğe girmesinden önce orman olmak niteliğini kaybetmiş yerlerde orman rejiminin uygulanmasından doğan zorluklar giderilmiş olacaktır. C.H.P. bu işlemlerin sür'atle sonuçlandırılması için gerekli tedbirleri alacaktır.

● Orman içinde ve Civarında Yaşayanların Geçimi :

Yurdumuzda orman içinde ve civarında (yani orman kenarında veya orman sınırlarının 10 kilometre mesafesinde) yirmi binden fazla köy muhtarlığı ve 11 milyona yakın insan bulunmaktadır. Bu sayı, genel, nüfusumuzun % 38, 9'unu teşkil etmektedir.

Bu vatandaşlarımıza yeterli geçim imkânlarının ta-nınması ormanlarımızın tahribedilmesini önlemenin en uygun yoludur.

C.H.P. nin bu amaçla alacağı tedbirler şunlardır:

● Bu yerlerde yapılacak yatırımlarda emek yoğun-luğuna dayanan projelere öncelik verilecektir.

● Orman köylerinde el ve ev sanatlarını ve köy sa-nayiinin gelişmesine önem verilecektir.

● Bu köylerin kalkındırılması için alınacak tedbirle-ri finanse etmek amacıyla, her yıl bütçenin özel bir bö-lümüne ödenek konulacaktır.

● Ormanların İmarı ve Islahı :

%64'ü bozuk durumda olan ormanlarımızın ıslahına birinci derecede önem vereceğiz. Bu suretle, bu ormanların veriminde büyük artışlar sağlanacaktır.

● Ormanların İşletilmesi :

Ormanların düzenli bir şekilde işletilmesi için amana-j-man plânlarının bitirilmesi gerekli envanterlerim hazırlan

ması, orman yollarının tamamlanması ve orman ürünleri pazarlanmasının geliştirilmesi zorunludur.

Ayrıca, millî parkların kurulması ve muhafaza ormanlarının belli edilmesi gerekmektedir.

● Yeni Orman Kurulması :

Su ve rüzgâr eroyonu ile topraklarımızın çoraklaşmasını önlemek için tedbirler alınacak, bu arada yeni ormanlar kurulması hızlandırılacaktır.

● Yakıt Politikası :

Linyit ve akaryakıt üretimi ve yakıt olarak kullanılmaları teşvik edilecek orman ürünlerinin ve tabii gübrenin israfı önlenecek, köy elektrilendirilmesi hızlandırılarak köy sanayiinin gelişmesi kolaylaştırılmış olacaktır.

Yakıt konusu bir bütün olarak ele alınarak devletçe düzenlenecektir.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK

1961 seçimlerinden sonra, C.H.P.'nin başında bulunduğu üç hükümet zamanında, işçi haklarını, işçi - işveren ilişkilerini, demokratik ilkelere ve Partimizin halkçı tutumuna uygun olarak yeniden düzenlemek ve sosyal güvenliği yaygınlaştırmak için çok ileri adımlar atılmıştır.

Bu 3 yıl 3 aylık dönemde, çalışma hayatımızda yer alan değişiklikler, ancak "devrim" sözüyle tanımlanabilecek değerdedir.

Bu kısa dönemde, C.H.P., toplumun bazı kesimlerinden ve bazı siyasî partilerden gelen bütün direnmeleri, bütün geciktirme telkin ve teğbüslerini yenerek, gerek yeni Anayasada, gerek kendi program ve bildirilerinde, işçi haklarıyla ve demokratik çalışma düzeniyle ilgili olarak

gösterilen hedeflerin pek çoğuna ulaşmış, bazı alanlarda bu hedefleri bile aşmıştır.

Hedeflerin aşılmasına en belirli örnek, iktisadî devlet teşekküllerinde işçilerin yönetime ve kâra katılmalarını sağlayan yeni kanun hükümleridir.

Bu kısa dönemde Türk İşçilerine sağlanan yeni haklar, başka bir çok ülkelerde, uzun ve kanlı mücadeleler ve toplumu bölücü sınıf çatışmaları sonunda elde edilebilmiştir.

Türkiye'de ise, bu haklar, barış içinde sağlanmış; sınıf çatışmalarına değil, sınıflararası kaynaşmaya yol açacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu haklar, ekonomik gelişmenin yavaşlaması değil, hızlanması sonucunu vermiştir.

Bu haklarla, Türkiyed'e sanayiî sosyal adaletle birlikte gelişmesi ve demokrasinin daha sağlam temellere dayanması sağlanmıştır.

Yeni çalışma düzeninin başarılı ve barışçı bir şekilde işleminde Türk işçilerinin ve İş Sendikalarının olgun ve olumlu tutumları ve Türk işverenlerinin ve işveren sendikalarının anlayışlı davranışları büyük rol oynamıştır. C.H.P. bunu övünç ve şükranla belirtmeyi şerefli bir ödev sayar.

C.H.P. iktidarı sırasında çalışma alanında çıkarılan ve hazırlanan kanunlar ile alınan tedbirlerin en önemlileri aşağıda özetlenmiştir :

1 — İş güvenliği ve işçi sağlığı ile ilgili kanun :

Kazaları ve meslek hastalıklarını önlemek için yeterli bir teftiş kadrosuna ihtiyaç olduğunu gören C.H.P. iktidarı bu amaçla 1963 başında 174 sayılı kanunu çıkarmış ve uzmanlardan kurulu bir teftiş kadrosunun kurulmasına başlanmıştır. Alınan tedbirler sonucunda kaza tekrarlama oranında düşüş başlamıştır.

2 — Sendikalar Kanunu :

Sendikalara çok geniş özgürlük tanıyan ve sendikacılara büyük teminat sağlayan 274 sayılı yeni Sendikalar Kanunu 24 Temmuz 1963 de yürürlüğe girmiştir. Bu kanunda, üyelik aidatlarının ücretlerden kesilip sendikaya verilmesi, sendikalara bazı yatırım imkânları tanınması ve sendikaların daha etkili olması gibi pek önemli hükümler yer almaktadır.

3 — Toplu iş sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu:

24 Temmuz 1963 de yayınlanan ve bir ay sonra yürürlüğe giren 275 sayılı bu kanunla, Türk işçisi, uzun zamandır beklediği toplu sözleşme ve grev haklarına kavuşmuştur.

Bu kanunla işçinin çalışma ve ücret şartları üzerinde geniş ölçüde söz sahibi olması sağlanmış ve bunun sonucu olarak Türk işçisinin kazanç durumunda çok kısa zamanda belirli artışlar sağlanmıştır. İlk toplu sözleşmelerini yapan kamu kesimindeki işçilerin çıplak ücretlerinde ortalama % 15.26 artış olmuştur. Prim, sosyal yardım ve çeşitli kanunî ödemelerdeki artışlarla, bu yükseliş % 20 yi bulmaktadır. İşçi ücretlerinde bu ölçüde bir artışın sağlandığı dönemde, genel fiyat seviyesinde büyük istikrar görülmüş, hattâ 1964 de yiyecek fiyatları düşmüştür.

4 — Devlet Personel Sendikaları Kanunu :

C.H.P. iktidarının hazırladığı bu kanun sayesinde Devlet Memurları da sendika kurma hakkına kavuşmuştur.

5 — Sosyal Sigortalar Kanunu :

1 Ağustos 1964 de yayınlanıp altı ay sonra yürürlü-

ğe giren bu kanunla, sosyal sigortaların bütün işçileri kapsamaması, hastalık sigortasından eş ve çocukların ve emekli işçilerin de yararlanması sağlanmış ve birçok sigorta yardımları arttırılmıştır. Asgarî yaşlılık, sakatlık ve ölüm aylığı 120 liradan 250 liraya yükseltilmiş, asgarinin üstündeki aylıklardan büyük artışlar gerçekleşmiş ve geçmiş yıllarda bağlanan aylıklar yeniden ayarlanmıştır. Kadın işçilerin emekliye ayrılma yaşı 60 dan 55 e indirilmiş, kadın - erkek erken yaşlanan bütün işçilerin 50 yaşında emekliye ayrılabilirmeleri sağlanmıştır.

Yeni kanunun bazı hükümleri, Sosyal Sigortalar Kurumu tesislerinin yeterli duruma geldiği bölgelerde, Bakanlar Kurulu kararnameleriyle belirli süreler içinde uygulanacaktır.

Kanunun bütün hükümlerinin yurt ölçüsünde tam olarak uygulanmasını çabuklaştırmak için sağlık tesisleri yapımına hız verilmiştir. Kurumun sağlık tesislerindeki yatak sayısı 1960 da 2.972 iken 1964 de 4.571 e çıkarılmıştır. Yatak sayısının 1965 de 5.441 e, 1967 de de 10.000 e çıkarılması iktidarımız zamanında programlaştırılmıştır.

6 — Kamu kesiminde işçinin yönetimi ve kâra katılması :

Bunu sağlayan 440 sayılı kanun 21 Mart 1964 de yürürlüğe girmiştir. Kanunun işçilerle ilgili hükümleri için hazırlanması gerekli tüzük C.H.P. iktidarı zamanında Danıştaya sunulmuştur. Bu tüzük yürürlüğe girince, İktisadî Devlet Teşekküllerinin Yönetim Kurullarıyla bu teşekküllere bağlı kurumların Yönetim Komitelerine, işçilerin kendi aralarından seçecekleri birer üye de girecektir. Bu kanun sayesinde kârın yüzde 10'una kadarı işçilere dağıtılabilecektir. İşçilerin buluş ve gayretleriyle sağlanan verim artışından da, işçilere ayrıca yılda üç aylık

tutarı kadar ikramiye verilecektir. Olağanüstü durumlar-
da bu ikramiye Bakanlar Kurulu kararıyla altı aylık tu-
tarına kadar yükseltilebilecektir.

7 — Vergiler ve Tasarruf Bonoları :

a) İşçilerin geçim indirimi yükseltilerek ödedikleri
gelir vergisi azaltılmıştır.

b) 5500 liraya kadar yıllık geliri olan işçilerin (ve
bu arada memur ve esnafın) ücretinden ve kazancından
tasarruf bonusu kesintisine son verilmiştir. Ayrıca,
9.600 liraya kadar geliri olanlardan da tasarruf bonusu
kesintisine son vermek için kanun tasarısı sevkettik.
Bundan böyle, tasarruf bonoları kesintisinden işçiyi tam
olarak kurtaracağız.

c) Tarım işçilerinin ücretleri vergi dışı tutulmuştur.

8 — İş Kanunu Tasarısı :

C.H.P. iktidarınca hazırlanıp Millet Meclisine sunu-
lan bu kanun Meclisten geçmiş olup Senatodan da geçin-
ce kanunlaşacaktır. Bu kanunla fikir işçileri ve bütün iş-
yerleri kanun kapsamına alınacak, büyük işyerlerinin sa-
katlara ve eski hükümlülere de iş vermeleri sağlanacak,
ücretlerini yüzde usulüne göre alanlara ücretli izin ve ta-
til hakkı tanınacaktır. Kanun tasarısı daha birçok yeni
haklar getirmektedir.

9 — Deniz İş Kanunu Tasarısı :

Yine C.H.P. iktidarınca sevk edilmiş olan bu tasarı
da Millet Meclisinden geçmiştir. Senatodan da geçince
kanunlaşacaktır. Bu tasarı ile, Deniz İş Kanununun kap-
samı genişletilmekte, iş süreleri günde 8, haftada 48 saat-
le sınırlanmakta, hafta ve genel tatil ücreti sağlanmak-

ta ve kıdem tazminatı İş Kanunundaki esaslara bağlanmaktadır.

10 — Tarım alanında iş ve işçi bulma araçları hakkında kanun tasarısı :

C.H.P. iktidarınca sevkedilen bu tasarı sayesinde tarım işçilerinin ücretleri kesin teminata bağlanmaktadır.

11 — Sendikacılara danışma :

C.H.P. Hükümetleri, çeşitli alanlarda işçi sendikaları ile sıkı bir danışma ve dayanışma düzeni kurmuştur. Bakanlarla işçi Sendikacıları üç - dört ayda bir toplanarak işçi meselelerini, sosyal ve ekonomik konuları görüşmüşler ve işçi yararına bir çok kararlar almışlardır.

Kalkınma plânının ve yıllık programların hazırlanışında işçi Sendikalarına danışılmıştır.

İthalât kotalarını tesbit eden kurulda işçi Sendikaları da temsil edilmektedir.

12 — Sendikacılık eğitimi :

Bu konuda her türlü Hükümet müdahalesi sona erdirilerek işçi Sendikalarına tam serbestlik verilmiştir.

13 — İşçi almada tarafsızlık :

Kamu kesiminde işçi alınmasında partizanlığın, tavsiye ve iltimasın önlenmesi için, bu kesimdeki işyerlerinin bütün işçilerini İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığı ile almaları karara bağlanmıştır.

14 — Tarım iş kolunda asgari ücret :

Tarım iş kolunda ilk defa asgarî ücret tesbitine bağlanarak yurdun bir çok bölgelerinde tarım işçilerinin kazanç durumu büyük ölçüde düzeltilmiştir.

15 — Sürekli işçilik :

Sürekli işlerde çalışanların geçici işçi sayılması önlenmiştir.

16 — İşçi Eğitimi :

İşçi eğitimini daha yeterli bir şekilde yürütmek üzere Bakanlıklararası bir komite kurulmuştur.

17 — Yeraltı işçilerine hafta tatili :

Münavebeli yeraltı maden işçilerinin ücretli hafta tatili yapımları sağlanmıştır.

18 — Yurt dışındaki işçiler :

C.H.P., Yurt dışına işçi gönderilmesi, işsizlik ve gizli işsizlik baskısının azaltılması ve çok önemli bir döviz kaynağı elde edilmesinin sağlanması bakımından bütün az gelişmiş memleketlerin amaç olarak takip ettikleri bir konudur. C.H.P., iktidarı bu konuda, harice işçi gönderen diğer memleketlerle kıyaslanınca, büyük bir başarı sağlamıştır. C.H.P. iktidarı, yurt dışına giden işçilerimizin durumları ile yakından ilgilenmiş ve haklarını teminata bağlamayı ödev saymıştır. Bu amaçla alınan tedbirlerin en önemlileri şunlardır :

a) İşçilerimizin gittiği Batı Avrupa ülkeleri ile haklarını koruyucu anlaşmalar yapılmıştır.

b) Batı Almanya ile imzalanan Sosyal Güvenlik Sözleşmesi gereğince bu memlekete giden işçilerimizin Almanya'daki ve Türkiye'deki sigortalılık süreleri birleştirilmiş ve yaşlılık, sakatlık ve ölüm aylıklarının buna göre hesaplanmasına başlanmıştır. Bu işçilerimizin Türkiye'de bakmakla yükümlü oldukları aile üyeleri Türkiye'de hastalanırsa ücretsiz tedavileri sağlanmaktadır. Benzeri sözleşmelerin başka Devletlerle de imzalanması için

görüş birliğine varılmıştır.

c) Batı Avrupa ülkelerinde çalışma ateselikleri ve sosyal delegelikler kurulmuştur.

d) Giriş, çıkış ve konsolosluk işlemleri basitleştirilmiştir.

e) İşçilerimizin, tasarruflarını, hiç zarara uğramaksızın, döviz olarak yurda göndermeleri sağlanmıştır. Böylelikle her ay 3-4 milyon dolar arasında döviz girmesi gerçekleşmiştir.

f) Yurt dışına işçi olarak gidecek köylüleri, köylerinde kooperatifler kurmaya teşvik edici tedbirler hazırlanmıştır.

g) Yurt dışındaki işçilerimizin aileleri için konut sağlanması ve çocukları için öğretmen gönderilmesi hususunda gerekli teşebbüslerde bulunulmuştur.

Şimdiye kadar Türk işçisine verdiği bütün sözleri tutmuş, son iktidarı döneminde, toplu sözleşme ve grev haklarını da kanunlaştırmış, sendikacılık hak ve özgürlüğünü en geniş şekilde gerçekleştirmiş, devlet kesiminde işçilerin yönetime ve kâra katılmalarını ve işçilerin sosyal güvenliğinde ileri adımlar atılmasını sağlamış olan C.H.P., yeniden iktidara geldiğinde, aşağıdaki hususları gerçekleştirecektir :

● Tarım işçilerinin sosyal ve ekonomik haklarını düzenleyen, onları insan haysiyetine yaraşır bir çalışma ve yaşama ortamına ve sosyal güvenliğe kavuşturan bir Tarım İş Kanunu çıkarılacaktır.

C.H.P., iktidarınca sevkedilen Tarım Alanında İş ve İşçi Bulma Aracıları Hakkındaki Kanun tasarısının süratle kanunlaşması sağlanacaktır.

● C.H.P. iktidarınca sevkedilen İş Kanunu ve Deniz İş Kanunu tasarıları C. Senatosundan süretle geçirilip kanunlaştırılacaktır.

● Yeni mevzuat ile iş yükü çok artan Çalışma Bakanlığının kuruluş kanunu değiştirilecektir.

● İş mahkemeleri daha yeterli hale getirilecektir.

● Sosyal Sigortalar Kurumunun daha yeterli biçimde çalışması için son C.H.P. Hükümeti zamanında tamamlanmış olan hazırlıklar yönünde gerekli tedbirler alınacaktır.

● Plân amaçlarına uygun işgücü yetiştirilmesi, iş başında eğitimin yaygın olarak yapılması ve mesleğe yönelme çalışmaları için gerekli düzenin kurulması amacı ile iktidarımızca hazırlanan iki kanun tasarısı çıkarılacaktır.

● Çıraklık yeni ve yapıcı bir düzene bağlanacaktır.

● Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu ile yeni Sendikalar Kanununda, uygulamanın ortaya çıkarıldığı aksaklıkları gidermek üzere, bu kanunların özüne ve sağladığı haklara dokunmaksızın, 4. Çalışma Meclisi kararlarından da yararlanılarak, gerekli değişiklikler yapılacaktır.

● Gelir ve ücret politikasını demokratik ilkelere göre tesbit etmek ve toplu sözleşme düzeninin işleyişi ile plânlı kalkınma çabaları arasında verimli bir uyum sağlamak üzere, hükümetle işçi ve işverenlerin birlikte çalışacakları bir Karma Danışma Kurulu kurulacaktır.

● İşsiz kalan işçileri korumak, işsiz kaldıkları sırada geçim imkânına kavuşturmak ve işsizlerin boş zamanlarını insan gücüne dayanan yatırım projeleri ile değerlendirmelerine imkân sağlamak üzere tedbirler alınacaktır.

● Değişik sosyal güvenlik kuruluşlarını bir tek sosyal güvenlik düzenine bağlamak ve herkes için yaşlılık ve hastalık sigortaları kurmak amacına mümkün olan en kısa zamanda varılabilmesini sağlamak üzere gerekli

çalışma ve hazırlıklar yapılacaktır. Bu yolda ilk adımlar olarak :

— Esnaf, sanatkâr ve serbest meslek adamları, Sosyal Sigortaların kapsamı içine alınacaktır.

— Sağlık hizmetlerinde sosyalizasyon, köylünün ihtiyacına ve koruyucu hekimliğe yöneltilecek ve bu çerçevede içinde hızlandırılacaktır. Kentlerde oturup sosyal sigortaların dışında kalan yurttaşlar için, kademeli olarak bir sağlık sigortası kurulacaktır.

— Sağlık sigortası kapsamına girecek yurttaşlar için, yaşlılık sigortasının da kurulması amacı ile hazırlıklara başlanacaktır.

— Değişik sosyal güvenlik kurum ve sandıklarının birleştirmek ve bu amaca yönelen ilk adım olarak bunlar arasında gerekli bağlantı ve uyumu sağlamak için başlanmış olduğumuz hazırlıklar tamamlanacaktır.

● İşçilerin emeklilik yaşının indirilmesi konusunda C.H.P. iktidarının Sosyal Sigortalar Kanunu ile gerçekleştirdiği ileri adımlar, aynı yönde yeni tedbirlerle tamamlanacak ve emeklilik yaşını hizmet süresi ile ilgilendirmek suretiyle daha öne alma çareleri araştırılacaktır. Bu konuda, yer altında çalışan işçilerin özel durumu bilhassa gözönünde tutulacaktır.

● Yaşlılık ve malûllük aylığı bağlanan sigortalılardan kendilerine bakacak kimseleri olmıyanların, yaşlılıklarını huzur içinde geçirebilecekleri esenlik evleri kurulmasına başlanacaktır.

● Çalışanların çocuklarını bırakabilecekleri çocuk yuvaları kurulmasını sağlayıcı bir kanun hazırlanacak ve kreşlerle ilgili kanun hükümlerinin daha iyi uygulanabilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

● Sosyal Sigortalar Kurumunun konut kredisi ile konut yaptırmaya imkânlarından dar gelirli sigortalıların

daha geniş ölçüde yararlanabilmeleri için, taksitler, herkesin ödeme gücüne göre ,ücretin belirli bir yüzdesini aşmayacak şekilde ayarlanacaktır.

● Sosyal sigortaların kapsamına girecek esnaf ve sanatkârların konut kredisi fonundan, isterlerse konut yerine işyeri yaptırmak üzere yararlanmaları sağlanacaktır.

● C.H.P. iktidarının çıkardığı ve İktisadî Devlet Teşekküllerindeki işçilerin yönetime ve kâra iştirakini sağlayan 440 sayılı Kanunun bu hükümlerinin uygulanması şimdiki hükümet tarafından geciktirilmiştir. C.H.P. yenisinden iktidara geldiğinde bu hükümlerin bir an önce yürürlüğe girmesi için kendisine düşeni yapacaktır.

MİLLÎ EĞİTİM

Türk Milletini hızla çağdaş uygarlık seviyesine ulaştırmak amacımızın en etkili aracını, ATATÜRK İLKELERİNE dayanan Millî Eğitimde bulmaktayız. Bizim uyguladığımız ve uygulayacağımız eğitim politikasının temel ilke ve amaçları şunlardır :

● Eğitim politikası :

Millî Eğitim Ülkümüz, Türk Milletinin bütün fertlerini, kaderde, kıvançta, tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur etrafında toplamak; millî, ahlâkî, insanî üstün değerlerini geliştirmek, milletimizi hür düşünce, sosyal anlayış ve demokratik düzenin hâkim olduğu kişisel teşebbüse ve toplum sorumluluğuna değer veren bir inanış içinde, bilgi, teknik, güzel sanatlar ve ekonomi bakımından çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı haline getirmektir.

C.H.P. Millî Eğitimimizden geçen her vatandaşın, Türkiye Cumhuriyetinin, insan haklarına dayanan demok-ratik, millî, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu ve Türk Devletinin lkesi ve Milletiyle bölünmez bir bütün teşkil ettiğini bilen, buna inanan ve Anayasamızın meş-ruluk temelini ve temel ilkelerini sayan, Türk Milletinin bir ferdi olmanın şerefini ve sorunluluğunu duyan bir in-san olarak yetişmesini esas alır.

C.H.P. her türlü eğitim programının, her türlü eğitim kuruluşunun bu amaçlara yönelmesini ve bu ilkeleri uy-gulamasını kesin bir zorunluluk olarak görür.

C.H.P. iktidarı devrinde, eğitim alanında, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında yer alan ilkelere uygun ola-rak çok ileri adımlar atılmıştır :

İlkokul seferberliği alanında sağlanan büyük başarı-nın dışında, parasız yatılı ğrenci sayısı iktidar dönemi-mizde iki misline çıkarılmış, yurt dışına 5 yılda 3000 đ-rencinin gönderilmesi plânlanmış, bilimsel araştırma ku-rul ukurulmuş, halkeğitimi dershanelerinin sayısı 1250 den 31.000 e çıkarılmış, 3 Teknik Okul açılmış, Karade-niz niversitesi kurulmuş, orta öğretime ğretmen yetiş-tiren kurumların sayısı 2 misli artmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı rgtn, hizmetlerini eksiksiz olarak yürütecek şekilde yeniden düzenleyeceğiz. Bu yeniden düzenlemede yerinde yönetim saslarına gere-ken önemi vereceğiz.

● Okul ncesi eğitim :

Ekonomik hayatmızın gelişmesi tam çalışmayı gerektirmektedir. Bu sebeple gitgide daha çok sayıda ana, baba ve aile mensubu evden dışarıda çalışacaktır. Bu du-rumda okul çağına gelmemiş 3-6 yaşındaki çocuklarımı-zın durumu özellikle ele alınmalıdır. Bu amaçla ana okul-

larını ve kreşleri arttıracak, bu kurumların çalışan nüfusunu yoğun olduğu bölgelerde öncelikle açılmasını sağlayacak ve bu alanda özel teşebbüsü teşvik edeceğiz.

● İlköğretim :

Anayasamız ilk öğretimi bütün vatandaşlar için zorunlu kılmıştır. Vatandaşların bu zorunluğu yerine getirebilmeleri, ilköğretimin onların ayağına kadar götürülebilmesine bağlıdır. Bu amaçla, 3 yıl 3 aylık C.H.P. iktidarı sırasında ilköğretim alanında büyük bir seferberliğe girilmiş ve çok ileri bir safhaya ulaşmıştır. 1962 yılından 1964 yılının sonuna kadar yaptığımız köy ilkokulu sayısı 4642 dir. Bu sayı, son 10 yılda yapılan köy ilkokulu sayısını aşmıştır. 1961 - 1962 ders yılı ile 1964 - 1965 ders yılı arasında öğretime açılan köy ilkokulu sayısı ise 3.076 dır.

C.H.P. iktidarı ele alınca, 4 yıl içinde bütün köy çocuklarını ilkokula kavuşturmak kararındadır.

İlköğretimin kalkınmanın gerektirdiği bilgilere ve uygulamaya da yöneltmesini, günlük hayat mücadelesinde pratik fayda sağlamasını lüzumlu görüyoruz. Bu sebeple, ilköğretimin toplum kalkınması ile bir arada yürütülmesi zorunluğu vardır.

Köylerin nüfusu, sosyal ve iktisadî yapıları, kültürel gelenek ve seviyeleri gibi unsurlar incelenerek okulun capı, öğretmeninin yetişmesi ve seviyesi dengeli bir biçimde tâyin edilmeli ve bu yönde tedbirler alınmasına devam edilmelidir.

İlkokul sayısının diğerlerine nisbetle az olduğu bölgelerde birkaç köyün çocuklarını bir araya toplayacak yatılı bölge ilkokulları açmak amacımızdır.

● Orta öğretim ve lise:

~~İlkokullardan mezun olan çocuklarımızın kabiliyet~~

ve istidat esasına göre ve geniş bir burs sistemi kurarak ortaöğretime sevk etmek millî eğitim politikamızın esaslarından biridir. Bölge ilkokulları gibi, bölge ortaokulları açılmasına büyük önem vereceğiz.

● Teknik Öğretim :

Kalkınma plânı teknik öğretime birinci önceliğin verilmesini gerektirmektedir. C.H.P. olarak, teknik öğretim kurumlarını iki tip olarak mütalâa ediyoruz :

Birincilerde, gelişmiş ve teknolojik seviyeleri yüksek sanayi kollarının ihtiyaçlarına uygun teknisyenler yetiştireceğiz.

İkincilerde ise, mekanik ve teknik seviyesi el sanatlarına dayanan, imkân ve ihtiyaçları orta derecede olan iş kollarıyla kasabalarımızın ihtiyaçlarına yetecek sanat-kârlar ve meslek sahipleri yetiştireceğiz.

Kız Teknik okullarımızı kızlarımıza sanat öğreten ve onları tüketimden çok üretime yönelten okullar haline getirmeğe çalışacağız. Kızlarımızın sekreterlik gibi alanlarda yetiştirilmesine önem vereceğiz.

Teknik öğretim okulları mezunlarından müstakil iş tutmak isteyenlere kuruluş ve işletme kredisi sağlanması kolaylaştırılacaktır.

Tekniker statüsü âdil esaslara kavuşturulacaktır.

● Okulların ihtiyaçları :

Özellikle liselerimizi, ders aracı ve öğretmen kadrosu bakımından yoğun hale getirmek gerektiğine inanmaktayız.

Her tip ve seviyedeki okullarımızın ders aracı ve bina ihtiyaçlarını karşılamak için mevcut programlar dikkatle uygulanacaktır.

İyi ve ucuz okul kitabı sorunu üzerine eğileceğiz.

● Mektup ve radyo ile eğitim :

Mektup ve radyo ile öğretim sistemini daha çok yurttaşın faydalanacağı biçimde geliştireceğiz. Öğretimde göze ve kulağa hitabeden araçlardan faydalanma imkânlarını açmağa çalışacağız.

● İmam - Hatip Okulları :

İmam - Hatip okullarında C.H.P. iktidarı zamanında yapılan ıslahatı bütünü ile saklı tutacağız.

İmam - Hatip okulları, Anayasa ilkelerine ve Atatürk devrimlerine uygun yönde eğitim yapan kurumlar olarak geliştirilecektir,

● Özel eğitim :

Özel öğretim kurumlarının faydalı ve gerçekten öğretici olmalarını sağlayacak şekilde denetlenmelerine önem verilecektir.

Teknik tarım, teknik bahçıvanlık ve bölge tarım okulları açmağa devam edeceğiz. Bu okullara çiftçi çocuklarının girmesine öncelik tanıyacağız. Tarım okullarının çevreleriyle etkili bir işbirliği içinde olmalarını sağlıyacağız.

Millî Eğitim, Tarım ve Köy İşleri Bakanlıklarıyla ilgili diğer kamu kurumları arasında sürekli ve verimli bir işbirliği kurarak genel eğitim, meslek eğitimi ve yetişkinler eğitimi bölümlerinde çiftçilerimizin sür'atle faydalanacağı metodları uygulamaya çalışacağız. Köylüye, temel eğitimle birlikte ihtiyaç duyduğu pratik bilgileri devamlı olarak verecek çok yönlü bir eğitim sistemi uygulayacağız.

● Öğretmen :

Türk vatandaşlarının yüreğindeki kutsal ateşi

ci, insanlık duygularını, anlayış ve hoşgörölrlüğü, yaratıcılık gücünü ve uygarlığı geliştirici niteliklerine inanır. Gerilikle, cahillikle, çirkinlikle savaşta, ancak güzel sanatların gelişip yayılması oranında başarıya erişilir.

İşte bu inançla, C.H.P., güzel saantların gelişip yayılmasına destek olmuş, güzel sanatlarla ilgili kurumların ve temel düzenin kurucusu olmak şerefini kazanmıştır.

C.H.P.'nin, yeniden iktidara geldiğinde, genellikle kültür ve halk eğitimi alanlarında, özellikle güzel sanatlar alanında, yapacağı hizmetler aşağıda belirtilmektedir:

● C.H.P., toplumun kültürel kalkınmasını, güzel sanatların gelişmesini ve halka yayılmasını örgütleyip düzenlemek üzere, bir Kültür Bakanlığı kurulması imkânlarını araştıracaktır.

● Kültürel kalkınmamız ve sanat çalışmaları için gerekli kitap, dergi, nota, plân, çalgı ve filim gibi araç ve gereçlerin Türkiye'de sağlanması ve ithali için her türlü imkân ve kolaylıklar temin edilecektir.

● Gerek Türk filimeiliğinin gelişmesi, gerek halkın sinema yolu ile eğitilmesi için sanat, kültür ve eğitim filimleri alanında Devlet yapımıcı, düzenleyici ve destekleyici olarak çalışacaktır.

● Her türlü kültür, sanat ve edebiyat çalışmalarının en geniş özgürlük içinde yapılıp yayılması sağlanacaktır.

● Üniversite merkezi olan şehirlerde güzel sanatlar akademileri kurulmağa başlanacak ve bu akademilerin yüksek öğretim kurumları arasında lâıyk oldukları yeri almalarını sağlayıcı kanun çıkartılacaktır.

● Müzik ve sahne sanatlarının gelişmesi için bir müzik ve temsil akademisi kurulacak, konservatuvarların sayısı arttırılacak, yeterli müzik öğretmeni yetiştirilmesi-ne önem verilecektir.

● Devlet Konservatuvarı Tiyatro, Opera ve Bale

bölümlerinin gelişmelerini sağlayıcı tedbirler alınacaktır. Bölge tiyatroları kurulması için hazırladığımız kanunu çıkaracağız.

● Özel tiyatro kuruluşları teşvik edilecektir.

● Her türlü sanat ve kültür hareketlerini geliştirmek ve yaymak için bölge kültür merkezleri ve kitaplıkları kuracağız.

● Bölge kültür merkezlerinde, müzik kültürünün yayılması için diskotekler ve konser salonları açılacak ve Silâhlı Kuvvetlerimizin de bu alanındaki imkânlarından yararlanılacaktır.

● Halkevlerinin devrimci birer kültür kuruluşu olarak gelişip yayılması teşvik edilecek ve bütçeden desteklenmeğe devam edilecektir.

● Türk halk oyunlarını ve halk müziğini geliştirmek ve bunların derlenip bozulmadan icra edilmesini sağlamak için bir Türk halk oyunları ve halk müziği enstitüsü kurulacaktır.

● Türk el sanatlarının gelişmesi bakımından, eski el sanatlarımızın bugün yapılabilecek çeşitlerinin derlenmesi ve öğretilmesi için gerekli incelemeleri ve yayınları yapmak ve bunların satışını kolaylaştırmak üzere bir Türk el sanatları enstitüsü kurulacaktır.

● Devlet resim ve heykel sergilerinin ve her türlü güzel sanat sergilerinin bütün yurtda açılması sağlanacak; resim ve heykel galerileri çoğaltılacaktır.

● Müzik, sahne sanatları, resim, heykel, ve edebiyat alanlarında istidat veya başarı gösterenler teşvik edilecek, bu alanlarda yarışmalar açılarak, başarılı sanatçılara ve edebiyatçılara kültür ve sanat ödülleri verilmesi sağlanacaktır.

● Eski eserlerimiz, bütün insanlığın faydalanacağı öğrenim ve gezi yerleri halinde, korunacak ve değerleri

azaltılmadan restore edilecektir.

● Müzelerimizi geliştirmek için C.H.P. iktidarının hazırladığı Eski Eserler ve Müzeler Kanunu çıkarılacaktır.

● Kadın, erkek, bütün yurttaşların çalışma gücünü arttırmak, yaşama düzeyini yükseltmek, millî ve insanî erdemlerini geliştirmek, yurttaşlarda demokratik anlayışı ve davranışı daha yaygın ve köklü hale getirmek ve toplum kalkınması yöntemlerini öğretmek üzere, halk eğitime yurt ölçüsünde hız verilecektir.

● Gezici köy kurslarıyla ve başka yollarla kadınlarımızın eğitimine özel bir önem verilecektir. Kadının gelecek kuşakları yetiştirme ödevini daha iyi yerine getirebilmesi ve toplum kalkınması çalışmalarında kendisine düşen görevi yapabilmesi, halk eğitiminin başlıca amaçlarından biri olacaktır.

GENÇLİK VE SPOR POLİTİKASI

● C.H.P., gençlikle ilgili dâvalarımızın bir arada ele alınması için, spor işleriyle görevli Devlet Bakanlığını bir Gençlik ve Spor Bakanlığı haline getirmek imkânlarını inceleyecektir. Bu Bakanlığın, özellikle gençlerimizin toplum kalkınmasına katılmalarını örgütlemek ve bu amaçla gençlerimizin tatillerini ve başka boş vakitlerini kıymetlendirmek görevini yerine getirmesi üzerinde duracağız.

● İzciliği, toplum kalkınmasında faydalanılacak şekilde yeniden ele alıp geliştireceğiz.

● İlkokul çocuklarını tatil aylarında sokaktan kurtarmak için, öğretmen gözetimi altında çalışacak çeşitli çocuk kulüpleri kuracağız.

● Yüksek öğretim ve orta öğretim gençliği için çok

sayıda tatil kampları kurmak amacımızdır.

● Üniversite ve yüksek okul öğrencilerinin öğretim vakitleri dışında hayatlarını kazanabilmeleri için iş bulmalarına yardım edilecektir.

● Spor işlerimizin yeniden ele alınması ve örgütlenmesi zorunluğuna inanıyoruz. Özellikle millî sporlarımızın ve en başta güreşin memleketimizi milletlerarası alanda en üstün düzeye çıkaracak şekilde geliştirilmesini amaç biliriz.

● Amatör sporculuğu, öğretimin ilk kademelerinden başlayarak teşvik etmek için gerekli tedbirleri alacağız.

● Spor tesislerini plân ve programlara göre tamamlayacağız.

● Yüksek öğretim gençliğine emniyetli okuma imkânı sağlayan Yüksek Öğretim Kredi ve Yurtlar Kanununun gerektirdiği fonları arttıracak ve bu fonlardan daha çok öğrencinin faydalanmasını sağlayacağız.

● Öğrenci yurtlarının siteler halinde tam kuruluşlu olarak yapılmasını öngörmekteyiz.

● Öğrenimlerine başarı ile devam eden üniversite öğrencilerinden bir kısmının mevzuatımızda öngörülmemiş belirli hallerde askerlik mükellefiyeti ile ilgili olarak karşılaştıkları zorlukları önliyeceğiz.

VİCDAN VE DİN HÜRRIYETİ

Vicdan ve Din Hürriyeti, C.H.P.'nin tanıdığı ve savunduğu ana ilkelerden biridir. Gerçekten C.H.P., programının 6. maddesinde, vicdan hürriyeti, "tabii hak" olarak tanınmakta ve vatandaşların dinî inanç ve ibadetlerine karışılmıyacağı açıkça beyan edilmektedir. Dinin Devlet işlerinden ayrı tutulmasını ve hele siyasete âlet edilmemesini isteyen Lâiklik ilkemiz, inanç ve din özgürlüğü.

ne karşı saygının en yüksek ifadesini teşkil etmektedir. Bu görüş, bugünkü Anayasa'mızın 19. maddesinde de yer almış bulunuyor.

Gerçekler böyle iken başarısızlığa düşen her iktidar, seçimlere sağlam bir programla giremeyen her parti, din duygularını C.H.P., aleyhine sömürmek yoluna baş vurmaktadır. Bunun boş bir gayret olduğu çoktan sabit olmuş ve ayrıca, C.H.P. nin başlıca sorumluluğu altında geçen son iktidarı süresi içindeki icraatı, partimiz aleyhine din sömürücülüğünü büsbütün etkisiz hâle getirmiştir. Nitekim, C.H.P. iktidarı süresince, din hizmetlerinde bulunanların yaşama seviyeleri yükseltilmiş, yetiştirme ve olgunlaştırma kursları ile bilgileri geliştirilmiş, din görevli lerinin kadroları genişletilmiş, vakıflar ve diyanet işleri bütçeleri arttırılmış, bugün yürürlükte olan Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilât Kanunu hazırlanarak B.M.M. Meclisine sunulmuş ve bu müessesenin maddî ve manevî varlığı kuvvetlendirilmiştir. Bu kanun ile Diyanet İşleri Başkanlığı halkımızın dinî ihtiyaçlarını daha yeterli olarak karşılayacak surette teşkilâtlandırılmış, bütün din görevlileri daha itibarlı ve daha refahlı bir hayata kavuş turulmuş, ibadet yerlerinin daha iyi yönetilmesi, din alanında ilmf incelemeler ve araştırmalar yapılarak ve dinî esesrler telif ve tercüme edilerek din konusunda toplulmun aydınlatılması gibi halkımızın çeşitli manevî ihtiyaçları nın karşılanması yolunda geniş imkânlar sağlanmıştır. Bütün bu hizmetler, C.H.P.'nin lâiklik ve din hürriyeti ilkeleri karşısında samimiyet ve dürüstlüğünü bütün vatandaşlar gözünde meydana koymuştur.

● C.H.P.'nin dini devlet ve siyaset işlerinin dışında tutan ve vicdan ve din özgürlüğüne üstün bir saygı gösteren anlayışı, bundan sonra da Partimizin yolunu aydınlatacak ve bu alandaki hizmetlerini çoğaltacaktır.

KONUT, ARSA VE GECEKONDU POLİTİKASI

● C.H.P., her Türk ailesinin medeni ve sıhhi şartlara sahip bir konutta oturmasını, sosyal devletin belli başlı gereklerinden sayar. Bu amaca varmak için sistemli çalışmalar yapacağız.

● Şehirlerin gelişmesinde şehir plânlaması esaslarını uygulayacağız.

● Arsa spekülasyonunu önleyici tedbirler alacağız.

● Önce Devletin, Mahallî idarelerin ve Vakıfların elindeki arsalardan yerleşme alanı olarak ayrılanlar ele alınacaktır. Bu arsalar yetmediği veya zorunluk bulunduğu takdirde, şehir gelişme bölgelerine düşen arsalar, sonradan spekülâtif değer artışlarının ortaya çıkması beklenmeksizin, kamulaştırılacak; ve bu yerleşme bölgeleri parsellenecek yol, su, elektrik, kanalizasyon, P.T.T., park, okul, karakol ve cami gibi tesis ihtiyaçları önceden plânlştırılacaktır.

● İşçi, esnaf ve memurların, genellikle bütün vatandaşların sosyal konutlarını bizzat yaptırmak üzere, yapı kooperatifleri halinde örgütlenmeleri ve bu kooperatiflerin uzun vâdeli ve düşük faizli kredi imkânlarından faydalandırılmaları için gerekli tedbirler alınacaktır. İktidarımız zamanında hazırlanıp kanunlaşan Kat Mülkiyeti Kanununun bu konuda olumlu etkileri olacaktır.

● Sosyal konut yapanlara, ve özellikle yapı kooperatiflerine plân ve proje yardımlarının yanı sıra, ucuz ve standart yapı malzemesi sağlanmasına çalışılacaktır.

● Gecekonduların su ve yol gibi ihtiyaçları için ilk defa devlet bütçesine ödenek koymuş olan C.H.P., bu gibi gecekondu hizmetleri için, Devlet yardımını devam ettirecektir.

● C.H.P. Milletvekillerinin bir teklifi ile gecekondu

bölgelerinin belediye hizmetlerinden faydalanması sağlanmıştır. Bu hizmetler daha yaygın ve yeterli hale getirilecektir.

● Başka bazı gecekonduların sorunlarının çözülmesi için, C.H.P. Milletvekillerince verilip iktidar değişikliği sebebiyle gerçekleştirilemeyen iki önemli kanun teklifinin kısa zamanda Meclislerden geçmesi sağlanacaktır.

● Gecekondular bölgelerindeki kamu arsaları konut yapımına ayrılacaktır. Bu bölgelerde bulunan özel arsalar, dan belli bir süre içinde başka bir iktisadî amaca ayrılmamış olanlar, kamulaştırılarak konut yapımına tahsis edilecektir.

Bu arsalar üzerindeki gecekondular yıkılmıyacak ve bunların sosyal konuta çevrilmesine öncelik tanınacaktır.

● Gecekondular bölgeleri içinde kamu hizmetleri yerine ilişkin tesislerin yapılması için gerekli gecekondular yıkımları yahut bu bölgenin dışında kaldığı için yıkılması gereken gecekonduların yıkımı da, içinde oturanlara uygun bir yer gösterilmeden, yapılmayacaktır.

● Muhafazaları böylece sağlanan gecekondular sahiplerinin güven içinde bu gecekondularda oturmaları, gerekli kanunî belgeye bağlanacaktır.

● Gecekondular alım satımı ve kiralanması, nakil, ölüm ve emeklilik gibi zaruret halleri dışında, yasak edilecek ve "gecekondular, içinde oturanlardır" ilkesi uygulanacaktır.

● Söz konusu bölgeler içinde yerleşmek isteyenlere sosyal konut yapımları için "kendi evini yapana yardım" ilkesi içinde gereken kolaylıklar tanınacaktır.

● Gecekondular bölgelerine, yol içme suyu, kanalizasyon, elektrik, otobüs gibi belediye hizmetlerinin girmesi ve bu bölgelerin ilköğretim, P.T.T. ve karakol gibi kamu hizmeti ihtiyaçlarının karşılanması önemle ele alınacaktır.

GÖÇMENLERLE İLGİLİ TEDBİRLER

● C.H.P. Anavatana gelen göçmenlerimizin durumunu düzeltmek, özellikle vatanndaşlığı alınma işlemlerini kolaylaştırmak ve göçmenler arasındaki kategori farklarını kaldırmak için gereken bütün tedbirleri alacaktır.

● Göçmenlerin Türkiye'ye gelmeden önceki emeklilik durumlarının Türkiye'deki hizmetlerine eklenmesi için çareler arıyacağız.

S A Ğ L I K

Sağlık politikamızdaki temel ilkemiz, plânda olduğu gibi, vatandaşı hasta olduktan sonra iyileştirme yerine, hastalıktan korumaktır.

C.H.P. iktidarı süresince bu konuda, kalkınma plânının ilkelerine uygun olarak koruyucu hekimliği ve genellikle sağlık teşkilâtını yeniden plânlamıştır.

Bu plânın ilk uygulanması pilot bölge olarak seçilen Muş ilinde yapılmış ve sağlık ocakları sisteminin Muş ilinde büyük başarı kazanması üzerine, bu sistemin Kars, Ağrı, Van, Bitlis, Hakkâri, Erzurum, Erzincan, Siirt, Urfa, Mardin, Diyarbakır, Elazığ, Tunceli, Malatya, Adıyaman, ve Bingöl illerinde de uygulanmasına girişilmiştir. Böylelikle, bu illerde her biri 7 bin nüfusa hitabeden ve bir hekim, bir sağlık memuru ve bir ebe - hemşireden ibaret 529 sağlık ocağı yapılmıştır.

C.H.P. iktidarı zamanında hastahanelerdeki ve sağlık merkezlerindeki yatak sayısında önemli artışlar sağlanmıştır. Askerî hastahaneler hariç 1961 de 47.537 olan yatak sayısı, 1964 de 12.195 fazlasıyla 59.732 sayısına ulaşmıştır.

Yine C.H.P. iktidarı sırasında, 6 yaşına kadar olan kimsesiz çocuklar için 11 adet çocuk yurdu açılmış ve 7 adedinin de 1965 de açılması programlaştırılmıştır.

C.H.P. iktidarı sırasında, hastahanelerin idaresinde çalışacak personeli yetiştirmek için bir Yüksek İdarecilik okulu açılmıştır.

C.H.P. iktidarı sırasında yerli ilâç sanayiini koruyucu tedbirler alınmış; özellikle, yerli ilâç sanayiini muhtaç olduğu maddeler ithal kotaları arasına alınmış ve yabancı markalı ilâçların ithali sadece hayatî önemi haiz olanlara inhisar ettirilmiştir.

Sosyalizasyon bölgelerinde ilâçların parasız verilmesi C.H.P. iktidarı arasında gerçekleştirilmiştir.

Nihayet, yine C.H.P. iktidarı sırasında mahrumiyet bölgelerinde çalışan sağlık personeline tazminat verilmesi için gerekli kanunî tedbirler alınmıştır.

C.H.P. nin yeniden iktidara geldiğinde alacağı tedbirler aşağıda gösterilmiştir :

● Az sayıda vatandaşın faydalanabildiği pahalı bir hizmet olan hastahanecilikten önce, evde ve yatakta tedaviyi sağlayan ve küçük topluluklara kadar yayılan bir sağlık teşkilâtı kurulması için yürürlükteki programlara devam edilecektir.

Bu teşkilâtın ilk kademesi sağlık hizmetlerini halkın ayağına götüren ve 7,000 nüfusu içine alan sağlık ocaklarıdır. İkinci kademe ise, ortalama 50,000 nüfusu içine alan sağlık merkezleri olup bu kademede hastahane, çeşitli dispanserler ve koruyucu hekimlik birimleri yer almak tadır. Üçüncü kademe sadece idarî görevleri olan İl Sağlık Müdürlükleridir. Dördüncü kademede ise, 16 büyük bölge içinde toplanacak büyük bölge hastahaneleri, sağlık okulları, bölge laboratuvarları ile depo ve tamirhaneler vardır.

● C.H.P.'nin 1950'ye kadar olan iktidarı zamanında sıtma, verem ve trahom savaşında büyük başarılar elde edilmişti. Bu hastalıklarla savaş, programa göre devam edecektir. Trahom ve cüzzamla savaş için ayrı teşkilât kurulması amacımızdır.

● Ana ve çocuk sağlığına ve işçi sağlığına gereken önemi vereceğiz. Sağlık ocakları, doğumevleri ve çocuk bakım evleri, ana ve çocuk sağlığının korunmasında yardımcı olmak üzere, örgütlenecektir.

● 1.000 den fazla işçi nüfusu olan şehirlerde özel işçi sağlığı dispanserleri kurulmasına devam edeceğiz.

● Sağlık personelinin eğitimine önemle devam edeceğiz. Sağlık personelinin eğitiminde toplum hekimliğine daha geniş yer verilecektir.

● Memleket dışında çalışan hekimlerimizi yurttan çalışır hale getirmek için, gerekli tedbirleri alacağız.

● Çevre sağlığı hizmetlerinin yürütülmesinde toplum kalkınması metotlarından faydalanmak zorunluğuna inanıyoruz.

● Hastahanelerde yatak yasisının arttırılmasına devam edeceğiz. Özel sektörün hastahane kurmasını teşvik edeceğiz.

● Kamu hastahanelerinin döner sermayeli kurumlar haline getirilmesi amacımızdır.

● İlaç sanayiinde yerli firmaları teşvik tedbirlerini almağa devam edeceğiz. İlaç kontrol hizmetleri kuvvetlendirilecek ve ilaç sanayiinde ruhsatların kötüye kullanılması önlenecektir. İlaç fiatları konusunda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının denetleme yetkileri titizlikle kullanılacaktır.

● Kimsesiz çocuklar ve bakıma muhtaç yaşlı ihtiyarlarla yakından ilgilenmek için sosyal yardım kurumlarını kuvvetlendirmek kararındayız. Rehabilitasyon konu-

su üzerine dikkatle eğilmeğe devam edeceğiz.

● Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının bir gereği olarak C.H.P. iktidarınca hazırlanan Nüfus Plânlaması Kanunu bugün yürürlüktedir. Bu kanunu, ana - çocuk sağlığı bakımından olduğu gibi, iktisadî kalkınmada nüfus baskısının önlenmesi bakımından da önemli sayıyoruz.

İ D A R E

C.H.P., idarenin temel sorunlarını, personel sorunu, çalışma metodları sorunu ve teşkilât sorunu olarak görmektedir.

C.H.P. iktidarı personel sorununun çözülmesinde önemli adımlar atmış ve son iktidarı döneminde hazırlanan devlet memurları kanunu ile devlet personeli sendikaları kanunu çıkarılmış ve C.H.P. Milletvekilleriince verilen bir kanun teklifinin kanunlaşması suretiyle dul ve yetimlerin emeklilik haklarında sosyal adalet ilkelerine uygun artışlar sağlanmıştır.

Devlet memurları kanunu, memurluk statüsünü yeni esaslara başlamakta ve bu statüyü düzenleyen ve birbirinden farklı ve karışık hükümler taşıyan kanunları kaldırarak yerlerine bir tek kanun koymaktadır. Bu kanun özellikle, Memur aylıklarının iktisadî şartlara uygun bir esneklik kazanmasını sağlamakta, memurların sosyal sigorta haklarını teminat altına almakta ve memurların yetiştirilmesi konusunu düzenlemektedir.

Devlet personel sendikaları kanunu kamu kesiminde memurluk statüsü içinde çalışanların Anayasa gereğince sendika kurmak hakkını tanımaktadır. Devlet memurları ile idare temsilcilerini biraraya getiren kurullar kurulmuş-

tur. Personelle ilgili konularda idarenin bu kurulların iştiraki mütaleasını isteme zorunluğu konumustur. Bu hükümlerin uygulanması sayesinde, memur-idare ilişkilerinin daha iyi bir hale gelmesini beklemek mümkündür.

● Personel konularıyla ilgili olarak, alacağımız tedbirler aşağıda gösterilmiştir :

— C.H.P. iktidarınca hazırlanan Devlet Memurları Kanunu ile Devlet Personeli Sendikaları Kanununun verimli şekilde uygulanmasına önem vereceğiz. Devlet hizmetinde çalışanları geçim sıkıntısından kurtarmak karındayız.

— Gene C.H.P. iktidarı zamanında, sosyal adalet ilkelerine uygun olarak hakları genişletilen dul ve yetimlerin durumlarıyla ve dar gelirli emeklilerin geçim şartlarıyla ilgilenmeye devam edeceğiz.

— Devlet Memurları Kanununu kamu iktisadî teşebbüsleri memurları ve mahallî idareler memurları için çıkarılacak kanunlarla tamamlanmasını âcil bir ihtiyaç sayıyoruz.

— Devlet hizmetinde çalışanların sosyal güvenlikleri sağlanacaktır.

● İdarenin çalışma metodları konusunda üzerinde durulması gereken başlıca husus partizanlık meselesidir.

Partizanlığa karşı direnme konusunda devlet memurlarına kuvvetli dayanaklar vermiş olan Anayasanın bu alanda titizlikle uygulanmasına önem vereceğiz. C.H.P. her türlü partizan zihniyetle, geçmişte olduğu gibi, en etkili şekilde mücadeleye kararlıdır.

● Zamanın değişen şartları içinde idareye yeni görevlerin yüklenmesi tabiidir. Bunun, idarenin bir kısmının yükünü çoğaltırken, bir diğer kısmının yükünü hafifletmesi ve idare içinde bir dengesizlik yaratması mümkündür. Bunu önlemek, idare içinde çalışma metodlarının de-

vamlı surette gözden geçirilmesini ve teşkilâtın yeni görev ve metotlara kolayca uyabilecek esneklikte olmasını gerektirir. Bu amaçla, idare birimlerinde teşkilât ve metot şubeleri kurulması konusunu ele alacağız.

● Devlet araçlarının rasyonel bir şekilde sağlanması ve kullanılması konusunda plânda öngörülen tedbirler alınacaktır.

● Personel yetiştirilmesi konusu C.H.P.'nin büyük önem vereceği konulardandır. Kamu işlerinin birbirine girift hale gelmesi, yüksek idareci kadrosunun bütün kamu hizmetlerinde geniş uzmanlık sahibi olmasını gerektirmektedir. Devletin yüksek idare kadrolarına üstün vasıflı elemanlar yetiştirmek yolunda tedbirler alınacaktır.

● Devlet personelinin toplum kalkınması ilkelerini benimsemesi ve halkla temasta daha başarılı olması için, özellikle halkla doğrudan doğruya temas eden memurların yeterli bir eğitimden geçirilmesi sağlanacaktır.

● Kamu hizmetlerinin mümkün olduğu kadar halkın ayağına götürülmesi, işlerin süratle görülmesi; memurun halk hizmetinde olduğunu bilerek halka anlayış ve gülümseme için, her tedbir alınacaktır. Halk ile devlet ilişkilerinin karşılıklı itimada dayanması ancak böylelikle mümkün olabilir.

● İdari reformda memur tasfiyesi düşünülmeyecek, devlet hizmetindeki insan gücünün en verimli olduğu yerlerde kullanılmasına dikkat edilecektir.

İdari reformda, ilk önce, yetki ve sorumlulukların açık olarak tesbit edilmesi, önemlidir. Bu görüşle Merkezi devlet idaresinin yeniden örgütlenmesi yolunda başladığımız çalışmalar tamamlanarak, yetki ve sorumlulukların açık olarak tesbiti, kuruluş kanunlarının günün ih-

tiyaçlarına uydurulması sağlanacaktır.

● İdarî usullerin modern anlayış içinde ıslahına çalışılacak ve devlet dairelerinde yeterli arşivler kurulması sağlanacaktır.

● İdarenin çalışma metodlarının ıslahı bakımından en önemli konulardan biri de bütçe ve maliye ile ilgili usullerin ıslahıdır. C.H.P. iktidarı zamanında hazırlanan Sayıştay kanunu ile Genel Muhasebe Kanunu tasarıları bu bakımlardan hem denetimi kuvvetlendirici, hem de muameleleri kolaylaştırıcı hükümler getirmektedir. Bu tasarıların bir an önce çıkarılmasına çalışılacaktır.

● İhale usullerinin düzeltilmesi kesin bir zorunluktur. Bu suretle yatırımların çabuklaştırılması sağlanmış olacaktır. Bu konuda iktidarımızca sevk edilen tasarı da en kısa zamanda kanunlaştırılacaktır.

● İdarenin kendisine verilen görevleri verimli ve kanunlara uygun bir şekilde yerine getirebilmesi, iyi çalışan bir denetim örgütünün varlığı ile mümkündür. Denetim örgütümüzün geliştirilmesini ciddi olarak takip edeceğiz.

● Mahallî idarelerimizin malî kaynaklarını kuvvetlendirerek demokrasinin belli başlı kurumlarından olan bu kuruluşların gereği gibi çalışmaları için tedbirler alacağız.

A D A L E T

C.H.P. iktidarı zamanında Anayasamızın yargı konusuunda öngördüğü belli başlı bütün kanunlar çıkarılmıştır. Bu arada, Anayasa Mahkemesi, Yüksek Hakimler Kurulu ve Danıştay kanunlarını saymak gerekir. C.H.P. bundan başka, kanunsuz olarak tutuklanan veya yakalanan kimse lere tazminat verilmesine dair kanunu da çıkarmıştır.

C.H.P. hakim ve savcılarla adalet personelinin aylık ve ödeneklerinde önemli artışlar sağlayan kanunların getirilmesinde önyak olmuştur.

C.H.P., önümüzdeki dönemde adalet işlerimizin ıslahının ana dâvalarımızdan biri olarak ele alınması gerektiğine inanır. Adalet işlerinde yapılması gereken reformun başlıca amaçlarından biri, dâvaların uzamasını ve sürüncemede kalmasını önleyici tedbirleri almaktır. Bundan başka adli mevzuatımıza daha sosyal bir yön verilmesi gerekmektedir. Nihayet, bazı temel mevzuatımızın yeni baştan ele alınması zorunluğu vardır.

C.H.P.'nin bu amaçlarla alacağı tedbirler şunlardır :

● İktidarımız zamanında sevk edilmiş olan Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununda yapılacak değişikliklere dair kanun tasarısını çıkaracağız. Bu değişiklik sayesinde, dâvaların artması ve uzaması önlenecek, vatandaşlarımız adalet ihtiyaçlarında huzura ve güvene kavuşacaklardır.

● Ceza dâvalarının uzamaması için gerekli kanunî tedbirleri alacağız.

● Yargıtay Teşkilât Kanunu ile Mahkemeler Teşkilât Kanununu çıkaracağız.

● Adli tıp müessesesinin kuruluş ve işleyişini ıslah edeceğiz.

● Otlak, yaylak ve kışlaklarla ilgili ihtilâfların çabuk halledilmesi için gerekli kanunî tedbirleri alacağız.

● Hazinenin, orman idaresinin ve diğer kamu tüzel kişilerinin kaybettikleri dâvaları otomatik olarak temyiz etmek yolundaki geleneklerini ortadan kaldıracak ve bu konuda Bakanlıklararası bir danışma usulü kurmak suretiyle, dâvaların vatandaş aleyhine uzamasını önleyeceğiz.

● Maddî imkânlardan yoksun vatandaşlarımızın hak

aramalarını kolaylaştırmak için, adli yardım sistemini iş-
ler hale getireceğiz.

● Nüfus kanununda, nüfus kayıtlarının düzenli bir
şekilde tutulmasını sağlayan değişiklikleri yapacağız.

● Hâkime taraflar arasında uzlaştırma ve barıştırma
hususunda geniş yetkiler tanıyacağız.

● Hazırlık soruşturmasının sürat ve güvenle yürüme-
sini sağlamak için zabıtayı yeterli hale getireceğiz.

● C.H.P. iktidarı zamanında hazırlanmış olan infaz
sistemindeki değişiklikler kanunlaşmıştır. C.H.P. bundan
başka, hükümlünün hürriyeti kısıcı cezalarının yerine
getirilmesi sırasında aile ve toplum ile olan ilişkilerini,
ceza evlerindeki davranışlarını ve tahliyeden sonra top-
lum içindeki hayatlarını ve özellikle, iş bulmalarını de-
vamlı olarak izleyecek ve onlara yardımda bulunmak üzere
patronaj müessesesini kurmağa çalışacaktır.

● Ceza evlerinin sağlık şartlarını iyileştirmeye de-
vam edeceğiz.

● Çocuk Mahkemeleri Kanunu tasarısını çıkaracağız
ve çocuklar için ayrı ceza evleri kuracağız.

● Tutuklu çocukların ve gençlerin diğer tutuklular-
dan ayrı bulundurulmasını sağlayacağız.

● Bir kamu hizmeti olan Noterlik müessesesini da-
ha yeterli denetime tâbi tutacağız.

● Hâkim ve savcılarının ve adalet personelinin sosyal
dayanışmasını sağlamak için bir yardımlaşma kurumunun
kurulmasını destekleyeceğiz. Bu suretle, hâkimler ve sav-
cılar ile adalet personeli için, borçlanma, konut kredisi,
dinlenme yerleri, çocuklar için burs verilmesi ve yurt ku-
rulması gibi sosyal sorunlar çözülmüş olacaktır.

● C.H.P. iktidarı zamanında İcra ve İflâs Kanunun-
da yapılması gerekli değişiklikler gerçekleştirilmiş ve yine
iktidarımızca sevk edilen Kat Mülkiyeti Kanunu çıkarıl-

mıştır. Temel mevzuatımızın ıslahı çalışmalarına ceza hukuku alanında da devam etmek kararındayız.

● Vakıfların kurulmasını ve işlemlerini kolaylaştıran kanunî tedbirleri alacağız.

● Hayvan yetiştiriciliği bakımından büyük önemi olan hayvan rehni konusunu, iktidarımızca hazırlanmış olan tüzük esaslarına göre düzenleyeceğiz.

● Adli alandaki idarî personelin ve ceza evleri personelinin yetiştirilmesi için adalet meslek okulları açılmasını sağlayacağız.

● Kanun metinlerinin kanun yapma tekniğine uygun şekilde çıkması, kanunlar arasında çelişme olmaması, kanunların çoğalmaması çarelerini arayacağız.

M İ L L İ S A V U N M A

C.H.P. Türk Silâhlı Kuvvetlerini yurdun bağımsızlığının, millî varlığımızın ve Cumhuriyetimizin teminatı sayar. Türk Silâhlı Kuvvetlerinin, bütün idare gibi, sadece Türk vatanının ve Cumhuriyetinin yüce menfaatlerini gözetmen siyaset dışı bir varlık olması C.H.P.'nin kuruluşundan beri başarı ile takip ettiği bir ilkedir.

C.H.P. iktidarı zamanında, silâhlı kuvvetlerimizi ilgilendiren pek çok önemli sorunlar kanunî çözüm şekillerine bağlanmıştır. Bu arada, Askerî yargının Anayasa hükümlerine göre yeniden örgütlenmesine ve askerî disiplin mahkemelerinin yeni Anayasa hükümlerine göre kurulmasına dair kanunlar C.H.P. iktidarınca çıkarılmıştır.

Bunun gibi, Millî Güvenlik Kurulunun yeni Anayasa hükümlerine göre kurulmasına ilişkin kanun da iktidarımızca çıkarılmıştır.

Yine C.H.P. iktidarı döneminde Silâhlı Kuvvetlerimi-

zin yakacak ihtiyaclarının giderilmesi, yeni bir kanunla yeni esaslara bağlanmıştır. İktidarımızca hazırlanan ve Silâhlı Kuvvetlerin yiyecek ihtiyaclarının karşılanması yeni esaslara göre düzenleyen tasarı da Millet Meclisi gündemine alınmıştır.

Yine iktidarımız sırasında Uçuş Hizmetleri Tazminat Kanunu ile Denizaltı, Dalgıç ve Kurbağa adamlara tazminat verilmesine dair Kanun da çıkarılmıştır.

Bundan böyle ele alacağımız başlıca konular aşağıda gösterilmiştir :

● İktidarımız tarafından hazırlanmış olup halen Cumhuriyet Senatosunda bulunan Silâhlı Kuvvetle Personel Kanununun bir an önce çıkarılmasına çalışacağız.

● Askerî garnizonların medenî ihtiyaclarını karşılamak hale getirilmesi yolundaki çalışmalara devam edeceğiz.

● Assubaylarımızın maddî ve manevî durumları üzerine önemle eğileceğiz.

● Silâhlı Kuvvetlerimizi, uzun süreli personel ve teknik personel bakımından kuvvetlendirmek başlıca amacımızdır.

● Milletlerarası politikanın içinde bulunduğu şartlar, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin, millî hedefleri daha çok dikkate alan bir tarzda yeniden örgütlenmesini mümkün ve zorunlu kılmaktadır. Bu örgütlenmenin, içinde bulunduğumuz Batı ittifak sisteminin gereklerini bir tarafa bırakmaksızın, her şeyden önce Türk politikasının millî hedeflerini destekleyici bir nitelikte olması gerekir. Bu sebeple Türk Silâhlı Kuvvetlerinin büyük hareket kabiliyetine sahip vurucu bir kuvvet olarak eğitilmesi ve örgütlenmesi temel amacımızdır. Bu amaçla :

— Kara Kuvvetlerimizi en modern silâh ve araçlarla donatacağız ve gerilla, paraşütçü ve deniz piyadesi birlik-

lerinin genişletilmesine önemle devam edeceğiz.

— Deniz Kuvvetlerimizin millî hedeflerimizi destekleyici âzami güce kavuşması için gerekli tipte savaş gemilerine sahip kılınmasına çalışacağız.

— Hava Kuvvetlerimizin en modern uçak ve araçlarla donatılmasına önem vereceğiz.

● Türk Silâhlı Kuvvetlerinin lojistik ihtiyaçlarının daha emniyetli şekilde karşılanmasını sağlamak da, belli başlı amaçlarımızdan olmağa devam edecektir.

● Millî savunma ihtiyaçlarının gerekli kıldığı endüstrileri geliştireceğiz.

D I Ş P O L İ T İ K A

Temel İlkeler ve Hizmetler

● C.H.P., Cumhuriyetin dış politikasının temel ilkelerini koymuş ve büyük başarı ile uygulamış olan partidir.

Atatürk'ün belirttiği ve yeni Anayasamızda da yer alan "Yurtta Sulh! Cihanda Sulh!" kuralı, C.H.P.'nin dış politikasının temelidir.

Dış politika alanında C.H.P.'nin hizmetleri büyük tür. Lozan Barış Antlaşması, Boğazlar rejiminin millî amaçlarımıza uygun şekilde çözümünü, Hatay'ın Anavata-na katılması, memleketin İkinci Dünya Savaşının dışında tutulması ve İkinci Dünya Savaşını hemen takibeden yıllarda milletlerarası komünizmin saldırı niyet ve teşebbüslerine karşı durulması, bu başarıların başlıcalarıdır.

● C.H.P., dış politikayı, sorumsuz polemiklerin ve iç politika yatırımlarının bir vasıtası olarak görmez. C.H.P. bu amaçla, iktidarda iken, dış politika konusunda muhalefette en geniş bir anlayış içinde bulunmak üzere kendisine düşen çabaları sarfetmiş; muhalefette iken de

- kendisi iktidarda bulunduğu sırada muhalif partilerden hiçbir suretle görmediği - ağırbağlılık ile, hükümeti uyarıcı faaliyetinin yanısıra, Türk diplomasisini milletlerarası teşebbüslerinde başarılı kılmak için elinden gelen hiçbir gayreti esirgememiştir. Diğer siyasi partiler aynı olgunluğu göstermeseler dahi, C.H.P.'nin dış politika alanında ki bu temel anlayışı devam edecektir.

Birleşmiş Milletler Andlaşması

● C.H.P.'nin dış politikası, milletlerarası hukuka saygı ve devletlerarası ihtilâfların barış yolu ile çözülmesi ilkelerine dayanır. Bu sebeple, C.H.P., Birleşik Milletler Andlaşmasına ve Teşkilâtına bütün samimiyetiyle bağlıdır. Birleşmiş Milletler Teşkilâtının her alanda kuvvetlenmesine çalışmak temel amaçlarımızdandır.

● C.H.P., NATO ve CENTO'nun teşkil ettiği Batı İttifak Sisteminin Türkiye'nin yüksek menfaatlerine uygun düştüğü inancındadır.

Bu İttifak sistemi, ittifaka dahil devletlerin eşitliği ilkesine ve dünyamızın herhangi bir bölgesindeki politikalarında ve hareketlerinde diğerlerine önceden danışma yükümüne dayanır.

Haysiyetli Ve Şahsiyetli Dış Politika

● C.H.P., dahil olduğu ittifak sistemi içinde kendi millî menfaatlerimizin gerektirdiği haysiyetli ve şahsiyetli politikayı tam bir azimle takibetmek kararındadır.

Bu anlayışa uygun olarak, Batı ittifak sistemi içinde, Türk yargı organlarının yetkisini eşitlik ilkesine aykırı bir biçimde sınırlayan bazı anlaşmaların değiştirilmesi yolundaki gayretlerimizi sonuçlandıracağız.

Silâhlanma, Dostluk Ve İyi Komşuluk Politikası

● NATO ve CENTO'nun sadece savunma ve korun-

ma andlaşması olduğunu ve bu amaçlardan başka hiçbir amaca hizmet edemeyeceğini bir kere daha belirtmek isteriz.

Bu sebeptendir ki, C.H.P., etkili bir milletlerarası denetim sistemine bağlı silâhsızlanmanın gerçekleşmesi için yapılmakta olan her çeşit faaliyete iyiniyetle katılmak ve bu faaliyetleri desteklemek kararındadır.

Yine bu sebeptendir ki, C.H.P., Batı İttifak sisteminin dışında bulunan devletlerle dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesini önemle izleyecektir. Aynı ittifak sistemine dahil dost devletlerin temel anlayışı da zaten bu yoldadır.

Sovyetler Birliği İle İlişkiler

C.H.P., Batı ittifak sisteminin dışında bulunan devletlerle dostluk ve iyi komşuluk ilkesine uyarak, Kuzey komşumuz Sovyetler Birliği ile kendi iktidarı zamanında yeniden kurulmasına imkân bulunan dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerini yurdumuzun güvenliği ve milltlerarası alanda yüksek menfaatlerimizin korunması bakımından güzel bir başlangıç olarak kabul eder. Bunu mümkün kılacak ilkenin, devletlerin birbirlerinin iç işlerine ve rejimlerine karışmamaları ilkesi olduğuna kesin inancımız devam etmektedir.

Bu vesile ile şunu da belirtmekte fayda görürüz: C.H.P. iktidarının bu politikası zamanın muhalefet partilerince sorumsuz bir istismara konu yapılmıştı. Bugün bu partilerin ve özellikle bunların başlıcasının, C.H.P. iktidarı zamanında bu konuda alınmış tedbir ve kararlara olduğu gibi devam etmek ve hattâ bu politikayı ekonomik alanda yeni tedbirlerle geliştirmek yolunda olmalarından memnunluk duymaktayız.

Şunu da belirtmek isteriz ki, geçmiş polemikleri ya-

paların şimdi takip ettikleri politika bu polemiklerle tam bir gelişme halindedir. Türk milleti elbetteki bunu tesbit etmesini bilecektir.

C.H.P., Sovyetler Birliği ile kurmuş olduğumuz ilişkilerin, Balkanlar ve Orta Avrupa'daki ilişkilerimizde de olumlu etkileri olduğunu görmektedir. Bu gelişmeleri de önemle izliyeceğiz.

Asya, Afrika ve Lâtin Amerika Devletleri

● C.H.P., Asya, Afrika ve Lâtin Amerika'da az gelişmiş ülkelerle sıkı ilişkiler kurmak gereğine inanmaktadır. Cumhuriyet Türkiye'si'nin sömürgeciliğe karşı ilk başarılı savaşı vermiş ülke olması ve az gelişmiş memleketlerin iktisadî ve sosyal sorunlarının çoğu ile ortaklığımız bulunması; milletlerarası işbirliği ve anlayışın gelişmesinde, bu ülkelerle daha sıkı ilişkiler kurmak suretiyle Türkiye'ye bazı özel imkânlar vermektedir. Milletlerarası iktisadî ve sosyal konuların yürütülmesinde ortak çıkarlarımız olan bu memleketlerle daha sıkı bir işbirliği kurmalıyız. Bundan başka, diplomasimizin, sömürgeciliğe karşı savaşan milletlere daha olumlu biçimde destek olması gerektiğine inanıyoruz.

Batı Avrupa

● Türkiye, coğrafi mevkii bakımından iki büyük bölge ile ilgilidir. Bu bölgelerin başında Batı Avrupa gelir.

C.H.P., Batı Avrupa'nın ortak uygarlık ideallerini temsil eden Avrupa Konseyinin bütün çalışmalarının mümkün olan en geniş ölçüde desteklenmesi gerektiğine inanır. C.H.P., Avrupa Konseyinin Birleşmiş Milletler Andlaşması çerçevesi içinde bölgesel bir andlaşma niteliğini kazanmasına büyük önem vermektedir.

C.H.P., Avrupa Konseyine girmemizi sağlamış oldu-

ğu gibi, milletlerarası dayanışma, anlayış ve iktisadî işbirliği alanlarında yeni ufuklar açan Avrupa Ortak Pazarına Türkiye'nin ortak olmasını sağlayan andlaşmanın da gerçekleştirilmesi şerefini taşır. Bu sebeple, Ortak Pazarla olan ilişkilerimizin, kendi siyasî ve iktisadî özelliklerimiz gözden kaçırılmadan, dikkatle geliştirilmesine önem vermekteyiz. İktisadî işbirliği ve Gelişme Teşkilâtı ve üyesi olduğumuz diğer milletlerarası kuruluşlar içindeki çalışmalarımıza da önem vermeğe devam edeceğiz.

Ortadoğu

● Türkiye'nin özellikle ilgilendiği diğer bölge Ortadoğudur. Bu bölgede İran ve Pakistan'la iktidarımız sırasında kurulan bölgesel işbirliği, geniş bir istikbale açık görünmektedir. Bu konudaki çabaları yakından destekleyeceğiz.

Türkiye'nin Ortadoğu politikasında gütmesi gereken temel ilke, herşeyden önce bu bölgede kendi güvenliğini sağlamak ve genel barışın muhafazasına hizmet etmektir. Bu esaslar içerisinde, Ortadoğu'daki bütün devletlerle ve özellikle, çeşitli tarihî bağlarla bağlı olduğumuz Arap Devletleri ile dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerimizin geliştirilmesine büyük önem veririz.

Kıbrıs

● Türkiye'nin bugün karşılaştığı en önemli dış konu Kıbrıs meselesidir. Türkiye'nin ve Kıbrıs Türk Cemaatinin hak ve çıkarlarının korunmasında, Zürih ve Londra Anlaşmalarına dayanan Lefkoşe Anlaşmaları esastır. Bu anlaşmaların tek taraflı olarak Kıbrıs Rum İdaresince değiştirilemeyeceğini ve bunların yürürlükte olduğunu mütefak, dost v ekomşu bütün devletlere tanıtmakta C.H.P.

iktidarı başarı sağlamıştır.

C.H.P. iktidarının Kıbrıs konusunda kazandığı diğer büyük başarı, Sovyetler Birliğinin Kıbrıs'ın Yunanistanla birleşmesine karşı olduğunu ve Türk cemaatinin ayrı bir cemaat olarak varlığını teminat altına alan bir devlet şekline taraftar bulunduğunu açıkça ilân etmesinin sağlanması olmuştur. Sovyetler Birliği bu arada, yâni iktidarımız zamanında, böyle bir devlet şeklinin federal bir devlet olabileceği fikrini olumlu bir fikir olarak karşıladığını da belirtmiştir.

C.H.P. iktidarının sağladığı bu büyük başarı, Kıbrıs'la ilgili anlaşmalardan doğan haklarımızın kullanılmasında uğrunda yaptığımız teşebbüsleri ölemek için bu teşebbüslerin karşısına Sovyet tehdidini ileri sürerek çıkanların, bu delile başvurmak inkârını artık ortadan kaldırmıştır.

Yine bu büyük başarı sayesinde, tarafsız memleketler, Kıbrıs dâvamıza çok daha olumlu bir anlayış göstermeğe başlamışlar ve Birleşmiş Milletler'de durumumuz önemli bir gelişme kaydetmiştir.

C.H.P., Kıbrıs meselesinin Türk menfaatine uygun bir şekilde çözümlenmesi için, ana hatlarını yukarıda belirttiğimiz politikanın samimiyet ve kararlılıkla uygulanmasına devam edilmesi zaruretinin inanır.

C. H. P. S Ö Z V E R İ Y O R

C.H.P., 1965 Milletvekili Genel Seçimlerinde çoğunluğu aldığı takdirde, bu seçim bildirgesinde yer alan politikayı güdecek ve burada verdiği sözleri, dört yıllık dönem içerisinde, tamamiyle yerine getirecektir.

**C. H. P. VERDİĞİ SÖZÜ TUTAR
TUTAMIYACAĞI SÖZÜ VERMEZ**

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Giriş	3
İktisadi ve Sosyal Görüşlerimiz	10
Devletçilik	11
Halkçılık	29
Planlı Kalkınma Politikası	32
Vergi Reformu	33
Bütçe ve Maliye Politikası	39
Sermaye Piyasasının Kurulması	40
Bankacılık ve Kredi Politikası	41
Dış Ödemeler Dengesi ve Dış Ticaret Politikası	46
Turizm Politikası	50
Yabancı Özel Sermaye	52
Dış Yardım	54
Sanayi	56
Küçük Sanatkarlar ve Etnaf	58
Enerji ve Tabii Kaynaklar	59
Petrol	62
Ulaştırma ve Bayındırlık	67
Kamu İktisadi Teşekkülleri	68

Bölgelerarası Denge ve Yurdun Geri Kalmış Bölgelerinin	
Kalkındırılması	70
Köy Kalkınması	72
Tarım Politikası	74
I. Toprak Reformu	76
II. Tarımsal Üretimi Arttırıcı Tedbirler	79
III. Kooperatörlük :	83
1. Toprak Reformu ile İlgili Kooperatifler	83
2. Tarım Satış ve Kredi Kooperatifleri	85
IV. Hayvancılık	85
V. Ormancılık	88
Çalışma ve Sosyal Güvenlik	89
Millî Eğitim	99
Kültür, Güzel Sanatlar ve Halk Eğitimi Politikası	105
Gençlik ve Spor Politikası	108
Vicdan ve Din Hürriyeti	109
Konut, Arsa ve Gecekondu Politikası	111
Göçmenlerle İlgili Tedbirler	113
Sağlık	113
İdare	116
Adalet	119
Millî Savunma	122
Dış Politika	124
C.H.P. Söz Veriyor	130

